

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών
Π.Μ.Σ: Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Πολιτικές στην Εκπαίδευση

Ακαδημαϊκό Έτος: 2020-2021

Διπλωματική Εργασία

**Ο Ρόλος της Κοινωνίας των Πολιτών και των Μη Κυβερνητικών
Οργανώσεων στις Δημόσιες Πολιτικές Μια περιπτωσιολογική μελέτη.**

Μυρωτής Παναγιώτης

A.M: ΜΠ20012

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Μενδρινού Μαρία

Πειραιάς

2021

Το έργο που εκπονήθηκε και παρουσιάζεται στην υποβαλλόμενη διπλωματική εργασία είναι αποκλειστικά ατομικό δικό μου. Όποιες πληροφορίες και υλικό που περιέχονται έχουν αντληθεί από άλλες πηγές, έχουν καταλλήλως αναφερθεί στην παρούσα διπλωματική εργασία. Επιπλέον τελώ εν γνώσει ότι σε περίπτωση διαπίστωσης ότι δεν συντρέχουν όσα βεβαιώνονται από μέρους μου, μου αφαιρείται ανά πάσα στιγμή αμέσως ο τίτλος.

Υπογραφή

Μυρωτής Παναγιώτης

Περίληψη

Η συγκεκριμένη διπλωματική αποτελεί μια μελέτη περίπτωσης, στην οποία μελετάται ο τρόπος με τον οποίο οι ΜΚΟ, επηρεάζουν και δραστηριοποιούνται στην χάραξη των δημοσίων πολιτικών. Επιπλέον δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στον τρόπο με τον οποίο επηρέασε η παγκοσμιοποίηση την διαμόρφωση της δημόσια πολιτικής από τις εθνικές κυβερνήσεις, αλλά και στον αντίκτυπο που είχε αυτή η νέα συνθήκη στην δράση των ΜΚΟ. Συγκεκριμένη αναφορά γίνεται τόσο στο τρόπο με τον οποίο δραστηριοποιούνται οι ΜΚΟ στο πλαίσιο της Ε.Ε., δηλαδή στο πώς βρίσκουν δίοδο στα ανώτερα όργανα για να εκφράσουν τις θέσεις και τους προβληματισμούς τους, όσο και για το εάν και σε ποιες περιπτώσεις καταφέρνουν να επηρεάσουν την ατζέντα και την λήψη αποφάσεων στο κορυφαίο επίπεδο της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης. Η πολιτική στην οποία εστιάζει η παρούσα διπλωματική είναι η εκπαιδευτική και η μεταναστευτική πολιτική. Η τελευταία έχει επανέρθει σε περίοπτη θέση στην ατζέντα, μετά την προσφυγική κρίση που ξέσπασε ως επακόλουθο της δεκάχρονης, πλέον, Συριακής κρίσης. Η εκπαίδευση των προσφύγων είναι σημαντική, για την πλήρη ένταξή τους στην κοινωνία των κρατών που διαμένουν. Όμως ποια είναι η συμβολή των ΜΚΟ σε αυτή την διάσταση της κρίσης; Στο τελευταίο μέρος της εργασίας εξετάζεται η δραστηριότητα των ΜΚΟ στην Τουρκία σχετικά με την προσφυγική κρίση, ενώ στα προηγούμενα κεφάλαια η εργασία εστιάζει στην συμμετοχή των ΜΚΟ στην Ανοιχτή Μέθοδο Συντονισμού, για την διαμόρφωση της στρατηγικής της Λισσαβόνας από την Ε.Ε, καθώς επίσης και στον ρόλο που έχουν οι ΜΚΟ στην Αφρική σχετικά με την παροχή εκπαιδευτικών υπηρεσιών, αλλά και στο τρόπο με τον οποίο επηρεάζουν τις κυβερνήσεις στην διαμόρφωση της εκπαιδευτικής πολιτικής. Στα πρώτα κεφάλαια γίνεται μια αναφορά στις βασικές έννοιες της δημόσιας πολιτικής και ο συσχετισμός του όρου δημόσια πολιτική με την εκπαιδευτική πολιτική. Ακόμη γίνεται μια προσπάθεια περιγραφής της δράσης των ΜΚΟ σε επίπεδο διεθνών οργανισμών, ενώ στην συνέχεια εξειδικεύεται η δράση τους γενικότερα στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής πολιτικής.

Λέξεις κλειδιά: Δημόσια Πολιτική, ΜΚΟ, Παγκοσμιοποίηση, Ε.Ε., Εκπαιδευτική Πολιτικής, πολύ-επίπεδη διακυβέρνηση, Μετανάστευση.

Abstract

This dissertation is a case study, which studies the way in which NGOs influence and are active in the formulation of public policies. Particular emphasis is placed on the way in which globalization has influenced public policy-making by national governments, but also on the impact that this new treaty has had on the action of NGOs. Specific reference is made both to the way in which NGOs operate within the EU, and how they find a way to the higher institutions in order to express their positions and concerns, as well as whether and in which cases they manage to influence the agenda at the top level of multilevel governance. The policy that this diplomacy focuses on is education and immigration policy. The immigration policy has returned to a prominent place on the agenda, following the refugee crisis that erupted as a consequence of the now ten-year-old Syrian crisis. The education of refugees is important for their full integration into the society of the countries in which they live. But what is the contribution of NGOs to this dimension of the crisis? The last part of the paper examines the activity of NGOs in Turkey related to the refugee crisis, while in previous chapters the work focuses on the participation of NGOs in the Open Method of Coordination, for the formulation of the Lisbon strategy by the EU, as well as and the role of NGOs in Africa in providing educational services, but also in the way they influence governments in shaping education policy. In the first chapters a reference is made to the basic concepts of public policy and the correlation of the term public policy with educational policy. Another attempt is made to describe the action of NGOs at the level of international organizations, while then their action in general in the context of educational policy is specialized.

Keywords: Public Policy, NGOs, Globalization, EU, Education Policy, Multilevel Governance, Immigration.

Ευχαριστίες

Η διπλωματική ολοκληρώνετε μέσα σε μια δύσκολη περίοδο εξαιτίας της υγειονομικής κρίσης του κορονοϊού. Μέσα σε αυτή τη δύσκολη συνθήκη στάθηκα τυχερός, καθώς είχα τους κοντινούς μου ανθρώπους δίπλα μου να με στηρίζουν στις ψυχολογικές δυσκολίες που αντιμετώπισα κατά την διάρκεια της εκπόνησης της συγκεκριμένης εργασίας. Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να ευχαριστήσω του καθηγητές που δίδαξαν στο συγκεκριμένο Π.Μ.Σ, καθώς σε αυτή τη δύσκολη συνθήκη που δημιουργήθηκε με την εφαρμογή της τηλεκπαίδευσης έκαναν το καλύτερο δυνατό, ώστε να μας μεταδώσουν τις γνώσεις τους. Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτρια κα Μενδρινού η οποία δέχθηκε να αναλάβει την επίβλεψη της παρούσας εργασίας.

Στην Οικογένεια μου....

«Αγάπα τον άνθρωπο γιατί είσαι εσύ.....»

Νίκος Καζαντζάκης 1883- 1957

Πίνακας περιεχομένων

Περίληψη	3
Abstract.....	4
Ευχαριστίες.....	5
Πίνακας περιεχομένων.....	8
Εισαγωγή	9
Κεφάλαιο 1^ο: Η Εκπαιδευτική Πολιτική ως Δημόσια Πολιτική και ο Ρόλος των ΜΚΟ.....	11
1.1: Η Εκπαιδευτική Πολιτική ως Δημόσια Πολιτική.....	11
1.2 ΜΚΟ και Διακυβερνητικοί Οργανισμοί ως παράγοντες δημόσιας πολιτικής.....	14
1.3 Οι Δρώντες στην εκπαιδευτική πολιτική	17
Κεφάλαιο 2ο : Ο Ρόλος των ΜΚΟ στους Διεθνείς Οργανισμούς	20
2.1: Ο Ρόλος των ΜΚΟ στην Ε.Ε.....	20
2.2 Η Πρόσβαση των ΜΚΟ στην Ατζέντα των πολιτικών	21
2.3 Το «lobbying» στην Ε.Ε.....	23
Κεφάλαιο 3ο : Ο Θέση των ΜΚΟ στην Εκπαιδευτική Πολιτική και την Εκπαιδευτική Διαδικασία.....	26
3.1 Ο Εξευρωπαϊσμός της Κοινωνίας Μέσω της Ενεργής Συμμετοχής.....	26
3.2 Οι ΜΚΟ ως δρώντες στην εκπαίδευση ενηλίκων.....	29
3.3 Η Νεοφιλελεύθερη Ιδεολογία και η Επιρροή της στην Εκπαιδευτική Πολιτική	32
3.4 Η εκπαίδευση των μεταναστών-προσφύγων	37
Κεφάλαιο 4^ο: Μελέτη περιπτώσεων.....	41
4.1 Η Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού και ο Ρόλος των ΜΚΟ στην Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική.....	41
4.2 Οι ΜΚΟ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία στα Κράτη της Αφρικής.....	47
4.3 Η Προσφορά των ΜΚΟ στην Μεταναστευτική Κρίση.....	51
Επίλογος-Συμπεράσματα.....	54
Βιβλιογραφία	61

Εισαγωγή

Τα νέα οικονομικά μοντέλα και η ενίσχυση της πολιτικής δύναμης των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται πλέον σε ένα παγκόσμιο και όχι σε ένα εθνικό περιβάλλον έχουν ως αποτέλεσμα την ανάγκη λήψης αποφάσεων σε παγκόσμιο επίπεδο. Στην σύγχρονη εποχή υπάρχει μια τάση που επιζητά την ευελιξία την καινοτομία και τον αποκεντρωμένο τρόπο λήψης αποφάσεων. Ο νεοφιλελευθερισμός επιδιώκει να καταλύσει την εμπλοκή της κυβέρνησης σε οικονομικά κυρίως ζητήματα, θεωρώντας πως οι δυνάμεις της αγοράς θα είναι σε θέση να αυτορυθμιστούν και να εφαρμόσουν λύσεις για τα ζητήματα που θα προκύψουν. Η αποστασιοποίηση της κυβέρνησης από την οικονομική ζωή και η επιδίωξη της να μειώσει τις κρατικές δαπάνες ενδεχομένως να προκαλέσει ελλιπή χρηματοδότηση των δημοσίων πολιτικών και στην συνέχεια να προκαλέσει κοινωνικές ανισότητες. Επιπλέον σύμφωνα με τον νεοφιλελευθερισμό το άτομο δεν πρέπει να καταδυναστεύεται από το κράτος.

Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας εξέθεσε όλες τις χώρες σε έναν όλο και πιο απαιτητικό και αυξανόμενο ανταγωνισμό, με αποτέλεσμα οι κυβερνήσεις να επιδιώκουν με οποιονδήποτε τρόπο την ενίσχυση των ιδιωτικών επενδύσεων, μειώνοντας την φορολόγηση και τις κρατικές δαπάνες, δημιουργώντας μια πιο ευέλικτη αγορά εργασίας. Σε αυτό το παγκόσμιο περιβάλλον η επιρροή των κυβερνήσεων φαίνεται να συρρικνώθηκε σε μεγάλο βαθμό.

Αυτές οι εξελίξεις επηρέασαν την δημόσια διοίκηση, κάνοντας την λιγότερο αποτελεσματική και μερικές φορές αντικαθιστώντας την από ιδιωτικές επιχειρήσεις ή οργανισμούς αλλά και φιλανθρωπικά ιδρύματα και Μη Κυβερνητικές οργανώσεις. Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις σύμφωνα με αυτή τη νεοφιλελεύθερη προσέγγιση οφείλουν να είναι σε θέση να αντικαταστήσουν τα κενά που αφήνει πίσω της ο περιορισμός του δημοσίου τομέα.

Πλέον ο σχεδιασμός και η λήψη πολιτικών φαίνεται να μην περιορίζεται μόνο από τα εθνικά υπουργεία αλλά επηρεάζονται και από τα δίκτια πολιτικής τα οποία αποτελούνται τόσο από κυβερνητικούς όσο και από μη κυβερνητικούς δρώντες. Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις στην σημερινή εποχή της πολύ-επίπεδης διακυβέρνησης κλείνονται να αποτελέσουν τον συνδετικό κρίκο, ανάμεσα στους πολίτες και στα απομακρυσμένα πλέον κέντρα λήψης αποφάσεων, μεταφέροντας την βούληση της κοινωνίας, ενώ ταυτόχρονα παρουσιάζουν σημαντικά στοιχεία, τα οποία ενδεχόμενος θα διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Σε αυτό το περιβάλλον που περιγράφεται πιο πάνω προκύπτει η υπόθεση εργασίας *ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών και των ΜΚΟ σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον γίνεται ολοένα και πιο σημαντικός στην διαδικασία διαμόρφωσης δημόσιων πολιτικών*. Η διπλωματική εργασία προσανατολίζεται κυρίως στη λειτουργία των ΜΚΟ ως μηχανισμών που επηρεάζουν την διαμόρφωση πολιτικής και πως δραστηριοποιούνται στο τομέα της εκπαίδευσης.

Για να εξεταστεί η παραπάνω υπόθεση εργασίας η συγκεκριμένη διπλωματική προσεγγίζει την δραστηριοποίηση των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) στην διαμόρφωση και την υλοποίηση της εκπαιδευτικής και της μεταναστευτικής πολιτικής ως περιπτώσιολογική μελέτη. Κύριο ερευνητικό ερώτημα αποτελεί ο βαθμός ανάμιξης των ΜΚΟ στην λήψη αποφάσεων σχετικά με την εκπαιδευτική πολιτική. Σε ότι έχει να κάνει με την μεταναστευτική πολιτική η παρούσα εργασία επιδιώκει να παρουσιάσει τον χώρο

δραστηριοποίησης των ΜΚΟ στο τομέα της εκπαίδευσης των μεταναστών- προσφύγων. Σκοπός είναι να δείξει πως εμπλέκονται οι ΜΚΟ στην διαμόρφωση αλλά και την εφαρμογή πολιτικής. Για τις ανάγκες της συγγραφής αυτής της εργασίας και του ελέγχου της υπόθεσης εργασίας ακολουθείτε η παραγωγική μέθοδος. Συγκεκριμένα μελετάτε ο ρόλος των ΜΚΟ γενικότερα στις δημόσιες πολιτικές και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής πολιτικής. Στην συνέχεια η διπλωματική επικεντρώνεται σε μελέτη περιπτώσεων. Οι περιπτώσεις που εξετάζονται στο 4^ο κεφάλαιο είναι η συμμετοχή των ΜΚΟ στην Ανοιχτή Μέθοδο Συντονισμού, για την στρατηγική της Λισσαβόνας, η συνεισφορά τους στην εκπαιδευτική πολιτική αλλά και στην παροχή εκπαιδευτικών υπηρεσιών στις χώρες της Αφρικής και τέλος μελετάτε ο ρόλος τους στην διαχείριση της μεταναστευτικής κρίσης στην Τουρκία. Για την συγγραφή της διπλωματικής μελετήθηκαν επιστημονικά άρθρα και μελέτες, αλλά και επίσημα κείμενα οργανισμών.

Στο **Πρώτο Κεφάλαιο** γίνεται μια αναφορά στις βασικές έννοιες της δημόσιας πολιτικής και ο συσχετισμός του όρου δημόσια πολιτική με την εκπαιδευτική πολιτική. Στο **Δεύτερο Κεφάλαιο** περιγράφεται η δράση των ΜΚΟ σε επίπεδο διεθνών οργανισμών, στο **Τρίτο κεφάλαιο** γίνεται μια εκτενή ανάλυση του ρόλου των ΜΚΟ στον τομέα της εκπαίδευση και της μετανάστευσης, ενώ στο **Τέταρτο Κεφάλαιο** μελετάτε η δράση των ΜΚΟ σε συγκεκριμένες περιπτώσεις.

Κεφάλαιο 1^ο: Η Εκπαιδευτική Πολιτική ως Δημόσια Πολιτική και ο Ρόλος των ΜΚΟ

Σε αυτό το κεφάλαιο γίνεται μια αναφορά στο τι ορίζεται ως δημόσια πολιτική, στο τρόπο με τον οποίο καταρτίζεται και γιατί χαρακτηρίζεται μια πολιτική ως δημόσια. Επιπλέον παρουσιάζεται η εκπαιδευτική πολιτική ως δημόσια πολιτική και οι δρώντες οι οποίοι ενεργοποιούνται για την γένεση, την εφαρμογή και τον έλεγχο της πολιτικής. Ακόμη γίνεται αναφορά στον ρόλο τον οποίο διαδραματίζουν οι ΜΚΟ κατά την διάρκεια της εκπόνησης μια πολιτικής.

1.1: Η Εκπαιδευτική Πολιτική ως Δημόσια Πολιτική

Με τον όρο δημόσια πολιτική ονομάζεται «μια σειρά σκόπιμων και σχετικά σταθερών αλλαγών που αναπτύσσονται από κυβερνητικά σώματα και γενικότερα από επίσημους φορείς εξουσίας, με σκοπό την αντιμετώπιση ενός προβλήματος ή ζητήματος που προκαλεί ενδιαφέρον στην κοινωνία.» (Λαδής & Νταλάκου, 2016, σ. 18). Για να χαρακτηριστεί μια πολιτική ως δημόσια πρέπει να έχει κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά

Πρώτον η πολιτική πρέπει να αναπτύσσεται από επίσημους φορείς εξουσίας. Οι φορείς αυτοί γίνονται αποδεκτοί μόνο όταν τηρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για να δράσουν εντός του ρόλου που τους έχει ανατεθεί μέσα σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο. Τέτοιοι φορείς μπορεί να είναι ομάδες συμφερόντων, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών επιστημονικές οργανώσεις ακόμη και άτυπες ομάδες πολιτών. Στην περίπτωση της εκπαιδευτικής πολιτικής τέτοιοι φορείς μπορεί να είναι το συνδικάτο των εκπαιδευτικών, η σύνοδος των πρυτάνεων σε ότι έχει να κάνει με την τριτοβάθμια εκπαίδευσης, αλλά και επιστημονικές οργανώσεις οι οποίες θα παρουσιάσουν κάποια επιστημονικά στοιχεία, τα οποία θα τεκμηριώνουν τις θέσεις τους.

Δεύτερον μια δημόσια πολιτική αποτελείται από μια σειρά στοχευμένων ενεργειών. Πρόκειται για ενέργειες που έχουν μια συγκεκριμένη χρονική διάρκεια. Αρχικά θεσπίζεται ένας νόμος, ο οποίος καλείται να δώσει λύση στο ζήτημα που έχει παρουσιαστεί. Στην συνέχεια πραγματοποιούνται οι κατάλληλες ενέργειες και αποφάσεις που θα εξασφαλίσουν την υλοποίηση του νόμου.

Ακόμη μια δημόσια πολιτική μπορεί να αποτελεί αποτέλεσμα ενός δημοσίου προβλήματος το οποίο έχει έρθει στην επιφάνεια και έχει απασχολήσει την κυβερνητική ατζέντα. Αυτό το πρόβλημα μπορεί να έρθει στην επικαιρότητα και να απασχολήσει την κοινωνία τόσο μέσω των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ) όσο και μέσω δράσεων της κοινωνίας των πολιτών που θα ευαισθητοποιήσουν την κοινή γνώμη για το συγκεκριμένο ζήτημα.

Αφού το ζήτημα έρθει σε περίοπτη θέση στην κυβερνητική ατζέντα, ακολουθούν οι ενέργειες των δημοσίων φορέων οι οποίοι προσπαθούν να δώσουν κάποια λύση. Οι δημόσιοι φορείς μπορούν να δράσουν είτε **αποφατικά** είτε **θετικά**. **Θετικά** ενεργούν όταν δρουν και προσπαθούν να αντιμετωπίσουν το συγκεκριμένο ζήτημα με διάφορους τρόπους, ενώ **αποφατικά** ενεργούν όταν οι φορείς αφήνουν το συγκεκριμένο ζήτημα να ρυθμιστεί μέσω των

δυνάμεων της αγοράς. Η δημόσια πολιτική αν και δραστηριοποιείται με γνώμονα το δημόσιο συμφέρον αποτελεί μια πράξη εξουσίας, διότι βασίζεται στην νομοθεσία και εμπεριέχει στοιχεία του εξαναγκασμού.

Οι δημόσιες πολιτικές χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες τις διανεμητικές, τις αναδιανεμητικές και τις ρυθμιστικές οι οποίες εμπεριέχουν τις αυτορυθμιστήκες. Η εκπαιδευτική πολιτική αποτελεί μια **διανεμητική πολιτική**. Διανεμητικές δημόσιες πολιτικές είναι αυτές που περιλαμβάνουν την κατανομή υπηρεσιών και ωφελειών σε συγκεκριμένα τμήματα του πληθυσμού, ιδιώτες, ομάδες ατόμων, νομικά πρόσωπα και κοινότητες. Ανάλογα με τον τρόπο που έχει καταρτιστεί η διανεμητική πολιτική μπορεί να προσφέρει υπηρεσίες ή ωφέλειες σε ένα ή λίγους ωφελούμενους ενώ άλλες μπορεί να προσφέρουν οφέλη σε μεγάλο αριθμό πολιτών. Η εκπαίδευση αποτελεί μια πολιτική που απευθύνεται στο σύνολο του πληθυσμού. Σύμφωνα με το Ελληνικό Σύνταγμα Άρθρο 16 παράγραφος 2 και 4 «Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους και έχει σκοπό την ηθική πνευματική επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και τη διάπλασή τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες. Όλοι οι Έλληνες έχουν δικαίωμα δωρεάν παιδείας, σε όλες τις βαθμίδες της στα κρατικά εκπαιδευτήρια. Το Κράτος ενισχύει τους σπουδαστές που διακρίνονται, καθώς και αυτούς που έχουν ανάγκη από βοήθεια ή ειδική προστασία, ανάλογα με τις ικανότητές τους.» (ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, 2013). Ανάλογα με τον νόμο ή την απόφαση της ελληνικής κυβέρνησης σχετικά τρόπο ενίσχυσης των σπουδαστών που άριστουν ή έχουν ανάγκη ενίσχυσης από το κράτος ενδεχομένως να είναι μια αναδιανεμητική πολιτική.

Σημαντικός στην βιβλιογραφία για την δημόσια πολιτική, είναι ο κύκλος της δημόσιας πολιτικής (Λαδής & Νταλάκου, 2016), ο οποίος αποτελεί ουσιαστικά μια τυποποίηση της διαδικασίας που ακολουθείτε για την δημιουργία και την εφαρμογή μιας δημόσιας πολιτικής. Ο κύκλος ξεκινάει με την διαμόρφωση της κυβερνητικής ατζέντας συνεχίζει με τη διαμόρφωση πολιτικής που οδηγεί στην λήψη αποφάσεων και στην εφαρμογή της πολιτικής που επιλέχθηκε για να κλείσει με τον έλεγχο και να επαναληφθεί από την αρχή.

Κατά την διάρκεια της συγκρότησης κυβερνητικής ατζέντας είναι η ευκαιρία των ΜΚΟ και της κοινωνίας των πολιτών να αναδείξουν ένα πρόβλημα το οποίο επιζητά λύση. Σε αυτό το στάδιο είναι το σημείο ,στο οποίο κρίνεται το πόσο σημαντικό είναι ένα θέμα και αν είναι ανάγκη να αποτελέσει ένα ζήτημα δημόσιας πολιτικής. Στο δεύτερο στάδιο οι διαμορφωτές πολιτικής καλούνται να εξετάσουν τα δεδομένα και να επιλέξουν την κατάλληλη λύση σε αυτό το στάδιο οι δεξαμενές σκέψης και οι ΜΚΟ με επιστημονικό υπόβαθρο και δεδομένα μπορούν να επηρεάσουν τις πολιτικές μέσω των στοιχείων που θα παρουσιάσουν εάν κληθούν σαν ειδικοί στο υπό διερεύνηση ζήτημα (Λαδής & Νταλάκου, 2016).

Η τρίτη φάση του κύκλου της δημόσιας πολιτικής, ενδεχόμενος είναι αυτή στην οποία απουσιάζει η δράση των ΜΚΟ. Οι διαμορφωτές πολιτικής υιοθετούν μια συγκεκριμένη πορεία δράσης μέσα από έναν αριθμό λύσεων που έχουν προκύψει από την προηγούμενη διαδικασία. Σε αυτό το στάδιο συμμετέχουν κατά κύριο λόγο επίσημοι φορείς που καλούνται να δώσουν την καλύτερη δυνατή λύση για το ζήτημα. Στο τέταρτο στάδιο το οποίο ακολουθεί, ανάλογα με την ιδεολογική προσέγγιση των δρώντων μπορεί να δραστηριοποιείται η κοινωνία των πολιτών στον ανάλογο βαθμό στον οποίο θεωρούν οι διαμορφωτές πολιτικής ότι θα συνδράμουν για την διευθέτηση του ζητήματος.

Στο τελευταίο και πιο σημαντικό στάδιο, σε αυτό του ελέγχου των της πολιτικής (monitoring), μπορεί να συμμετέχουν τόσο ιδιωτικοί όσο και δημόσιοι φορείς και σε αυτή τη φάση του κύκλου της δημόσιας πολιτικής, ενδέχεται οι ΜΚΟ να συγκεντρώνουν στοιχεία σχετικά με το πόσο επηρεάζει το ζήτημα η νέα πολιτική που εφαρμόζεται τα οποία θα χρησιμοποιηθούν στο μέλλον για να υπάρξει μεταρρύθμιση της πολιτικής ή να υποστηριχθεί ότι υπάρχει κάποιο πρόβλημα που χρήζει ένταξη στην κυβερνητική ατζέντα.

Για να κατανοηθεί καλύτερα η έννοια και η λειτουργία των δημόσιων πολιτικών υπάρχει η ανάγκη για περαιτέρω ανάλυση των δρώντων που δραστηριοποιούνται. Σύμφωνα με την βιβλιογραφία οι δρώντες κατά κύριο λόγο χωρίζονται σε **εσωτερικοί** και **εξωτερικοί** αλλά έχουν πάρε και άλλες ονομασίες.

Με τις ονομασίες **Εσωτερικοί- Επίσημοι-Δημόσιοι** είναι οι δρώντες οι οποίοι έχουν εξουσία να διαμορφώσουν δημόσιες πολιτικές, είναι τα άτομα ή οι ομάδες που έχουν εξουσιοδοτηθεί να αντιπροσωπεύουν το κράτος. Αυτοί οι δρώντες είναι η κυβέρνηση, τα νομοθετικά σώματα, τα δικαστήρια, η δημόσια διοίκηση και οι διεθνείς ή υπερεθνικοί οργανισμοί. Στην βιβλιογραφία υπάρχουν μελέτες που εντάσσουν μέσα σε αυτούς τους δρώντες τα πολιτικά κόμματα (Λαδής & Νταλάκου, 2016). Από τους εσωτερικούς δρώντες η παρούσα εργασία θα εστιάσει περισσότερο στους διεθνείς και υπερεθνικούς οργανισμούς οι οποίοι με την πάροδο των χρόνων επηρεάζουν και «μικραίνουν» όλο ένα και περισσότερο το εθνικό κράτος.

Στους **Εξωτερικούς-Ανεπίσημους-Ιδιωτικούς** δρώντες συμπεριλαμβάνονται οι ΜΚΟ τα ΜΜΕ οι δεξαμενές σκέψης και γενικότερα όλοι οι φορείς που προέρχονται από δράσεις της κοινωνίας των πολιτών. Πρόκειται με εξουσιοδοτημένους από εκλεγμένα σώματα ή άτομα φορείς οι οποίοι έχουν κεντρικό ρόλο στις διαδικασίες της δημόσιας πολιτικής, διότι προσφέρουν αξιολογικές πληροφορίες και στοιχεία τα οποία μπορούν να οδηγήσουν τους διαμορφωτές πολιτικής στην λύση των ζητημάτων. Προσπαθούν να πείσουν και να διαμορφώσουν απόψεις αλλά δεν είναι οι τελικοί λήπτες αποφάσεων. Από τους εξωτερικούς δρώντες η εργασία επικεντρώνεται στις ΜΚΟ και την δράση τους στον τομέα της εκπαίδευσης.

Οι ΜΚΟ είναι μη κρατικές οργανώσεις που δεν αποσκοπούν στο κέρδος, αλλά επιδιώκουν κοινωνικά ή συλλογικά ωφέλιμους σκοπούς και ακόμη περισσότερο σκοπούς που σχετίζονται με την προάσπιση και προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, έχουν ως βασικό τους χαρακτηριστικό τον εθελοντικό τους χαρακτήρα. Η διαφορά τους με τις ομάδες συμφερόντων είναι ότι στοχεύουν στην επίτευξη στόχων γενικότερου συμφέροντος όπως ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι ΜΚΟ έχουν αυξημένο ρόλο στο σύγχρονο περιβάλλον που έχει δημιουργηθεί, στη διαμόρφωση της σύγχρονης πολιτικής (Λαδής & Νταλάκου, 2016). Όπως και οι ομάδες συμφερόντων έτσι και οι ΜΚΟ αποτελούν σημαντική πηγή προτάσεων πολιτικής για την αντιμετώπιση των προβλημάτων, ενώ ταυτόχρονα ασκούν πίεση μέσω της συσπείρωσης του εθελοντικού τους πύρινα. Ακόμη υπάρχει το ενδεχόμενο η νομοθεσία να προβλέπει την ενεργή συμμετοχή τους στην εφαρμογή της πολιτικής

1.2 ΜΚΟ και Διακυβερνητικοί Οργανισμοί ως παράγοντες δημόσιας πολιτικής

Σε μια εποχή έντονης αλληλεξάρτησης μεταξύ των κρατών σε οικονομικό αλλά και πολιτικό επίπεδο, ο ρόλος των διακυβερνητικών οργανισμών γίνεται όλο και πιο σημαντικός. Πλέον είναι ορατό το ενδεχόμενο ένας μεγάλος αριθμός κρατών να αντιμετωπίζει όμοια προβλήματα και να αναζητά λύσεις. Οι διακυβερνητικοί οργανισμοί είναι αυτοί οι οποίοι ελέγχουν και προτείνουν πολιτικές, οι οποίες με την κατάλληλη εφαρμογή εναρμονισμένες με τις συνθήκες και την κουλτούρα του κάθε κράτους, επιδιώκουν να αποτελέσουν βιώσιμες λύσεις.

Με τον όρο διακυβερνητικοί οργανισμοί χαρακτηρίζονται οι οργανισμοί που δρουν σε διεθνές επίπεδο (Λαδής & Νταλάκου, 2016). Ο μόνος υπερεθνικός οργανισμός μέχρι σήμερα είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση η οποία είναι σημαντική για την συγκεκριμένη εργασία. Ο ΟΟΣΑ αποτελεί έναν σημαντικό διακρατικό οργανισμό για τον τομέα της εκπαίδευσης. Μέσω του PISA παρέχει χρήσιμες πληροφορίες για την επίδοση των μαθητών των κρατών μελών σε βασικά μαθήματα, ενώ ταυτόχρονα με τις μελέτες και τις εκδόσεις του, παρουσιάζει καλές πρακτικές και προτάσεις πολιτικής για την επίλυση ζητημάτων που ενδέχεται να αντιμετωπίζουν τα κράτη. Σύμφωνα με την επίσημη ιστοσελίδα του ΟΟΣΑ ο οργανισμός μέσω του έργου του επιδιώκει να βοηθήσει άτομα και έθνη να εντοπίσουν και να αναπτύξουν τις κατάλληλες γνώσεις, οι οποίες θα καταρτίσουν τα άτομα με τέτοιο τρόπο, ώστε να έχουν τις κατάλληλες δεξιότητες, που θα τα οδηγούν σε καλύτερες θέσεις εργασίας και μια καλύτερη ζωή. Με αυτόν τον τρόπο ο ΟΟΣΑ πιστεύει ότι θα αυξηθεί η ευημερία των πολιτών και η κοινωνική ένταξη θα πραγματοποιηθεί με πιο ομαλό τρόπο (OECD, 2021). Οι διεθνείς οργανισμοί όπως ο ΟΗΕ έχουν εξουσίες, οι οποίες σε κάποιες περιπτώσεις επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τις δημόσιες πολιτικές, ενώ σε συγκεκριμένες περιπτώσεις ενδέχεται να τις συνδιαμορφώνουν. Για την εκπαίδευση ο ΟΗΕ στο πλαίσιο των δεκαεπτά στόχων για την βιώσιμη ανάπτυξη έχει θεσπίσει τον στόχο τέσσερα με την ονομασία ποιοτική εκπαίδευση, αποσκοπώντας στο να παροτρύνει τα κράτη σε παγκόσμιο επίπεδο να προβούν σε πολιτικές που θα ενθαρρύνουν την παροχή ποιοτικής εκπαίδευσης στους όλους τους πολίτες ανεξαιρέτως.

Επιπλέον σημαντική είναι και η επίδραση των διεθνών συμβάσεων και των διεθνών συνθηκών. Τέτοιου είδους συνθήκες είναι η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Ανθρωπίνων δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης, όπως και ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο οποίος έχει νομική ισχύ από το 2007 και την Συνθήκη της Λισσαβόνας. Σύμφωνα με τον άρθρο 14 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην εκπαίδευση και την πρόσβαση στην επαγγελματική και συνεχή κατάρτιση. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ευχέρεια δωρεάν παρακολούθησης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Η ελευθερία ίδρυσης εκπαιδευτικών ιδρυμάτων με σεβασμό των δημοκρατικών αρχών καθώς και το δικαίωμα των γονέων να εξασφαλίσουν την εκπαίδευση και τη μόρφωση των τέκνων τους σύμφωνα με τις θρησκευτικές φιλοσοφικές και παιδαγωγικές πεποιθήσεις τους, γίνονται σεβαστά σύμφωνα με τις εθνικές νομοθεσίες που διέπουν την άσκησή τους.» (Επίσημη Εφημερίδα Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 18/12/2000) Μέσω του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων φαίνεται τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. να «αναγκάζονται» να παρέχουν δωρεάν εκπαίδευση και να παρέχουν σε όλους τους πολίτες το δικαίωμα στην εκπαίδευση και την συνεχή κατάρτιση.

Όπως αναφέρεται και στην εισαγωγή οι δράσεις της κοινωνίας των πολιτών αποτελούν μια προσέγγιση στην πολιτική από κάτω προς τα πάνω (bottom up) ως κοινωνική απάντηση στις μεταρρυθμίσεις από πάνω προς τα κάτω αλλά και στα κοινωνικά ζητήματα τα οποία προκύπτουν. Ακόμη το δημοκρατικό πολίτευμα, η οικονομική ανάπτυξη και το επίπεδο της παγκοσμιοποίησης, στο οποίο έχει φτάσει ο σύγχρονος κόσμος αποτελούν ευνοϊκούς παράγοντες ανάπτυξης των ΜΚΟ (Reimann, 2006, σσ. 46-49). Η ανάπτυξη του διαδικτύου και γενικότερα των νέων τεχνολογιών βοήθησαν τις ΜΚΟ στο να αναπτυχθούν και να γίνει γνωστή η δράση τους σε όσο το δυνατό περισσότερους πολίτες. Στο πλαίσιο των πολιτικών της παγκοσμιοποίησης σε συνδυασμό με την φιλελεύθερη ιδεολογία που υιοθετούν αρκετές κυβερνήσεις οι ΜΚΟ βρήκαν έφορο έδαφος για να αναδυθούν και να έχουν μια ευκαιρία στην διαμόρφωση των πολιτικών.

Σύμφωνα με τον (Reimann, 2006, σσ. 47-49) η άνοδος των ΜΚΟ τόνωσε την ανάπτυξη των διεθνών οργανώσεων και των κοινωνικών κινημάτων σε παγκόσμιο επίπεδο παρέχοντας νέες πολιτικές ευκαιρίες. Μέσω της προοπτικής για ενεργή συμμετοχή στις δημόσιες πολιτικές και ακόμη περισσότερο, μέσω της ενεργής συμμετοχής στους διεθνείς οργανισμούς αποτελούν πόλο έλξης για πόρους αλλά και προσοχή από τα διεθνή ΜΜΕ. Η προσοχή του διεθνούς τύπου είναι πιθανόν να ενισχύσει την ενεργή συμμετοχή των πολιτών σε ενεργές ΜΚΟ παγκόσμιας αναγνώρισης.

Η πολιτική πρόσβαση των ΜΚΟ αποτελεί μια ευκαιρία για την προσέλκυση πόρων, οι οποίοι προέρχονται κυρίως από δωρεές των μελών ή / και πολιτών οι οποίοι ενδιαφέρονται για την δράση του Οργανισμού (Reimann, 2006). Τα διεθνή ζητήματα φαίνεται να εντάσσουν όλο και περισσότερο τις ΜΚΟ στην χάραξη πολιτικής, οι θεσμοί των διεθνών οργανισμών προωθούν όλο και περισσότερο την ενεργή συμμετοχή των ΜΚΟ, γεγονός που δημιουργεί δυο ευνοϊκές συνθήκες, μια για τις ΜΚΟ και μια για τους διεθνείς οργανισμούς. Από την πλευρά των Διεθνών Οργανισμών δημιουργείται η ευκαιρία για συνεργασία με τις ΜΚΟ με σκοπό την νομιμοποίηση και την αποδοχή των πολιτικών που προωθούν. Από την οπτική των ΜΚΟ αποκτούν έρεισμα και αποδοχή στην κοινωνία λόγω της συνεργασίας με έναν παγκόσμια αναγνωρισμένο οργανισμό και αυξάνουν τις πιθανότητές να γίνουν αποδέκτες περισσότερων δωρεών ή και να χρηματοδοτηθούν οι δράσεις τους από τον ίδιο τον οργανισμό.

Σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα οι ΜΚΟ είναι ιδιωτικοί οργανισμοί που δραστηριοποιούνται με σκοπό να ελαφρύνουν τον ανθρώπινο πόνο, να προωθήσουν τα συμφέροντα των φτωχών, να προστατέψουν το περιβάλλον, να παρέχουν βασικές κοινωνικές υπηρεσίες ή να αναλάβουν την ανάπτυξη μιας κοινωνίας. Η Παγκόσμια Τράπεζα σε σχέση με τον ορισμό των Λαδής-Νταλάκου που αναφέρθηκε παραπάνω, τονίζει και την ενεργή συμμετοχή των ΜΚΟ στην ανάπτυξη της κοινωνίας και την εντάσσει σαν ενεργό δρώντα στη δημόσια πολιτική, αλλά και ως οργανώσεις που δραστηριοποιούνται άμεσα για να καλύψουν τα κενά της κυβέρνησης (Heywood, 2013).

Ο Heywood διακρίνει τις ΜΚΟ σε δυο κατηγορίες σε λειτουργικές/επιχειρησιακές και υπερασπιστικές/ακτιβιστικές. Ως λειτουργικοί ορίζονται οι οργανισμοί εκείνοι που έχουν ως κύριο στόχο το σχεδιασμό και την εφαρμογή αναπτυξιακών προγραμμάτων. Ακόμη επιδιώκουν είτε την ανακούφιση του ανθρώπινου πόνου είτε την ανάπτυξη. Αυτού του είδους οι ΜΚΟ μπορεί να είναι κοινοτικές εθνικές ή διεθνείς. Είναι άξια μελέτης η σχέση και η αλληλεξάρτηση που αναπτύσσεται ανάμεσα σε αυτά τα τρία επίπεδα. Ως υπερασπιστικές/ακτιβιστικές είναι οι ΜΚΟ που έχουν συσταθεί για την προώθηση ή υπεράσπιση ενός

συγκεκριμένου σκοπού. Στη βιβλιογραφία χαρακτηρίζονται και ως προωθητικές ομάδες πίεσης ή ομάδες πίεσης δημοσίου συμφέροντος (Heywood, 2013).

Οι διεθνείς ΜΚΟ και η κοινωνία των πολιτών γενικότερα αποτελούν σημαντικούς δρώντες στην παγκόσμια σκηνή. Αν και δεν απολαμβάνουν τις οικονομικές δυνατότητες των πολυεθνικών επιχειρήσεων οι υπερασπιστικές ΜΚΟ έχουν καταφέρει να αποκτήσουν την εμπιστοσύνη της κοινωνίας μέσω της ήπιας ισχύος. Οι απόψεις των ΜΚΟ αντιμετωπίζονται ως έγκυρες και ανιδιοτελείς, καθώς αυτές εμπλέκουν στο έργο τους ειδικούς και ακαδημαϊκούς (Heywood, 2013). Με την εμπλοκή ειδικών και ανθρώπων του πνεύματος καταφέρουν να ενισχύσουν τις θέσεις τους με την επίκληση στην αυθεντία. Επιπλέον αποτελούν αντίβαρο στην επιρροή των πολυεθνικών επιχειρήσεων, εκδημοκρατίζουν την παγκόσμια πολιτική, εκφράζοντας τα συμφέροντα των πολιτών και εκείνων των κοινωνικών ομάδων που είναι αδύναμες, εξ' αιτίας της παγκοσμιοποίησης, να εκφράζουν τους προβληματισμούς τους. Τέλος αποτελούν δρώντες οι οποίοι διευρύνουν την αίσθηση ευθύνης των πολιτών και προωθούν την παγκόσμια ιδιότητα του πολίτη.

Η νεοφιλελεύθερη προσέγγιση επιχειρεί να καταλύσει την «Μεγάλη Κυβέρνηση» καθώς θεωρεί ότι η οικονομία λειτουργεί πιο αποτελεσματικά, όταν ρυθμίζεται από τις δυνάμεις της αγοράς. Σε αυτό το πλαίσιο, ο ρόλο του ατόμου σε μια κοινωνία με περιορισμένη την κυβερνητική δράση, δεν περιορίζεται από ένα κράτος νταντά, αλλά πρέπει να είναι ενεργό και να καλύπτει τις ανάγκες του. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την ενίσχυση της ενεργής συμμετοχής του ατόμου στην κοινωνία και κατ' επέκταση είναι αυξημένη η πιθανότητα αύξησης της συμμετοχής σε ΜΚΟ (Heywood, 2013). Για τους νεοφιλελεύθερους η παραδοσιακή δημόσια διοίκηση είναι σαφώς πιο αναποτελεσματική και δεν ανταποκρίνεται στις σύγχρονες ανάγκες των πολιτών σε σύγκριση με άλλους δρώντες όπως οι ΜΚΟ, οι ιδιωτικές επιχειρήσεις τα φιλανθρωπικά ιδρύματα κτλ. Σε αυτό το πλαίσιο που αναφέρει η συγκεκριμένη ιδεολογία τα ιεραρχικά δομημένα υπουργεία χάνουν την ισχύ τους σαν διαμορφωτές πολιτικής, καθώς τα δίκτυα πολιτικής έχουν αποδειχθεί ιδιαίτερα αποτελεσματικά στην επίλυση ζητημάτων σε ένα πλαίσιο αυξανόμενης αλληλεξάρτησης και πολυπλοκότητας. Τα δίκτυα πολιτικής είναι μια σειρά συστηματικών σχέσεων ανάμεσα σε πολιτικούς δρώντες (μεταξύ αυτών και ΜΚΟ) που έχουν κοινό συμφέρον ή κοινό προσανατολισμό σε συγκεκριμένες περιοχές δράσης και αποτελούν μια ακόμη δίοδο για την εμπλοκή των ΜΚΟ στην χάραξη πολιτικής.

Η παγκόσμια κοινωνία των πολιτών αναφέρεται στο πεδίο στο οποίο αλληλοεπιδρούν και συνάπτουν σχέσεις οι διεθνείς μη κυβερνητικές ομάδες και ενώσεις οι οποίες έχουν κατά βάση εθελοντικό και μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα στοιχείο που τις διαχωρίζει από τις πολυεθνικές. Οι ΜΚΟ αποτελούν κεντρικούς δρώντες στο πολιτικό σχεδιασμό και κεντρικούς δρώντες της παγκόσμιας κοινωνίας των πολιτών, καθώς έχουν θέση και βήμα εκ των έσω καθιστώντας τες βασικό δρώντα στη παγκόσμια διακυβέρνηση.

Οι μεγαλύτερες ΜΚΟ και συνολικά ο τομέας των ΜΚΟ συνιστούν σημαντική ομάδα πολιτικών δρώντων στην παγκόσμια σκηνή. Οι συμβουλευτικές ΜΚΟ είχαν μια σειρά από επιτυχίες που έγιναν ευρέως γνωστές, όπως ο περιορισμός της επιρροής των πολυεθνικών και η αλλαγή πλεύσης κάποιων εθνικών κυβερνήσεων και διεθνών οργανισμών σχετικά με την πολιτικής για το περιβάλλον παραδείγματος χάριν. Οι ΜΚΟ γίνονται δεκτές στην διαμόρφωση της πολιτικής, ως και σημαντικές, με το ρόλο των πολιτικών συν-διαμορφωτών, αν και μερικές φορές οι ίδιες ΜΚΟ αντιτίθενται στο έργο της εφαρμογής συγκεκριμένων πολιτικών. Με

αυτόν τον τρόπο έχουν μετατραπεί και αυτές σε «εξημερωμένα» κοινωνικά κινήματα (Heywood, 2013). Το τίμημα για τη συμμετοχή τους στην παγκόσμια διακυβέρνηση είναι η υιοθέτηση πιο υπεύθυνων πολιτικών θέσεων που βρίσκονται πιο κοντά σε κυρίαρχες συμβατικές πολιτικές. Οι ΜΚΟ πλέον έχουν αποκτήσει επίσημα δικαιώματα παροχής συμβουλών και εξειδικευμένων πληροφοριών σε πολυεθνικές εταιρίες και κυβερνήσεις.

Από το 1990 και έπειτα η κοινωνία των πολιτών αποτελεί την απαραίτητη αντίρροπη δύναμη στην επιρροή που ασκούν οι εταιρίες. Η νεοφιλελεύθερη ιδεολογία έχει δώσει την ευκαιρία στις εταιρίες να κυριαρχούν τους διεθνείς οργανισμούς και να διαμορφώνουν μια ατζέντα τέτοια ώστε να είναι προσανατολισμένη στην ικανοποίηση των αξιώσεων και των συμφερόντων της ελεύθερης αγοράς. Οι ΜΚΟ και τα διεθνή κοινωνικά κινήματα ενεργούν σαν αντίβαρο στα συμφέροντα των ανθρώπων και των ομάδων που έχουν περιθωριοποιηθεί και αποδυναμωθεί από την παγκοσμιοποίηση και λειτουργούν σαν αντί-ηγεμονική δύναμη.

Σε ένα πλαίσιο δημοκρατικής διακυβέρνησης υπάρχει η ανάγκη για την διαμόρφωση της διαχείρισης των δημοσίων υποθέσεων με διαφανή, συμμετοχικό και υπεύθυνο τρόπο. Σύμφωνα με την βιβλιογραφία η δημοκρατική διακυβέρνηση παρέχει το πιο ελπιδοφόρο και ευνοϊκό περιβάλλον για ευρεία κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη, ενισχύοντας την κοινή πλουραλιστική διαχείριση και λήψη αποφάσεων (Brinkerhoff, 2016). Μέσα σε αυτό το περιβάλλον δημιουργείτε ένας χώρος για μη κρατικούς δρώντες συμπεριλαμβανομένων των ΜΚΟ να λειτουργούν ανεξάρτητα και σε συνεργασία με το κράτος.

Η δημοκρατική διακυβέρνηση, διευρύνει το πεδίο επίλυσης κοινωνικών προβλημάτων πέραν της αποτελεσματικής αρμοδιότητας των φορέων του δημοσίου τομέα που λειτουργούν εξουσιοδοτικά. Στο πλαίσιο της δημοκρατικής διακυβέρνησης η κοινωνία των πολιτών μπορεί να αποκτήσει βήμα και να δραστηριοποιηθούν στην διαμόρφωση και την εφαρμογή πολιτικών. (Brinkerhoff, 2016)

Οι συμπράξεις κράτους κοινωνίας των πολιτών μπορούν να οριστούν ως δια τομεακές αλληλεπιδράσεις, σκοπός των οποίων είναι η επίτευξη συγκλινόντων στόχων μέσω των συνδυασμένων προσπαθειών και των δυο δρώντων αλλά σε τέτοιο επίπεδο όπου οι ρόλοι είναι διακριτοί. Το βασικό σκεπτικό είναι ότι αυτές οι αλληλεπιδράσεις δημιουργούν συνεργατικά αποτελέσματα δηλαδή επιτυγχάνουν περισσότερα ή καλύτερα αποτελέσματα απ' ό,τι εάν οι δρώντες λειτουργούσαν μόνοι τους και ανεξάρτητα (Brinkerhoff, 2016).

1.3 Οι Δρώντες στην εκπαιδευτική πολιτική

Στην εκπαιδευτική πολιτική των δυτικών κοινωνιών ο κύριος δρώντας είναι το ίδιο το κράτος. Οι εθνικές κυβερνήσεις έχουν ενσωματώσει την εκπαίδευση ως ένα αναφαίρετο δημόσιο αγαθό για τους πολίτες τους. Τα κράτη παρέχουν στους πολίτες τους διάφορες υπηρεσίες προκειμένου να μειώσουν τις κοινωνικές ανισότητες που δημιουργούνται, έτσι οι υπηρεσίες που παρέχουν είναι, μεταξύ άλλων η υγειονομική περίθαλψη, η κοινωνική ασφάλιση, η εργασία και η εκπαίδευση.

Σήμερα τα κράτη αποφασίζουν για την διαρθρωτική συγκρότηση των εκπαιδευτικών συστημάτων. Κυρίως χρηματοδοτούν την εκπαίδευση, και είναι υπεύθυνα στο να εντοπίζουν τα προβλήματα που δημιουργούνται και να τα επιλύουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Αυτή

η σχέση κράτους και εκπαίδευσης έχει γίνει κυρίαρχη εδώ και πολλά χρόνια και σε παγκόσμιο επίπεδο, με αποτέλεσμα να θεωρείται ως μια δεδομένη κατάσταση (Leuze, et al., 2008).

Από το 1990, όμως άρχισαν να εντάσσονται νέοι παράγοντες και νέες μορφές διακυβέρνησης στον τομέα της εκπαίδευσης, οι οποίοι αρκετές φορές συνεργάζονται ή ακόμη έρχονται σε σύγκρουση με το κράτος (Leuze, και συν., 2008). Οι διεθνείς οργανώσεις έχουν αρχίσει να επεκτείνουν την δράση τους και το ρόλο τους σε ότι έχει να κάνει με την εκπαίδευση. Η UNESCO αποτελεί έναν από τους παλαιότερους διεθνείς οργανισμούς, των οποίων η ατζέντα εμπεριέχει δράση που σχετίζονται με την εκπαίδευση. Διαμορφώνει κυρίως πολιτικές ,προωθώντας τη δια βίου μάθηση και καθιερώνει παγκοσμίως συστήματα τα οποία ελέγχουν την ποιότητα της εκπαίδευσης που παρέχετε από το κράτος στους πολίτες. Ένα άλλος οργανισμός, ο οποίος παραδοσιακά δεν δραστηριοποιείται στον τομέα της εκπαίδευσης είναι η Παγκόσμια Τράπεζα η οποία χρηματοδοτεί δράσεις και προγράμματα που προωθούν την εκπαίδευση σε αναπτυσσόμενες χώρες.

Στοιχεία όπως η αύξηση των κρατών που συμμετέχουν στο πρόγραμμα PISA του ΟΟΣΑ, το οποίο μελετάει την ποιότητα της εκπαίδευσης , είναι τεκμήρια για την αύξηση της συμμετοχής των οργανισμών στην εκπαιδευτική πολιτική. Με αυτόν τον τρόπο οι διεθνείς οργανισμοί έχουν οδηγήσει την εκπαίδευση σε μια αυξανόμενη διεθνοποίηση, όχι μόνο προτείνοντας περιφερειακά ή και καθολικά μοντέλα για την εκπαίδευση αλλά προωθώντας και προγράμματα σπουδών που δεν περιορίζονται στα σύνορα του έθνους κράτους. Αποτέλεσμα της συμμετοχής του διεθνούς παράγοντα στην εκπαίδευση είναι η αμφισβήτηση των δράσεων του έθνους κράτους σε αυτό το τομέα. Έτσι ο περιορισμός της δράσης του κράτους είναι η μεταρρύθμιση των εθνικών συστημάτων σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα.

Φαίνεται ότι οι διεθνείς οργανισμοί έχουν μια ισχυρή δυναμική για να επηρεάσουν τις κυβερνητικές μεταρρυθμίσεις στην εκπαίδευση. Αρχικά οι Διεθνείς οργανισμοί επηρεάζουν έντονα το περιεχόμενο των εκπαιδευτικών συζητήσεων και των μεταρρυθμιστικών έργων (Leuze, και συν., 2008). Ως εκ τούτου έχουν την ικανότητα να ξεκινήσουν αλλαγές στην εθνική εκπαιδευτική πολιτική, είτε πρόκειται για τους κυρίαρχους στόχους της εκπαιδευτικής πολιτικής είτε για μικρές αλλαγές στο εκπαιδευτικό σύστημα . Για παράδειγμα η Διαδικασία της Μπολόνια και η Στρατηγική της Λισσαβόνας επηρέασαν τόσο τους εθνικούς στόχους της εκπαιδευτικής πολιτικής του κάθε κράτους, όσο τα μέσα και τις ρυθμιστικές πολιτικές προτείνοντας μια νέα δομή για την τριτοβάθμια εκπαίδευση για όλη την Ευρώπη.

Ωστόσο με την προώθηση νέων πολιτικών στον τομέα της εκπαίδευσης οι διεθνείς οργανισμοί έχουν επίσης τη δυνατότητα να αλλάξουν την ίδια την φύση της εθνικής πολιτικής εκπαίδευσης, δηλαδή να αλλάξουν την διαδικασία λήψης αποφάσεων αλλά και τους εμπλεκόμενους δρώντες. Η Διαδικασία τη Μπολόνια για παράδειγμα είχε σαν αποτέλεσμα την ισχυρότερη ένταξη διεθνών παραγόντων όπως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αλλά και μέλη της κοινωνίας των πολιτών της Ε.Ε., όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση Φοιτητών στην πολιτική για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (Leuze, και συν., 2008). Εδώ δημιουργείται το ερώτημα κατά πόσο η ενεργοποίηση της κοινωνίας των πολιτών σε διεθνές επίπεδο περιορίζει την δράση των εθνικών κοινωνιών αλλά και των οργανώσεων εθνικής εμβελείας, όπως επίσης και κατά πόσο οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών αντιπροσωπεύουν την βούληση της μεγαλύτερης μερίδας των πολιτών;

Σε γενικές γραμμές οι διεθνείς οργανισμοί έχουν αποκτήσει μεγαλύτερη επιρροή στη χάραξη πολιτικής για την εκπαίδευση. Το έθνος κράτος έχει χάσει την αποκλειστικότητα σε έναν μεγάλο αριθμό πολιτικών μεταξύ αυτών και η εκπαιδευτική πολιτική. Ως εκ τούτου, δεν είναι σαφές τι επιπτώσεις θα έχει αυτή η διεθνοποίηση του τομέα της εκπαίδευσης. Οι διεθνείς οργανισμοί εφαρμόζουν διαφορετικά μέσα διακυβέρνησης με τα οποία επιδιώκουν να επηρεάσουν την χάραξη εθνικής πολιτικής στην εκπαίδευση. Αυτά τα μέσα κυμαίνονται από ήπιους μηχανισμούς, όπως η διάδοση νέων εκπαιδευτικών στόχων, ως την τεχνική και οικονομική υποστήριξη.

Τα αίτια της δραστηριότητας τους είναι πολύπλοκα και μπορούν να αποδοθούν τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Σε εθνικό επίπεδο οι εθνικές κυβερνήσεις προσπαθούν να συνεργαστούν με τους διεθνείς οργανισμούς, με σκοπό να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντά τους και να προσπεράσουν τα εμπόδια που συναντάνε από τι αντιδράσεις των πολιτών, κατά την περίοδο εφαρμογής αντιλαϊκών μεταρρυθμίσεων (Leuze, και συν., 2008). Ακόμη το 1980 οι ΗΠΑ και η Γαλλία θεώρησαν ότι θα αναβαθμίσουν τα εκπαιδευτικά τους συστήματα μέσω της βαθύτερης συνεργασίας στο πλαίσιο του ΟΟΣΑ. Προέτρεψαν τον ΟΟΣΑ να αναπτύξει συγκριτικούς δείκτες για να αξιολογείται η αποτελεσματικότητα και η δυναμική των εκπαιδευτικών συστημάτων. Ακόμη κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1980 τα κράτη αντιμετώπιζαν προβλήματα σε ότι έχει να κάνει με την χρηματοδότηση των δημοσίων εκπαιδευτικών συστημάτων. Οι περιορισμένοι προϋπολογισμοί δεν ήταν αρωγοί των κρατών στο δύσκολο έργο της εξυπηρέτησης της αυξημένης ζήτησης για εκπαίδευση. Με την εμφάνιση της οικονομίας της γνώσης, η οποία επαναπροσδιορίζει τη σχέση μεταξύ οικονομίας και εκπαίδευσης, έχει σαν αποτέλεσμα την γιγάντωση του προβλήματος και την αμφισβήτηση της ικανότητας των εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων να ανταπεξέλθουν, στις νέες προκλήσεις. Έτσι η συνεργασία μεταξύ των εθνικών κρατών μεταξύ τους αλλά και με δράσεις της κοινωνίας των πολιτών, καθίσταται όλο και πιο απαραίτητη προκειμένου να βρεθούν λύσεις σε κοινά προβλήματα (Leuze, και συν., 2008).

Η εισαγωγή των διεθνών οργανισμών ως δρώντες στην εκπαιδευτική πολιτική περιορίζει σε έναν βαθμό την εθνική πολιτική και την δράση της κοινωνίας των πολιτών στην διαμόρφωση της εκπαιδευτικής πολιτικής. Βέβαια από μια άλλη πλευρά η εμπλοκή περισσότερων δρώντων ενισχύει την πολυφωνία και την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών, γνώσεων και δεδομένων για την αντιμετώπιση κοινών προβλημάτων. Σε ότι έχει να κάνει με την κοινωνία των πολιτών δεν εστιάζει πλέον αποκλειστικά στην εθνική πολιτική σκηνή και στα προβλήματα εντός των συνόρων, αλλά οφείλει να συνεργάζεται με διεθνείς οργανώσεις και ΜΚΟ αποκτώντας με αυτόν τον τρόπο ένα νέο «δρόμο», ώστε να ακουστούν οι θέσεις της, οι ανησυχίες της, αλλά και οι λύσεις για τα προβλήματα που υπάρχουν.

Κεφάλαιο 2ο : Ο Ρόλος των ΜΚΟ στους Διεθνείς Οργανισμούς

Αφού μελετήθηκαν οι διεθνείς οργανισμοί ως εσωτερικοί δρώντες στις δημόσιες πολιτικές στο προηγούμενο κεφάλαιο και δόθηκε έμφαση σε αυτούς ως δρώντες στην εκπαιδευτική πολιτική κρίνεται σκόπιμο αυτό το κεφάλαιο να δώσει έμφαση στη σχέση των ΜΚΟ και των Διεθνών Οργανισμών. Οι Διεθνείς οργανισμοί φαίνεται, στην εποχή της παγκοσμιοποίησης και της αλληλεξάρτησης να περιορίζουν την δύναμη της εθνικής κυβέρνησης αλλά και την κρίση της στην λήψη πολιτικών αποφάσεων, με αποτέλεσμα τα κέντρα λήψης αποφάσεων να είναι, μερικές φορές, πολύ μακριά από τις χώρες στις οποίες θα εφαρμοστεί η πολιτική. Έτσι δεν είναι εύκολο για την κοινωνία των πολιτών σε εθνικό επίπεδο να εμπλακεί στην χάραξη της πολιτικής, πόσο μάλλον να παρέμβει και να εκφράσει τις ανησυχίες και τις προτάσεις της για ένα ζήτημα. Η Ε.Ε αποτελεί έναν ισχυρό υπερεθνικό οργανισμό στον οποίο θα δοθεί έμφαση σε αυτό το κεφάλαιο και θα αναπτυχθεί η σχέση ΜΚΟ-ΕΕ.

2.1: Ο Ρόλος των ΜΚΟ στην Ε.Ε.

Το 2001 ο τότε πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ρομάνο Πρόντι είχε ανακοινώσει την δημοσίευση της Λευκής Βίβλου για την Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση. Σκοπός αυτή της Βίβλου σύμφωνα με τον ίδιο ήταν μια νέα κατανομή και συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής και των άλλων θεσμών, αλλά και των κυβερνήσεων, με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών (Platform of European Social NGOs, 2001). Οι ΜΚΟ από την πλευρά τους καλωσόρισαν την έναρξη της συζήτησης για την διακυβέρνηση και την δημοκρατία. Υπάρχουν τρία διαφορετικά επίπεδα διαλόγου σε ευρωπαϊκό επίπεδο ο κοινωνικός, ο πολιτικός και ο διάλογος των πολιτών, ο οποίος δεν είναι θεσμοθετημένος αλλά υπάρχει ως *ad hoc* διάλογος με τα θεσμικά όργανα. Οι ΜΚΟ θεωρούν ότι ένας διάλογος των πολιτών, ο οποίος είναι θεσμοθετημένος, μπορεί να συμπληρώσει τον κοινωνικό και τον πολιτικό διάλογο. Αυτή η θεσμοθέτηση κρίνεται απαραίτητη, ώστε να υπάρξουν μεταρρυθμίσεις στη διαδικασία της διακυβέρνησης.

Η Ευρωπαϊκή κοινότητα των ΜΚΟ καθιστά πλούσια ποικίλη και ισχυρή συμβολή στην ανάπτυξη της ευρωπαϊκής κοινωνίας. Μπορεί στους διάφορους οργανισμούς να ανταγωνίζονται για πολλά ιδανικά και συμφέροντα και υπάρχει μια ανομοιογένεια στις πράξεις τους, αλλά μπορούν να εντοπιστούν πολλά κοινά χαρακτηριστικά. Οι ΜΚΟ αντιπροσωπεύουν δημόσια συμφέροντα στους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων καθώς επίσης διοχετεύουν ανησυχίες και απόψεις στο πλαίσιο της πολιτικής διαδικασίας (Platform of European Social NGOs, 2001). Οι ΜΚΟ παίζουν σημαντικό ρόλο ενθαρρύνοντας την ανάπτυξη και την εφαρμογή των ευρωπαϊκών πολιτικών. Ακόμη μέσω της συνεισφοράς τους με ειδικούς κατά την διάρκεια χάραξης πολιτικής, προσδιορίζουν νέα ζητήματα τα οποία πρέπει να αντιμετωπιστούν και ταυτόχρονα προτείνουν λύσεις για αυτά.

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή οι ευρωπαίοι πολίτες έχουν ελάχιστη αίσθηση του ανήκειν σε μια ευρύτερη ευρωπαϊκή κοινωνία και έχουν έλλειψη γνώσεων σχετικά με τις δομές και τους θεσμούς που διέπουν την ζωή τους και την καθημερινότητά τους. Οι ΜΚΟ

συμβάλουν στην μείωση του χάσματος μεταξύ της κυβέρνησης και της ευαισθητοποίησης του κοινού σχετικά με τις δράσεις της Ένωσης. Στην Ευρώπη οι ΜΚΟ δημιουργούνται και αποτελούνται από ενεργά μέλη της κοινωνίας των πολιτών και συμβάλουν στην καλλιέργεια της αλληλεγγύης και της προώθησης της κοινωνικής ευαισθητοποίησης. Τέλος συνδέουν το κοινό με τις πολιτικές διαδικασίες μέσω της δημιουργίας δομημένου διαλόγου ανάμεσα στους πολίτες και τις κυβερνήσεις.

Ακόμη οι ΜΚΟ συχνά ενεργούν ως βασικοί πάροχοι υπηρεσιών, υπό την μορφή πρακτικής υποστήριξης πληροφόρησης, συμβουλών υγείας και κοινωνικών υπηρεσιών. Επιπλέον θέτουν βέλτιστες πρακτικές στους τομείς στους οποίους δραστηριοποιούνται και αναπτύσσουν στόχους. Οι ΜΚΟ ενεργούν και ως προστάτες σε ζητήματα δημοσίου ενδιαφέροντος όπως το περιβάλλον, η κοινωνική ανάπτυξη και τα ανθρωπιστικά προβλήματα ενώ ταυτόχρονα παρακολουθούν και αξιολογούν την απόδοση των πολιτικών.

2.2 Η Πρόσβαση των ΜΚΟ στην Ατζέντα των πολιτικών

Στο πλαίσιο των προσπαθειών της Ε.Ε. για τον περιορισμό του δημοκρατικού ελλείματος, ξεκίνησε η εμφάνιση βελτιωμένων τρόπων εκπροσώπησης, όπως οι ΜΚΟ για να δοθεί μια λύση σε αυτό το μακροχρόνιο πρόβλημα. Έχοντας αυτή την προσέγγιση, σε πρώτη φάση προέβει στην αναγνώριση τους ως σημαντικούς δρώντες και στην συνέχεια ξεκίνησε την παροχή χρηματοδότησης προκειμένου να ενισχύσει περαιτέρω την συμμετοχική της κοινωνίας των πολιτών στις διαδικασίες πολιτικής. (Thiel & Uçarar, 2014) Η διευρυμένη συμμετοχή των ΜΚΟ στους τομείς πολιτικής αντικατοπτρίζει την ανάγκη για την ύπαρξη μια άλλης διάστασης, αυτής της φωνής των ενεργών πολιτών ως αντίβαρο στην τεχνοκρατία και στο έλλειμα νομιμοποίησης που υπάρχει στις πολιτικές της Ε.Ε.

Σύμφωνα με τον Tarro S. , οι δομές πολιτικών ευκαιριών αποτελούν συνέπεια αλλά δεν είναι απαραίτητα μόνιμες διαστάσεις του πολιτικού περιβάλλοντος που παρέχουν κίνητρα για τους ανθρώπους να αναλάβουν συλλογική δράση. (Thiel & Uçarar, 2014) Η πρόσβαση πλέον στους διεθνείς οργανισμούς είναι ευκολότερη για την κοινωνία των πολιτών, έρευνες δείχνουν ότι οι ΜΚΟ συμμετέχουν στις διαδικασίες των διεθνών οργανισμών με ποικίλους τρόπους. Λαμβάνοντας υπόψιν τις παραδοχές της ορθολογικής προσέγγισης, δηλαδή ότι οι πολιτικοί δρώντες πρέπει να είναι σε θέση να γνωρίζουν τις εναλλακτικές τους επιλογές, αλλά και τις επιπτώσεις οι οποίες τις ακολουθούν, ώστε να γνωρίζουν όσο το δυνατόν τα αποτελέσματα που θα έχει η επιλογή τους (Green, 2002) , επισημαίνονται τα οφέλη και η προστιθέμενη αποτελεσματικότητα όταν εμπλέκονται οι διεθνείς παράγοντες στις πολιτικές. Ο κοινωνικός θεσμισμός θεωρεί τη συμμετοχή των ΜΚΟ στους διεθνείς οργανισμούς ως αποτέλεσμα της συμμετοχικής διάδοσης των κανόνων και της δράσης της κοινωνίας των πολιτών ως αντίβαρο στα παραδοσιακά ισχυρά κράτη.

Υπάρχουν πολλές μελέτες όπως αυτή των (Jönsson & Tallberg, 2010, σσ. 1-22) και το άρθρο των (Thiel & Uçarar, 2014), που αναφέρονται στην σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ των διεθνών οργανισμών, όπως η ΕΕ και ο ΟΗΕ, που ισχυρίζονται ότι, δεν υπάρχει επαρκές υλικό για την μελέτη της σχέσης ανάμεσα στην ΕΕ και τις ΜΚΟ. Ωστόσο αναγνωρίζουν ότι σε επίπεδο ΕΕ υπάρχουν δυο σημαντικές προκλήσεις για τις ΜΚΟ η μια είναι η απόκτηση προσοχής και η δεύτερη η οικοδόμηση μια σχέσης αξιοπιστίας με τους φορείς. Η προσοχή μπορεί να κερδηθεί και να αυξηθεί μέσω των δράσεων και της υπεράσπισης των συμφερόντων της κοινωνίας των πολιτών, ενώ η αξιοπιστία μπορεί να αυξηθεί επιλέγοντας

αποτελεσματικούς και κατάλληλους τρόπους και πλαίσια, ώστε να επηρεάσουν την ευρύτερη διαδικασία καθορισμού της ατζέντας. (Thiel & Uzarer, 2014).

Σύμφωνα με τον Prinsen S. (Princen S. , 2011), υπάρχουν δυο κύριοι παράγοντες που επηρεάζουν την επιτυχία ή την αποτυχία των προσπαθειών ρύθμισης της ατζέντας. Οι δυο αυτοί παράγοντες είναι ο τόπος και το πλαίσιο στο οποίο δραστηριοποιούνται οι ΜΚΟ. Ο καθορισμός της ατζέντας μπορεί να διευκολυνθεί σε χώρους όπου οι ΜΚΟ και άλλες οργανώσεις μπορούν να δραστηριοποιηθούν είτε **κάθετα** είτε **οριζόντια**. Κάθετα δηλαδή σε επίπεδο εθνικό- κρατικό και από εκεί στα όργανα της Ε.Ε., ενώ οριζόντια είναι το επίπεδο δραστηριοποίησης χωρίς διαμεσολάβηση, με επιρροή στο Ευρωπαϊκό Επίπεδο χωρίς κάποια ανάμιξη από τα κράτη μέλη. Ένας ακόμη τρόπος είναι η ενασχόληση των ΜΚΟ με θέματα που χρήζουν κάποιο ενδιαφέρον και παράγουν απήχηση στους πολιτικούς κύκλους, θέματα όπως η μετανάστευση και η εργασία. (Thiel & Uzarer, 2014)

Οι ΜΚΟ είναι αυτές οι οποίες οργανώνουν τα δίκτυα της κοινωνίας των πολιτών και δίνουν έμφαση στην τεχνογνωσία και την εξουσία στην αντιμετώπιση συγκεκριμένων πολιτικών ζητημάτων. Σύμφωνα με τους (Princen & Kerremans, 2011) οι δομές ευκαιριών αναγνωρίζονται ως συνθήκες που προέρχονται από την πολιτική διαδικασία, που διαμορφώνουν και περιορίζουν τις δράσεις των ενδιαφερόμενων ΜΚΟ. Ωστόσο ένα άλλο μέρος της βιβλιογραφίας σύμφωνα με τους (Thiel & Uzarer, 2014), θεωρεί ότι οι δομές ευκαιριών καθορίζονται και συγκροτούνται ως μέρος της ενεργού κατασκευής των κατάλληλων συνθηκών, μέσω των ομάδων πίεσης. Υπάρχει διάκριση μεταξύ της δυναμικής των ΜΚΟ στο κατά πόσο αυτές επηρεάζουν ανάλογα με το κοινωνικό ζήτημα πάνω στο οποίο δραστηριοποιούνται. Για παράδειγμα οι ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται σε ζητήματα ασύλου και μετανάστευσης βασίζονται κυρίως σε άτυπες διαβουλεύσεις με την Επιτροπή ή με εκπροσώπους του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και επιδέχονται περισσότερους περιορισμούς. Αντίθετα οι ΜΚΟ που ασχολούνται με τα θεμελιώδη δικαιώματα μπορούν να συμμετάσχουν τόσο στο σχεδιασμό ετήσιων προγραμμάτων εργασίας και εκθέσεων όσο και σε διασκέψεις. Αυτή η συνθήκη, ενδεχομένως, να αποδυναμώνει την εστίαση των διαφορετικών ΜΚΟ που εκπροσωπούνται στην Ε.Ε. αλλά τους παρέχει περισσότερες ευκαιρίες να επηρεάσουν τη θεσμική δομή στην οποία δραστηριοποιούνται.

Η θεσμική ανάπτυξη της αρμοδιότητας της Ε.Ε. στον τομέα της ενεργής συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών, μέσα από τις Συνθήκες του Μάαστριχτ και της Λισσαβόνας αντικατοπτρίζει την ρευστότητα των ευκαιριών εντός του πλαισίου δραστηριοποίησης των ΜΚΟ. Η πρόσβαση στη διαδικασία χάραξης πολιτικής, καθώς και στους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων είναι ζωτικής σημασίας για την υπεράσπιση των συμφερόντων που εκπροσωπούν οι ΜΚΟ. Ενώ η πρόσβαση στους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων παραμένει σχετικά σταθερή, το προφίλ και ανάμιξη άλλων οργάνων στις διαδικασίες πολιτικής έχει αλλάξει σε μεγάλο βαθμό τα τελευταία 20 χρόνια και αυτό έχει συνέπειες για τις στρατηγικές υπεράσπισης των ΜΚΟ. Πλέον υπάρχουν τρεις κύριοι θεσμικοί παράγοντες στην λήψη αποφάσεων της Ε.Ε. ο καθένας με διαφορετικό ρόλο και πεδίο δράση τους οποίους οι ΜΚΟ επιδιώκουν να στοχεύσουν. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι ένας λήπτης αποφάσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, οι ΜΚΟ προκειμένου να έχουν πρόσβαση σε αυτή προσεγγίζουν υπαλλήλους των Γενικών Διευθύνσεων καθώς και τον αρμόδιο Επίτροπο, ο οποίος ασχολείται με το θέμα για το οποίο δραστηριοποιούνται. Το Συμβούλιο στο οποίο τα κράτη-μέλη είναι ο κύριος δρώντας οι ΜΚΟ έχουν περιορισμένο χώρο δράσης, ωστόσο επιδιώκουν να διεισδύσουν μέσω διάφορων ομάδων εργασίας όπως η COREPER και η Προεδρία του Συμβουλίου. Τέλος το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο το προσεγγίζουν μέσω μεμονωμένων ευρωβουλευτών και μελών των επιτροπών.

Φαίνεται πως υπάρχει μια πληθώρα τρόπων πρόσβασης, καθιστώντας την επιλογή των ΜΚΟ και την στρατηγική διαμόρφωσης ιδιαίτερα σχετική. Παρόλο που η πρόσβαση στην Επιτροπή και το Κοινοβούλιο φαίνεται εύκολη και ικανοποιητική είναι ανεπαρκής όταν οι αποφάσεις παίρνονται σε επίπεδο Συμβουλίου, το οποίο κυριαρχείται από την βούληση και τις πολιτικές των εθνικών κυβερνήσεων. Σύμφωνα με έναν συνεντευξιαζόμενο, μέλος ΜΚΟ, το Συμβούλιο είναι το όργανο στο οποίο εκπροσωπούνται οι εθνικές πολιτικές και αυτή είναι η μεγαλύτερη πρόκληση για τις ΜΚΟ να καταφέρουν να επηρεάσουν το Συμβούλιο. (Thiel & Ussager, 2014). Επιδιώκοντας να επωφεληθούν από την πολύ-επίπεδη διακυβέρνηση της Ε.Ε. περίπου το ένα τρίτο των πανευρωπαϊκών ΜΚΟ προσπαθούν να αποκτήσουν πρόσβαση στο Συμβούλιο μέσω της κάθετης κινητοποίησης, προσπαθούν συχνά να φτάσουν τα αιτήματά τους στις Βρυξέλλες μέσω των εθνικών κυβερνήσεων κινητοποιώντας τα δίκτυα που έχουν αναπτύξει στις εθνικές κυβερνήσεις. Αυτή η έμμεση διαδρομή προς το Συμβούλιο είναι μια προσπάθεια καταπολέμησης της ανεπαρκούς πρόσβασης, αλλά ταυτόχρονα είναι και ένας πολύ αδύναμος δρόμος που δεν τους οδηγεί στην επίτευξη του στόχου.

2.3 Το «lobbyng» στην Ε.Ε.

Είναι σημαντικό το γεγονός ότι η Ε.Ε. είναι ένας υπερεθνικός οργανισμός, ο οποίος από τη φύση του και τη δομή της διακυβέρνησής του απέχει σε μεγάλο βαθμό από τους πολίτες σε σχέση με τις εθνικές κυβερνήσεις. Υπάρχει, γενικά, έλλειψη γνώσης σε ότι έχει να κάνει με την πολιτική των Βρυξελλών, με αποτέλεσμα οι πολιτικές αλλά και οι απόψεις των ευρωβουλευτών, οι οποίοι εκπροσωπούν τη βούληση του λαού, να είναι απομακρυσμένες από τους ευρωπαίους πολίτες. Η δυσκολία κατανόηση του ευρωπαϊκού αντιπροσωπευτικού συστήματος της Ε.Ε., καθώς και η απουσία ευρωπαϊκών κομμάτων, έχουν σαν αποτέλεσμα την αποδυνάμωση των εκλογικών περιφερειών (Lee & Rwanda, 2006). Η Ε.Ε. βρίσκεται σε μια συνεχή εξέλιξη μέσω των διευρύνσεων και των συζητήσεων σχετικά με την επέκταση η μείωση της εξουσίας των Βρυξελλών. Αυτό το σύστημα καθιστά δύσκολη την εφαρμογή της στρατηγικής του Λόμπινγκ καθώς είναι δύσκολο να το κατανοήσει κάποιος και απαιτεί συνεχόμενες αναπροσαρμογές.

Ο Greenwood J. (Jutta & Birgit, 2009) τονίζει, ότι ελλείπει μιας ενιαίας κυβέρνησης της Ε.Ε. με την στήριξη της πλειοψηφίας του κοινοβουλίου, κάνει τις πολιτικές συμμαχίες σημαντικό παράγοντα για την λήψη αποφάσεων και την άσκηση πίεσης προς συγκεκριμένη κατεύθυνση (Lee & Rwanda, 2006). Τέτοιες συμμαχίες δεν περιλαμβάνουν μόνο συμμαχίες υπεράσπισης μεταξύ των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτικών με κοινές αξίες, αλλά επιβάλουν την ανάπτυξη συμμαχιών ανάμεσα στα κόμματα και τους θεσμούς. Πλέον είναι σημαντική η βαρύτητα που δίνεται από την πλευρά των θεσμών της Ε.Ε. στα ισχυρά στοιχεία και τα τεκμηριωμένα ευρήματα, στα οποία βασίζονται σε μεγάλο βαθμό για την χάραξη πολιτικής. Με αυτόν τον τρόπο δίνεται η δυνατότητα σε ΜΚΟ και thing tanks να συμμετέχουν στις διαδικασίες χάραξης πολιτικής και κατ' επέκταση με τα στοιχεία που παρουσιάζουν να επηρεάζουν τις αποφάσεις των θεσμικών οργάνων.

Οι Ευρωπαίοι τείνουν να είναι δύσπιστοι ως προς το ρόλο του λόμπινγκ σαν ένα νόμιμο στοιχείο στην πολιτική διαδικασία και το χρησιμοποιούν λιγότερο σε σχέση με τις ΗΠΑ. Σύμφωνα με τους (Lee & Rwanda, 2006) (Lee & Rwanda, 2006) υπάρχουν 15,000 λόμπι που εδρεύουν στις Βρυξέλλες και αντιπροσωπεύουν περίπου 2,600 ομάδες ειδικών συμφερόντων. Το 45% αυτών των ομάδων αντιπροσωπεύουν συμφέροντα των βιομηχάνων, ενώ μόλις το

11% τα συμφέροντα των ΜΚΟ. Φαίνεται ότι τα συμφέροντα των ΜΚΟ συχνά περιορίζονται από αυτά των μεγάλων εταιριών.

Η Ε.Ε. αποδέχεται τη συμμετοχή των ΜΚΟ στη λήψη αποφάσεων και πολιτικών όχι μόνο ως αναγκαιότητα, αλλά και ως απαίτηση για την εύρυθμη λειτουργία του δημοκρατικού συστήματος. Εξ' αιτίας του δημοκρατικού ελλείματος που προκαλείται από την έμμεση μορφή της εκπροσώπησης των ευρωπαϊών πολιτών, η Ε.Ε. περιλαμβάνει ΜΚΟ στις διαδικασίες πολιτικής προκειμένου να αυξήσει την νομιμότητα των αποφάσεων και να νομιμοποιηθούν ευκολότερά από την πλευρά των πολιτών. Τα θεσμικά όργανα της Ε.Ε. είναι ευνοϊκά σχετικά με την συνεργασία τους με οργανώσεις της κοινωνία των πολιτών, διότι στερούνται εξειδικευμένου προσωπικού και των ελλείψεων που παρουσιάζει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε θέσεις εμπειρογνομόνων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνώρισε την συνεισφορά των ΜΚΟ μέσω διάφορων τρόπων συμμετοχής στη διαδικασία διαβούλευσης. Οι ΜΚΟ μπορούν να συμμετάσχουν σε συμβουλευτικές επιτροπές, σαν όργανα ενημέρωσης και επικοινωνίας των πολιτών ακόμη και σε επίσημες διαδικασίες διαβούλευσης (Lee & Rwanda, 2006). Το παράδοξο είναι ότι οι ΜΚΟ μπορεί να χρηματοδοτούνται από την Επιτροπή, αλλά δεν έχουν την ίδια πρόσβαση στα όργανα της ΕΕ.

Οι ΜΚΟ παρακολουθούν τις εξελίξεις στα θεσμικά όργανα της Ε.Ε. και αναλύουν τις πιθανές επιπτώσεις που έχουν οι αποφάσεις τους για τα μέλη τους αλλά και για τα συμφέροντά τους. Ενημερώνουν τα μέλη τους για τις εξελίξεις και αυξάνουν την ευαισθητοποίησή τους και τα συμβουλεύονται για να ακούσουν τις απόψεις τους, τις οποίες επιδιώκουν να θέσουν στην Ε.Ε. προκαλώντας τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής να αντιμετωπίσουν τις ανησυχίες και τις αντιρρήσεις τους. Οι ΜΚΟ διαδραματίζουν πολλούς ρόλους ως συνέπεια της υψηλής σύνδεσης τους με τις εκλογικές περιφέρειες, καθώς λειτουργούν ως ένα σύστημα προειδοποίησης των θεσμών για τα πολιτικά ζητήματα και ως «φωνή» που καταγγέλλει τα ελλείματα διακυβέρνησης και καθορίζει να ενσωματώσει στην ατζέντα μη προβεβλημένα θέματα πολιτικής. Αξίζει να τονιστεί για ακόμη μια φορά η συμβολή τους στη νομιμοποίηση των πολιτικών αποφάσεων της Ε.Ε. λόγω της αντιπροσωπευτικότητάς τους που πηγάζει από την βάση των μελών τους. Ακόμη λαμβάνοντας ως δεδομένη την αδυναμία των διακρατικών ευρωπαϊκών κομμάτων που εκπροσωπούνται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να αποκτήσουν θέση στην πολιτική συνείδηση των Ευρωπαίων. Με αυτόν τον τρόπο οι ΜΚΟ συμβάλουν στο κενό υπεράσπισης που συνήθως αναλαμβάνουν τα πολιτικά κόμματα.

Ένα σημαντικό μέρος της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει αναπτυχθεί ως αποτέλεσμα της συνεργασίας με ΜΚΟ και ιδίως με τα εθνικά δίκτυα αυτών. Λόγω της δομής της Ε.Ε. είναι πολύ δύσκολο για μικρές στο μέγεθος ΜΚΟ να συμμετέχουν σε κύκλους πολιτικής πόσο μάλλον να τους επηρεάσουν. Οι μικρές ΜΚΟ συνήθως εκπροσωπούνται με άμεσο τρόπο μόνο εάν κατέχουν ειδικές γνώσεις ή εκπληρώνουν έναν εξειδικευμένο ρόλο. Στις περισσότερες περιπτώσεις μόνο ΜΚΟ με πολλά εγγεγραμμένα μέλη αντέχουν το οικονομικό βάρος της διατήρησης αντιπροσωπείας στις Βρυξέλλες (Lee & Rwanda, 2006). Συχνά οι ΜΚΟ δεν ενεργούν μεμονωμένα, για να πετύχουν τους στόχους τους αλλά συνήθως σχηματίζουν πολιτικές συμμαχίες. Αυτές οι συμμαχίες δεν περιλαμβάνουν μόνο ΜΚΟ αλλά μπορούν επίσης να απαρτίζονται από στελέχη κυβερνήσεων, βιομηχανιών ομάδες συμφερόντων ακόμη και από μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. Ο στόχος αυτών των πολιτικών συμμαχιών είναι η κατάρτιση μιας πολιτικής win-win για όλα τα μέλη του συνασπισμού.

Η προσέγγιση αυτή έχει σαν αποτέλεσμα να γίνονται όλο και πιο δυσδιάκριτα τα όρια ανάμεσα σε εσωτερικούς και εξωτερικούς δρώντες. Στο σύστημα λήψης αποφάσεων, πολλές ΜΚΟ ασχολούνται με παραδοσιακές τακτικές δράσης εξωτερικών δρώντων, ενώ ταυτόχρονα υιοθετούν και εσωτερικές προσεγγίσεις. Παρ' όλα αυτά έρευνες έδειξαν ότι η απόκτηση προβολής και η δύναμη επιρροής των ΜΚΟ προέρχεται από την προβολή στα ΜΜΕ. Ακόμη λόγω του φόρτου εργασίας που έχει η Επιτροπή, παίζει ρόλο και η τακτική επαφή που έχουν οι εκπρόσωποι των ΜΚΟ με το αρμόδιο προσωπικό της Επιτροπής στις επιμέρους Γενικές Διευθύνσεις. Οι περισσότερες Οργανώσεις επιδιώκουν συνάντηση με την Επιτροπή κάθε μήνα ή στη χειρότερη περίπτωση κάθε δύο μήνες, ώστε να τους υπενθυμίζουν τα αιτήματά τους. (Lee & Rwanda, 2006)

Σε ότι έχει να κάνει με το στάδιο στο οποίο προτιμούν να εμπλακούν οι απόψεις δίστανται. Μερικές ισχυρίζονται ότι προτιμούν να εμπλέκονται στο στάδιο που εξελίσσεται πριν την πρόταση πολιτικής ενώ άλλες προτιμούν να εισάγουν νέα στοιχεία που θα επηρεάσουν την λήψη πολιτικών αποφάσεων. Όσοι ήθελαν να εισάγουν νέες απόψεις και μια νέα οπτική σε κάποιο ζήτημα τείνουν να πλησιάζουν την Επιτροπή πριν συντάξει την πρόταση ενώ όσοι ήθελαν να προσαρμόσουν τα στοιχεία προσπαθούσαν να συμμετάσχουν στην συζήτηση της πρόταση είτε μέσω της Επιτροπής είτε μέσω του Συμβουλίου (Lee & Rwanda, 2006).

Κεφάλαιο 3ο : Ο Θέση των ΜΚΟ στην Εκπαιδευτική Πολιτική και την Εκπαιδευτική Διαδικασία.

Οι ΜΚΟ εκτός από δρώντες, που επηρεάζουν την λήψη αποφάσεων και παρέχουν σημαντικά στοιχεία πάνω στο ζήτημα στο οποίο δραστηριοποιούνται, μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο στάδιο της εφαρμογής των πολιτικών. Επιπλέον με τις δράσεις τους, οι οποίες ενδεχομένως να αποσκοπούν στην προβολή τους και στην προσέλκυση νέων μελών, καλύπτουν κατά κάποιον τρόπο τα κενά που δημιουργούνται από τη κρατική πολιτική. Σε αυτό το κεφάλαιο μελετάται η δράση των ΜΚΟ σε ότι έχει να κάνει με την εκπαίδευση ενηλίκων, την εκπαίδευση σε ένα γενικότερο πλαίσιο αλλά και για τον τρόπο με τον οποίο οι ΜΚΟ μπορούν να καλλιεργήσουν την ταυτότητα του ευρωπαίου πολίτη. Ακόμη γίνεται αναφορά και στην βοήθεια τους κατά την διάρκεια της μεταναστευτικής κρίσης για την εκπαίδευση των προσφύγων.

3.1 Ο Εξευρωπαϊσμός της Κοινωνίας Μέσω της Ενεργής Συμμετοχής.

Ο εξευρωπαϊσμός της κοινωνίας των πολιτών και ο αυξημένος ρόλος της στα επίπεδα διακυβέρνησης της Ε.Ε., καθώς επίσης και η προσπάθεια μετατροπής της κοινωνίας των πολιτών από εθνικού χαρακτήρα σε ευρωπαϊκού αποτελούν μεγάλες προκλήσεις για τον οργανισμό της Ε.Ε. . Η Ε.Ε. θεωρεί ότι η δημιουργία μιας κοινωνίας των πολιτών με ευρωπαϊκό χαρακτήρα θα μπορούσε να αποτελέσει μια λύση στο δημοκρατικό έλλειμμα. (Warleigh, 2001). Η Ε.Ε. προωθεί τις δράσεις της κοινωνίας των πολιτών σχετικά με την προώθηση των Ευρωπαϊκών πολιτικών και την προώθηση της Ευρωπαϊκής ταυτότητας στην κοινωνία, αποζητώντας την ενεργή συμμετοχή των πολιτών. Τέτοιες δράσεις είναι η Ευρωπαϊκή Πύλη της Νεολαίας η οποία παρέχει στους νέους πληροφορίες σχετικά με τις ευκαιρίες εντός και εκτός Ευρώπης, ενημερώνει τους νέους για πρωτοβουλίες που σχετίζονται με την μάθηση την εργασία και τον εθελοντισμό και προωθεί τρόπους ώστε να παρακινήσεις τους νέους πολίτες να συμμετάσχουν ενεργά στα κοινά και στην διαμόρφωση της πολιτικής. (Ευρωπαϊκή Ένωση , 2021) Η κοινωνία των πολιτών θεωρείται ως η ήττα της μεγάλης κυβέρνησης και είναι ένα μέσο επαναφοράς του πολίτη στα κοινά. Τόσο οι νεοφιλελεύθεροι, όσο και οι σοσιαλδημοκράτες τάσσονται υπέρ της ενεργής κοινωνίας των πολιτών αλλά την αντιμετωπίζουν υπό διαφορετικό πρίσμα. (Warleigh, 2001) Η νεοφιλελεύθερη πολιτική προσπαθεί να προσαρμόσει την αγορά με την κοινωνία των πολιτών, ουσιαστικά η κοινωνία των πολιτών να ενεργεί με τον τρόπο με τον οποίο ενεργεί η αγορά. Από την άλλη πλευρά η σοσιαλδημοκρατική πολιτική θεωρεί ότι η κοινωνία των πολιτών λειτουργεί συμπληρωματικά στην εσωτερική αγορά ως ένα τρόπος ανακούφισης των ανισοτήτων που δημιουργεί η αγορά και τα προβλήματα που δημιουργεί η κοινωνική πολιτική.

Η θεσμική μεταρρύθμιση παραμένει ζωτικής σημασίας για να διασφαλιστεί ότι οι πολίτες μπορούν, πραγματικά, να συνεργαστούν και να συμβάλουν ουσιαστικά στην ανάπτυξη των ευρωπαϊκών πολιτικών. Όμως για να συμβεί αυτό πρέπει οι πολίτες να αναπτύξουν τις κατάλληλες δεξιότητες και η Ε.Ε. να δώσει τα κατάλληλα κίνητρα, ώστε να αρχίσουν οι να ενδιαφέρονται για τα κοινά. Ένα πρώτο βήμα είναι η προώθηση δημοσίων πολιτικών από την πλευρά της Ε.Ε., οι οποίες πολιτικές όμως θα επηρεάζουν, με θετικό τρόπο, την

καθημερινότητα των πολιτών. Το σημαντικότερο όμως βήμα είναι η Ε.Ε. να κάνει πιο διακριτές τις αρμοδιότητές της και το πεδίο δράσεων της. Με σκοπό αφενός την καλύτερη λειτουργία της Ένωσης και αφετέρου την καλύτερη κατανόηση από την πλευρά των πολιτών της δράσης της, αλλά και του τρόπου με τον οποίο λαμβάνονται οι αποφάσεις. Με αυτόν τον τρόπο η Ε.Ε. προσφέρει περισσότερες ευκαιρίες στους πολίτες ώστε να ενεργοποιηθούν και να συμμετάσχουν ενεργά στην κοινωνία των πολιτών. Όμως τέτοιες ενέργειες είναι δύσκολο να υλοποιηθούν καθώς θα προκαλέσουν τις αντιρρήσεις των κρατών μελών (Warleigh, 2001)

Για να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα των ευρωπαϊκών πολιτικών και η αποδοχή τους από τους πολίτες, είναι απαραίτητο να υπάρξει ένας ευρωπαϊκός χώρος δημοσίου διαλόγου. Με σκοπό την καλύτερη λειτουργία του χώρου αυτού είναι αναγκαία η πολιτική κοινωνικοποίηση. Η πολιτική κοινωνικοποίηση είναι η εκμάθηση και η προσαρμογή του πολίτη στο πολιτικό σύστημα στο οποίο ζει (Warleigh, 2001). Στην διαδικασία της πολιτικής κοινωνικοποίησης συμμετέχει τόσο η επίσημη εκπαίδευση αλλά ακόμη πιο σημαντική είναι η ενεργή συμμετοχή από την πλευρά των πολιτών. Σημαντικό μέρος της διαδικασίας της πολιτικής κοινωνικοποίησης αποτελούν οι εμπειρίες του ατόμου στην παιδική του κιόλας ηλικία στο οικογενειακό πλαίσιο. Η οικογένεια σαν ένας από τους πιο σημαντικούς φορείς κοινωνικοποίησης μπορεί από την νεαρή ηλικία των παιδιών να τους καλλιεργήσει το αίσθημα του ανήκειν στο κοινωνικό σύνολο και να τους δώσει τα κατάλληλα ερεθίσματα ώστε στο μέλλον το παιδί να είναι ένας ενεργός πολίτης που συμμετέχει στα κοινά. Ωστόσο πρόκειται για μια διαρκής και διαδραστική διαδικασία, η οποία διαμορφώνεται από την επαφή του ατόμου με άλλα άτομα αλλά και με κοινωνικές δομές. Είναι εύκολο για τους πολίτες να αποκτήσουν νέες πολιτικές συνήθειες και να αλλάξουν ριζικά εδραιωμένες απόψεις μόνο μέσω της ενεργής συμμετοχής. Είναι λοιπόν σημαντικές για την καλύτερη πολιτική κοινωνικοποίηση του ατόμου τόσο η πολιτική παιδεία την οποία διδάσκεται κατά την διάρκεια του εκπαιδευτικού του βίου, αλλά εξίσου σημαντική είναι και η πολιτική εμπειρία που αποκτά μέσω της συμμετοχής του στην κοινωνία των πολιτών. Υπάρχει μια τάση που ισχυρίζεται ότι όσο περισσότερο το άτομο αποκτά εμπειρίες μέσω της πολιτικής συμμετοχής αλλά και εκπαιδεύεται σχετικά με αυτή συγκεντρώνει περισσότερες πιθανότητες να έχει υψηλή έντασης και ενεργή συμμετοχή στην κοινωνία. Η συμμετοχή των πολιτών σε ομάδες και δράσεις που προωθούν τον κοινωνικό διάλογο είναι ζωτικής σημασίας καθώς δημιουργείται ένας διάυλος πληροφοριών και ανταλλαγής απόψεων. Ακόμη η ενεργής συμμετοχή βοηθάει στην ερμηνεία καταστάσεων και προσπαθεί να κινητοποιήσει τα μέλη προκειμένου να εξασφαλιστούν ευνοϊκές εξελίξεις πολιτικής.

Για να διευκολυνθεί ο εξευρωπαϊσμός της κοινωνίας των πολιτών η Ε.Ε. επιστρατεύει ένα σύνολο φορέων από εξωτερικούς επίσημους κύκλους για να αποδείξει την αξία της συμμετοχής στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Φαίνεται απαραίτητο να επιστρατεύσει η Ε.Ε. νέους τρόπους, ώστε να κάνει τους πολίτες να νιώσουν πιο οικεία με τις Ευρωπαϊκές πολιτικές. Σύμφωνα με μια παλαιότερη έρευνα του Ευρωβαρομέτρου το 50% των πολιτών της Ε.Ε. θεωρεί την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση κάτι καλό ενώ το 47% θεωρεί ότι η χώρα τους έχει επωφεληθεί από την είσοδό της στην ευρωπαϊκή κοινότητα. (Warleigh, 2001). Η Ε.Ε. θέλει να αλλάξει αυτή την εικόνα επιστρατεύοντας φορείς της κοινωνίας των πολιτών όπως οι ΜΚΟ. Οι ΜΚΟ μέσω των δράσεων τους και τους εναλλακτικού τρόπου λειτουργίας τους συνδράμουν σημαντικά τόσο στην απόκτηση εμπειριών ενεργής συμμετοχής από την πλευρά των πολιτών όσο και σαν εκπαιδευτικοί δρώντες καθώς ενημερώνουν τα μέλη τους για τις νέες συνθήκες που υπάρχουν σχετικά με τον τρόπο διακυβέρνησης.

Ωστόσο σε γενικές γραμμές οι ομάδες συμφερόντων, η συμμετοχή στις οποίες αποτελεί μέρος στη συλλογή εμπειριών κατά την διάρκεια της πολιτική κοινωνικοποίησης, θεωρούν τον εξευρωπαϊσμό των δικών τους πολιτικών και δραστηριοτήτων κάτι θετικό διότι κινητοποιούν τον ευρωπαϊκό γραφειοκρατικό μηχανισμό και επιτυγχάνουν τους στόχους τους ή ανταποκρίνονται στους συμβιβασμούς που υποδεικνύει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η συμβολή ήταν σημαντική στην κινητοποίηση των μελών τους, για να συμμετέχουν από κοινού στην λήψη αποφάσεων. Αυτή η συμμετοχή κάνει ακόμη πιο εύκολη την νομιμοποίηση και την εφαρμογή των πολιτικών αποφάσεων. Σε ότι έχει να κάνει με τις ΜΚΟ εκεί φαίνεται να υπάρχει μια κατάσταση insiders outsiders. Οι ΜΚΟ αρκετές φορές έρχονται σε σύγκρουση με την Επιτροπή, τόσο για πολιτικά ζητήματα, όσο και για ζητήματα που έχουν να κάνουν με την χρηματοδότηση. (Warleigh, 2001) Με την πρακτική χρηματοδότησης που υπάρχει, με την παροχή χρημάτων σε συγκεκριμένες ΜΚΟ και με την προτίμηση της να συνεργάζεται με οργανισμούς ομπρέλα σε επίπεδο Ε.Ε. υφίσταται κίνδυνος υπονόμησης τόσο τις δράσεις των ΜΚΟ όσο και την αυτονομία τους με αποτέλεσμα να μην αποτελούν πλέον μια οργάνωση η οποία θα εκπροσωπεί τις φωνές των πολιτών.

Αν και οι ΜΚΟ μπορούν να επηρεάζουν τη διαμόρφωση μεμονωμένων αποτελεσμάτων πολιτικής βοηθώντας στην κατασκευή των απαραίτητων συνασπισμών πολιτική, η συνολική ικανότητα τους να επηρεάζουν την πολιτική της ΕΕ είναι μικρότερη από εκείνη των ομάδων συμφερόντων. Είναι σαφές ότι εάν η Ε.Ε. επιθυμεί να αποτελέσουν οι ΜΚΟ ένα σημαντικό εταίρο στην χάραξη πολιτικής, αλλά και στην διαδικασία εξευρωπαϊσμού και την καλλιέργεια της ευρωπαϊκής ταυτότητας πρέπει να τους δοθεί περαιτέρω πρόσβαση στους λήπτες αποφάσεων αλλά και καλύτερος τρόπος χρηματοδότησης των προσπαθειών τους από κοινοτικά κονδύλια. Από την πλευρά τους οι ΜΚΟ πρέπει να αυξήσουν το επίπεδο ευαισθητοποίησης των μελών τους σχετικά με τα προβλήματα που υπάρχουν και να τους ενημερώσουν σχετικά με τους τρόπους που λαμβάνονται οι αποφάσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Σημαντικό είναι οι ΜΚΟ να έχουν ένα μηχανισμό τέτοιο, ώστε να μπορούν όλο και περισσότερα μέλη να συμμετέχουν στην λήψη αποφάσεων, καθώς σε διαφορετική περίπτωση η διαδικασία πολιτικής κοινωνικοποίησης θα είναι νεκρή και ανεπαρκής.

Υπάρχει η άποψη ότι οι ΜΚΟ επί του παρόντος δεν μπορούν να λειτουργήσουν καταλυτικά στο εκσυγχρονισμό της κοινωνίας και την ενεργή συμμετοχή των πολιτών εξ' αιτίας της διακυβέρνησης που εφαρμόζουν στο εσωτερικό τους, η οποία είναι ανεπαρκώς Δημοκρατική. Η λήψη αποφάσεων συνήθως γίνεται από τους αξιωματούχους με πολύ λίγη υποστήριξη από την βάση των μελών τους. Οι ΜΚΟ συνήθως καταβάλουν ελάχιστη η και καθόλου προσπάθεια για να εκπαιδεύσουν τους υποστηρικτές τους σχετικά με τον τρόπο λήψης αποφάσεων τον τρόπο διακυβέρνησης της Ε.Ε. αλλά και τα ζητήματα που υπάρχουν. Παρόλο όμως που παρέχουν ελλιπή εκπαίδευση για τέτοια ζητήματα είναι αρκετά πιθανό να αναφερθούν σε παράπονα των μελών τους, ώστε να πιάσουν τα επίσημα όργανα της Ε.Ε. (Warleigh, 2001) Το πιο ανησυχητικό είναι ότι δεν υπάρχουν στοιχεία που να υποστηρίζουν ότι οι συμμετέχοντες στις ΜΚΟ είναι δυσαρεστημένοι με τον παθητικό τους ρόλο, ή έχουν ελάχιστο ενδιαφέρον για την Ε.Ε. με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν δεδομένα σχετικά με την θέση των μελών σε σημαντικά ζητήματα αλλά και να μην παρέχεται από την πλευρά των ΜΚΟ η πολιτικής εμπειρία που είναι το ζητούμενο στο πλαίσιο της πολιτικής κοινωνικοποίησης. Οι προοπτικές για τον εξευρωπαϊσμό της κοινωνίας των πολιτών και την απόκτηση μια Ευρωπαϊκής ταυτότητας, με την κατάσταση που περιγράφεται παραπάνω, είναι δυσοίωνες. Είναι αναγκαίο η εσωτερική μεταρρύθμιση να πραγματοποιηθεί από τους φαινομενικά

επιλεγμένους φορείς της πολιτικής κοινωνικοποίησης και να συνδέονται αρμονικά με μια ευρύτερη διαδικασία μεταρρυθμίσεων από την πλευρά της Ένωσης, οι οποίες θα έχουν ως γνώμονα την δημιουργία ενός χώρου δημοσίου διαλόγου όπου θα συμμετέχουν όσο το δυνατό περισσότεροι πολίτες.

3.2 Οι ΜΚΟ ως δρώντες στην εκπαίδευση ενηλίκων.

Στον σύγχρονο κόσμο οι άνθρωποι αποτελούν την κινητήρια δύναμη πίσω από την οικονομική ανάπτυξη των εθνών. Αυτή η παραδοχή οδηγεί με ακρίβεια στο συμπέρασμα, ότι η υπεράσπιση της οικονομικής ανάπτυξης χρίζει συζήτηση για τους τρόπους με τους οποίους το ανθρώπινο κεφάλαιο μπορεί να βελτιώνεται διαρκώς με σκοπό να αποτελέσει, αν όχι το σημαντικότερο, έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες στην ανάπτυξη των κρατών. Με τον ίδιο τρόπο η παγκοσμιοποίηση έχει κάνει πιο εμφανή την αλληλεξάρτηση και την διασύνδεση μεταξύ των κρατών, ένα σημαντικό πλεονέκτημά της είναι η ποικιλία που παρέχει στην συνεργασία μεταξύ των εθνών για να αντιμετωπίσουν ζητήματα παγκόσμιας διάστασης, σημαντικά κοινωνικά ζητήματα, όπως ο αναλφαβητισμός, η περιθωριοποίηση των γυναικών και των κοριτσιών κ.α.. Μεταξύ άλλων ο ΟΗΕ έχει ενσωματώσει στην ατζέντα για την αειφόρο ανάπτυξη και την συνεχιζόμενη διεθνής διάσκεψη για την εκπαίδευση των ενηλίκων. (Zarestky & Ray, 2019)

Η διακήρυξη της CONFINTEA V στο Αμβούργο το 1997 περιγράφει μια ημερήσια διάταξη για το μέλλον της εκπαίδευσης ενηλίκων που περιλαμβάνει την απόκτηση των κατάλληλων προσόντων για να θεωρείται κάποιος ενεργός πολίτης, την εκπαίδευση για όλους ανεξαρτήτου φύλλου και οικονομικής κατάστασης, αλλά και την εκπαίδευση σχετικά με το περιβάλλον. Συνέχεια της διακήρυξης του Αμβούργου του 1997 αποτελεί το πλαίσιο Μπέλεμ που ακολούθησε την πορεία που είχε χαράξει η διακήρυξη του Αμβούργου αλλά εμβαθύνει περαιτέρω στην επιμόρφωση των αναλφάβητων ενηλίκων. Σε συνέχεια του πλαισίου Μπέλεμ το 2016 ακολούθησε η τρίτη παγκόσμια έκθεση για την εκπαίδευση ενηλίκων, η οποία εξέταζε τη συνάφεια ανάμεσα στην ΑΛΕ και την ατζέντα 2030 για την βιώσιμη ανάπτυξη και ανέλυσε τον αντίκτυπο που έχει στους ενήλικες η εκπαίδευση στην υγεία τους την απασχόληση και την κοινωνική τους ζωή.

Συχνά αναπτύσσετε μια σχέση συνεργασίας ανάμεσα στα Ηνωμένα Έθνη τις κρατικές υπηρεσίες αλλά και τις ΜΚΟ, τις κοινωνικές οργανώσεις και τα προγράμματα που σχετίζονται με το εργατικό δυναμικό και τις ομάδες συμφερόντων. Κάθε ένας από αυτούς τους εταίρους εξυπηρετεί διαφορετικούς σκοπούς. Για διάφορες διεθνείς προσπάθειες ο ΟΗΕ συνεργάζεται συστηματικά με τις ΜΚΟ που οργανώνονται σε εθνικό επίπεδο, σε διεθνές ή σε μερικές περιπτώσεις ακόμη και σε τοπικό. Οι ΜΚΟ, όπως έχει υποθεί, καθοδηγούνται από άτομα που έχουν κοινά συμφέροντα και αξίες, εκτελούν διάφορες υπηρεσίες και ανθρωπιστικές λειτουργίες, φέρνουν τις ανησυχίες των πολιτών στις κυβερνήσεις και ενθαρρύνουν την πολιτική συμμετοχή. Σε ότι έχει να κάνει με τον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων οι ΜΚΟ χρησιμοποιούνται για να καλύψουν το κενό που παρουσιάζεται, τα οποία κενά δεν μπορούν να καλυφθούν μέσω των κυβερνητικών προγραμμάτων και υποστηρίζουν την προτεραιότητα της ανάπτυξης και διατήρησης της εκπαίδευσης ενηλίκων.

Οι ΜΚΟ είναι ένα μέρος του συστήματος που μπορεί να λειτουργήσει για τον μετριασμό των ανισοτήτων, μέσω προσπαθειών κοινωνικής δικαιοσύνης. Όμως οι ΜΚΟ είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με μεγαλύτερες παγκόσμιες νεοφιλελεύθερες δυνάμεις που μπορούν να υπονομεύσουν το έργο τους. Στη βιβλιογραφία επισημαίνεται ότι οι ξένες υπηρεσίες βοήθειας προωθούν ένα συγκεκριμένο τρόπο δράσης στην εθνική πολιτική και την οικονομία με αποτέλεσμα τις περισσότερες φορές αυτή η προσέγγιση τους να μην ανταποκρίνεται στις κοινωνικές συνθήκες αλλά και να αντιτίθενται με τα εθνικά συμφέροντα και το πλαίσιο κοινωνικής δικαιοσύνης (Zarestky & Ray, 2019). Στο ίδιο πλαίσιο οι ΜΚΟ έρχονται αρκετές φορές σε σύγχυση εξαιτίας των αντικρουόμενων προτεραιοτήτων, διότι από την μια πλευρά προσπαθούν να εξυπηρετήσουν τους συμμετέχοντες και από την άλλη τους δωρητές/χορηγούς τους. Η προσφορά τους στην εκπαίδευση ενηλίκων είναι σημαντική, καθώς βοηθάνε άτομα που ενδεχόμενος να βρίσκονται στο κοινωνικό περιθώριο, να αποκτήσουν τις βασικές γνώσεις οι οποίες όπως αναφέρεται και παραπάνω, έχουν θετικό αντίκτυπο τόσο στην υγεία του ατόμου όσο και στην επαγγελματική τους αποκατάσταση. Όμως την ίδια στιγμή η διοίκηση της εκάστοτε ΜΚΟ θα πρέπει να λάβει τις κατάλληλες δράσεις, με σκοπό να ικανοποιήσει τα συμφέροντα και τις επιθυμίες των δωρητών, για να εξασφαλίσει την χρηματοδότηση των δράσεων της .

Η παροχή βασικής εκπαίδευσης σε ενήλικους, είναι μια περίπλοκη διαδικασία η οποία αποσκοπεί στην μείωση των ποσοστών αναλφαβητισμού. Ακόμη δεν υπάρχουν μακροχρόνιες προσεγγίσεις πολιτικής που θα αποσκοπούν στην μείωση του αναλφαβητισμού ενηλίκων, αυτό συμβαίνει διότι υπάρχει καλά εδραιωμένη αντίληψη, ότι το πρόβλημα του αναλφαβητισμού είναι καλά ριζωμένο σε κάποιες χώρες. Μια τέτοια άποψη σχετικά με τον αναλφαβητισμό δεν είναι πρακτική καθώς η διακύμανση των επιπέδων αλφαβητισμού ,που απαιτούνται για την εύρεση εργασία είναι διαφορετική, είναι ανάλογη με την εξειδίκευση που απαιτεί μια θέση εργασίας. Όμως η παροχή βασικών γνώσεων, όπως η γραφή και η ανάγνωση είναι σημαντική για την βελτίωση της ζωής του ατόμου αλλά και της κοινωνίας. Η έλλειψη ίσης πρόσβασης στην εκπαίδευση περιορίζει την απασχόληση και τις οικονομικές ευκαιρίες, μειώνει την πρόσβαση των ατόμων σε πόρους όπως η υγειονομική περίθαλψη, με αποτέλεσμα τα άτομα να μην μπορούν να εξασφαλίσουν την σωματική τους ευημερία. Όπως αναφέρθηκε και στην αρχή του κεφαλαίου η παροχή γνώσεων και υψηλής κατάρτισης στους πολίτες μιας χώρας είναι αρωγός στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας αυτής. Εκτός από τις συνθήκες ευημερίας που παρέχει η μείωση του αναλφαβητισμού μέσω των ΜΚΟ, οι ΜΚΟ πρέπει να είναι σε θέση να προσαρμοστούν σε ένα πλαίσιο πολύπλοκων σχέσεων τόσο με τους εμπλεκόμενους φορείς, εθνικές κυβερνήσεις, τοπική αυτοδιοίκηση, όσο και με τις πολιτισμικές διαφορές που εμφανίζονται στην εκάστοτε χώρα στην οποία δραστηριοποιούνται. (Zarestky & Ray, 2019)

Ως πλαίσιο για την κατανόηση του ρόλου των ΜΚΟ στην εκπαίδευση σύμφωνα με τους (Zarestky & Ray, 2019) προσδιορίζει πέντε παράγοντες οι οποίοι είναι η εκπροσώπηση, το δυναμικό μετασχηματιστικό, τις πολλαπλές προοπτικές, την πολυαιτιότητα και την ιστορικότητα.. Η αντιπροσωπευτικότητα υποδεικνύει την αναγκαιότητα διασφάλισης της αντιπροσώπευσης των τοπικών συμφερόντων τόσο σε θεωρητικό επίπεδο όσο και στην πράξη. Ο δυναμικός μετασχηματισμός αναφέρεται στον ρόλο της εκπαίδευσης ενηλίκων στην ύπαρξη κοινωνικής δικαιοσύνης για να δώσει στους συμμετέχοντες την αίσθηση πολιτικής αντιπροσώπευσης και την δύναμη για να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης τους και την καταπολέμηση της καταπίεσης που υφίστανται. Η χρήση πολλαπλών προοπτικών υποδηλώνει ότι οι ερευνητές και οι εκπαιδευτές που συμμετέχουν στις ΜΚΟ με σκοπό την μείωση του

αναλφαβητισμού πρέπει να αποφύγουν τη χρήση διχοτόμησης κατηγοριών και να επικεντρώνονται σε μια ολιστική άποψη της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης τόσο σε τοπικό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Με την πολυαιτιότητα οι ερευνητές υποστηρίζουν τη διερεύνηση μη οικονομικών παραγόντων που συμβάλουν στην καταπίεση και την περιθωριοποίηση, όπως ο πολιτισμός η ταυτότητα και η εθνικότητα καθώς και οι αναμφισβήτητοι πιο προφανείς παράγοντες όπως οι οικονομικοί και οι υλικοί παράγοντες. Οι ΜΚΟ πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους όλες αυτές τις συνθήκες κατά την διάρκεια της δραστηριοποίησής τους. Τέλος, ο ιστορισμός χρησιμοποιείται για να ληφθούν υπόψη οι πολιτικοί και οικονομικοί παράγοντες που έχουν επηρεάσει τόσο την κοινωνία δραστηριοποίησης όσο και την παγκόσμια οικονομία μέχρι σήμερα και ενδέχεται να αντανακλασθούν στην προσπάθεια προώθησης της κοινωνικής δικαιοσύνης.

Οι ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται σε ένα πλαίσιο εκτός της δυτικής κουλτούρας πρέπει να λάβουν υπόψη έναν συνδυασμό παραγόντων, τάσεων και προσεγγίσεων της κουλτούρας της χώρας στην οποία λαμβάνουν δράση οι ενέργειές τους. Οι στάσεις και οι προσεγγίσεις των ΜΚΟ γύρω από την εκπαίδευση πρέπει να βασίζονται στις ιδιαιτερότητες του οργανισμού με τον οποίο συνεργάζονται αλλά και με τις ιδιαιτερότητες της τοπικής κοινωνίας και των μελών της ΜΚΟ. Το πλαίσιο λειτουργίας είναι σημαντικό όταν εξετάζεται η αποτελεσματικότητα και η επιρροή των προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων. Όλα τα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων των ΜΚΟ θεσπίστηκαν τόσο σε τοπικό όσο και σε διεθνές επίπεδο με τέτοιο τρόπο που η πραγματοποίησή τους έγινε δυνατή εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης (Zarestky & Ray, 2019). Βέβαια οι ΜΚΟ μπορεί να βασίζονται τα προγράμματα τους σε διεθνείς οδηγίες και σε βέλτιστες πρακτικές που έχουν εφαρμοστεί σε άλλες χώρες, αλλά είναι ανάγκη για την καλύτερη αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων να προσαρμοστούν στην «κουλτούρα» της τοπικής κοινωνίας στην οποία δραστηριοποιούνται, ώστε να είναι πιο αποτελεσματικά και να προσελκύσουν του ντόπιους να τα παρακολουθήσουν. Η παγκοσμιοποίηση έχει δημιουργήσει ευκαιρίες στις ΜΚΟ να βοηθήσουν περιθωριοποιημένους πληθυσμούς σε όλο τον κόσμο, με αποτέλεσμα Δυτικές ΜΚΟ με δυτική κουλτούρα να δραστηριοποιούνται στις οποίες ο Δυτικός πολιτισμός δεν τις έχει επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό. Βέβαια οι ΜΚΟ την ίδια ώρα που επιδιώκουν να μειώσουν την καταπίεση των ανθρώπων και την φτώχεια κινδυνεύουν να γίνουν οι ίδιοι καταπιεστές επιβάλλοντας τις δυτικές αξίες και την κουλτούρα τους στους ντόπιους που συμμετέχουν σε αυτές μέσω των προσπαθειών των ΜΚΟ είναι μια αρνητική συνέπεια της διχοτόμησης σε δυτικό και μη δυτικό κόσμο. Για αυτό το λόγο η δραστηριοποίηση των ΜΚΟ στον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων αλλά και γενικότερα στην εκπαίδευση χρήζει λεπτούς χειρισμούς, διότι οφείλουν να προσαρμοστούν στην κουλτούρα της τοπικής κοινωνίας στην οποία δραστηριοποιούνται και ταυτόχρονα να ολοκληρώσουν τον εκπαιδευτικό τους σκοπό.

Ο ΜΚΟ πρέπει να είναι σε θέση να εναρμονιστούν με τις τοπικές παραδόσεις της κοινωνίας στην οποία δραστηριοποιούνται, με σκοπό να καταστεί η εκπαίδευση των ενηλίκων πιο εύκολη και να γίνει πιο κατανοητή στους αυτόχθονες πληθυσμούς. (Zarestky & Ray, 2019) Εάν το πρόγραμμα των ΜΚΟ είναι εναρμονισμένο με την τοπική κουλτούρα οι ενήλικες που λαμβάνουν μέρος είναι πιο εύκολο να προσαρμοστούν και να αφομοιώσουν τις γνώσεις που τους παρέχουν. Μελέτες προγραμμάτων στα οποία το εκπαιδευτικό υλικό δεν είναι ευθυγραμμισμένο με τις τοπικές αντιλήψεις έδειξαν ότι τα προγράμματα ήταν αναποτελεσματικά ή παρουσίαζαν περιορισμένη επίτευξη των στόχων τους και των επιθυμητών αποτελεσμάτων.

Οι ΜΚΟ θεωρούνται βασικοί παράγοντες στο να γεφυρωθεί το χάσμα μεταξύ του λόγου και της δράσης. Η συνεισφορά απλών ανθρώπων γυναικών και άλλων μειονοτικά περιθωριοποιημένων ομάδων ως συμμετέχοντες αλλά και ως πρεσβευτές του έργου των ΜΚΟ αποτελεί έναν τρόπο ελαχιστοποίησης των δυτικών αρνητικών επιπτώσεων της παγκοσμιοποίησης. Έτσι η προσεκτική χρήση των σχέσεων εξουσίας, μαζί με την ενδυνάμωση ατόμων με περιθωριοποιημένες ταυτότητες είναι κοινός στόχος των εκπαιδευτικών προγραμμάτων των ΜΚΟ. Στόχος πολλών προγραμμάτων είναι να ενθαρρύνουν τους συμμετέχοντες να αμφισβητήσουν τον αποκλεισμό τους από την οικονομική ζωή και να συμμετάσχουν ενεργά στην τοπική κοινωνία, αυξάνοντας έτσι την δραστηριότητα της κοινωνίας των πολιτών. Τέτοιοι στόχοι μπορούν να επιτευχθούν μέσω του σεβασμού στους μαθητές των προγραμμάτων των ΜΚΟ και του σεβασμού της διαφορετικότητάς τους τόσο από το προσωπικό όσο και από το πρόγραμμα επιμόρφωσης των ΜΚΟ. Κρίσιμη πρέπει να είναι και η σχέση των ΜΚΟ με την εξουσία του τόπου στον οποίο εφαρμόζονται τα προγράμματά της, διότι υπάρχει η πιθανότητα δημιουργίας συγκρούσεων με ΜΚΟ που δεν σέβονται τα μη δυτικά πλαίσια που του ορίζει η εκάστοτε εξουσία. (Zarestky & Ray, 2019)

Οι ΜΚΟ καλούνται να βρουν έναν τρόπο, ώστε να εντάξουν όσο το δυνατό περισσότερους αναλφάβητους στα προγράμματα τους και μετέπειτα στην οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα του τόπου τους. Σύμφωνα με μια ποιοτική μελέτη που πραγματοποιήθηκε στην Αιθιοπία με κηδεμόνες ορφανών και άλλων ευάλωτων παιδιών κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι δεν είχε άμεσο αποτέλεσμα η προσπάθεια εκγραμματισμού τους αλλά στάθηκε η αφορμή στου κηδεμόνες να μεταβιβάσουν την αξία της εκπαίδευσης στα παιδιά, όμως παρά την πρόοδο αυτή οι ενήλικες αλλά και τα παιδιά παραμένουν στο περιθώριο. Επιπλέον οι οικονομικές και πολιτικές διαιρέσεις έχουν τη δυνατότητα να ωθήσουν τις μεμονωμένες εμπειρίες στο περιθώριο και έχουν παρόμοιες επιπτώσεις και στα ευάλωτα άτομα. (Zarestky & Ray, 2019)

Σε ένα γενικότερο πλαίσιο πέρα από την εκπαίδευση ενηλίκων, τα τελευταία χρόνια οι ΜΚΟ διαδραματίζουν έναν όλο και μεγαλύτερο ρόλο στα εκπαιδευτικά προγράμματα τις τελευταίες δεκαετίες συμμετέχοντας ενεργά στις προσπάθειες επίτευξης των εκπαιδευτικών στόχων του θέτονται από τις κυβερνήσεις. Υπάρχει μια σειρά οικονομικών κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων που καθορίζουν και εφαρμόζουν το πλαίσιο της εκπαιδευτικής πολιτικής και επηρεάζουν ουσιαστικά σε μεγάλο βαθμό το εκπαιδευτικό περιεχόμενο. Η παρουσία των ΜΚΟ στην εκπαίδευση έχει γίνει ένα παγκόσμιο φαινόμενο το οποίο είναι άμεσα συνδεδεμένο με την νεοφιλελεύθερη ιδεολογία, με την αυξημένη αποκέντρωση, την ιδιωτικοποίηση και εμπορευματοποίηση των εκπαιδευτικών συστημάτων.

3.3 Η Νεοφιλελεύθερη Ιδεολογία και η Επιρροή της στην Εκπαιδευτική Πολιτική

Σύμφωνα με τους Hogan and Thompson ο όρος ιδιωτικοποίηση αναφέρεται στην ανάπτυξη αγορών στην εκπαίδευση που παρέχουν την επιλογή στον γονέα και την αυτονομία των σχολικών μονάδων. (Gali & Schechter, 2021) Σε αυτό το πλαίσιο ο μαθητής αλλά και ο γονέας αντιμετωπίζονται ως πελάτες και όχι ως χρήστες ενός εκπαιδευτικού συστήματος, οι οποίοι καλούνται να επιλέξουν την σχολική μονάδα στην οποία θα φοιτήσουν. Σε πρώτη φάση

οι ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στο χώρο της εκπαίδευσης είχαν ως στόχο να παρέχουν εκπαιδευτικές ευκαιρίες σε μαθητές με χαμηλό κοινωνικοοικονομικό επίπεδο, τον οποίο στόχο η εκάστοτε ΜΚΟ τον προσεγγίζει με διαφορετικό τρόπο, με την δικιά της ατζέντα και μεθοδολογία. Με την πάροδο των χρόνων τέτοια προγράμματα φαίνεται να έχουν επιδείξει διαφορετικούς βαθμούς αποτελεσματικότητας σε ότι έχει να κάνει με την βελτίωση των επιδόσεων των μαθητών αλλά και την δημιουργία σχολικών δικτύων και συνεργασιών μεταξύ των σχολικών μονάδων. Πλέον στοχεύουν όλο και περισσότερο στη δημιουργία εταιρικών σχέσεων πολλών ενδιαφερόμενων μερών που σκοπεύουν να προωθήσουν τη δίκαιη συμμετοχή και να συμμετάσχουν στην διαμόρφωση της αντίληψης του κοινού για την έννοια της εκπαίδευσης.

Μέχρι πρότινος οι σχέσεις μεταξύ των μερών, που ασχολούνται με την εκπαίδευση και κατ' επέκταση την εκπαιδευτική πολιτική χαρακτηρίζονταν αντιφατικές, πλέον υπάρχει μια τάση προς την συνεργασία. Το αποτέλεσμα αυτή της συνεργασίας ανάμεσα στα δίκτυα και τους επίσημους φορείς, που είναι υπεύθυνοι για την χάραξη της εκπαιδευτικής πολιτικής, είναι οργανωτικές μεταρρυθμίσεις με νεοφιλελεύθερο πνεύμα που εφαρμόζονται σε πολλές χώρες, όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, το Ηνωμένο Βασίλειο η Γερμανία και άλλες. Σε αυτές τις χώρες η συνεργασία και η εταιρική σχέση που αναπτύσσεται έχουν ευεργετικές επιδράσεις τόσο στους μαθητές και τους φοιτητές όσο και στα εκπαιδευτικά ιδρύματα (Gali & Schechter, 2021). Φαίνεται ότι η συνεργασία βοηθάει στην ανταλλαγή πρακτικών και εμπειριών μεταξύ των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, τα οποία μέσω αυτής της διαδικασίας βελτιώνονται και επιλύουν τα όποια προβλήματα αντιμετωπίζουν. Χάρης σε αυτά τα αποτελέσματα οι ΜΚΟ έχουν κερδίσει την εμπιστοσύνη της κοινή γνώμης και αυξάνουν την δυναμική τους στους κυβερνητικούς θεσμούς, διότι πολλοί αναγνωρίζουν τη συμβολή τους σε ένα αυξανόμενο αριθμό σημαντικών εκπαιδευτικών πρωτοβουλιών και διαδικασιών. Από το 2010 και μετά φαίνεται να υπάρχει μια όλο και πιο αυξανόμενη τάση συνεργασίας ανάμεσα στις ΜΚΟ και τους επίσημους δρώντες της εκπαιδευτικής πολιτικής (Υπουργεία Παιδείας, σχολεία) με κύριο σκοπό την αντιμετώπιση των προκλήσεων στην εκπαίδευση. Αυτή η τάση συνδράμει στο να έρθει στην επιφάνεια μια νέα πραγματικότητα στον τρόπο χάραξης πολιτικής και ταυτόχρονα μια νέα μορφή στη διακυβέρνηση η οποία εντάσσει την «φωνή» των πολιτών μέσω των ΜΚΟ. Σε αυτή την νέα μορφή διακυβέρνησης προωθείται η πολυφωνία αλλά υπάρχει πολυπλοκότητα στην αλληλεπίδραση μεταξύ των υπεύθυνων χάραξης πολιτικής και ορισμένων ενδιαφερόμενων μερών, που λαμβάνουν μέρος στην διαδικασία αυτή, σε διάφορους τομείς σχεδιασμού αλλά και εφαρμογής πολιτικής.

Σε αυτό το πλαίσιο της νεοφιλελεύθερης προσέγγισης στην εκπαιδευτική πολιτική οι ΜΚΟ κατέχουν σημαντικό ρόλο στη διοίκηση της εκπαίδευσης, παρέχουν υπηρεσίες στη διαμόρφωση την εφαρμογή και την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών πολιτικών και των πρακτικών που εφαρμόζονται. Έτσι η θεσμική ποικιλομορφία αλλάζει και τα εκπαιδευτικά συστήματα μετατρέπονται όλο και περισσότερο σε πλουραλιστικά συστήματα που στηρίζονται από οργανώσεις που ενισχύουν την πολυφωνία. Σύμφωνα με τον Ball (Gali & Schechter, 2021) οι αλλαγές αυτές στη χάραξη της εκπαιδευτικής πολιτικής αποτελούν προκλήσεις για την αυτονομία το επαγγελματικό ήθος, τις γραφειοκρατικές ευθύνες, της εξουσία και τους πόρους του εκάστοτε εκπαιδευτικού συστήματος καθώς παράγονται νέες πολιτικές.

Κατά κύριο λόγο οι κυβερνήσεις χρησιμοποιούν συστηματοποιημένες μορφές εκπαίδευσης, ενώ υπήρχαν ανέκαθεν προγράμματα ιδιωτικής χρηματοδότησης και ιδιωτικοί φιλανθρωπικοί οργανισμοί που συμμετείχαν σε κάποιο βαθμό στην χρηματοδότηση του εκπαιδευτικού έργου αλλά και στην χρηματοδότηση μαθητών που ήταν στο περιθώριο μέσω υποτροφιών. Μέχρι και σήμερα στις περισσότερες χώρες του κόσμου ο ρόλος της διαμόρφωσης των αναλυτικών προγραμμάτων εκπαίδευσης και της εφαρμογής των εθνικών στόχων ήταν αποκλειστική αρμοδιότητα των εθνικών κυβερνήσεων. Το Ισραήλ αποτελεί μια χώρα η οποία επιχειρεί να αυξήσει την συμμετοχή των ΜΚΟ στο εκπαιδευτικό σύστημα μέσω της σύστασης επιτροπών, της ανάθεσης μελετών και ερευνών με σκοπό την χαρτογράφηση σχεδίων και πολιτικών για την βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος. Αν και αυτές οι ενέργειες εμπλέκουν όλο και περισσότερους δρώντες στην εκπαιδευτική πολιτική το Υπουργείο Παιδείας είναι αυτό που θα πάρει την τελική απόφαση. Επιπλέον το Υπουργείο είναι υπεύθυνο για την θέσπιση των κριτηρίων συμμετοχής των ΜΚΟ σε αυτή την διαδικασία και έχει επωμιστεί το βάρος της επίβλεψης του έργου των ΜΚΟ αλλά και της εξασφάλισης της εμπιστοσύνης των πολιτών στις ενέργειες τόσο τις δικές του όσο και των ΜΚΟ (Gali & Schechter, 2021). Ο νεοφιλελευθερισμός σε συνδυασμό με τις εκτεταμένες οικονομικές κοινωνικές και κοινωνιολογικές αλλαγές, έφερε μια νέα πνοή στην εκπαίδευση μέσω της ιδιωτικοποίησης της εκπαίδευσης. Σε ένα κόσμο ο οποίος γίνεται όλο και πιο σύνθετος λόγω της παγκοσμιοποίησης και τα μέσα παραγωγής δεν μπορούν να κάνουν την ειδοποιό διαφορά και να δώσουν το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στις οικονομίες των χωρών, έρχεται σε πρώτο πλάνο η εκπαίδευση των ανθρώπων και όσο το δυνατόν καλύτερη κατάρτιση στο ανθρώπινο δυναμικό για να αποτελέσουν την ειδοποιό διαφορά που θα δώσει το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στην οικονομία. Για αυτό το λόγο τα εκπαιδευτικά συστήματα στρέφουν την προσοχή τους στην ανάπτυξη των κατάλληλων δεξιοτήτων που είναι αναγκαίες για την είσοδο του ατόμου στην παγκόσμια αγορά εργασίας και στην ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας της γνώσης (Gali & Schechter, 2021). Αυτή η προσέγγιση στην εκπαίδευση καθιστά αναγκαία την συνεχόμενη κατάρτιση και εκπαίδευση των ανθρώπων στις νέες τεχνολογίες και στις αλλαγές που συμβαίνουν στον τομέα στον οποίο αναζητούν εργασίας επιβαρύνοντας περαιτέρω τους κρατικούς μηχανισμούς. Αυτή η ανάγκη για συνεχόμενη κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού δίνει την ευκαιρία στις ΜΚΟ να καλύψουν το κενό στην κατάρτιση ενηλίκων εφόσον η εθνική κυβέρνηση δεν είναι σε θέση να ανταπεξέλθουν σε αυτή την ανάγκη.

Η ιδιωτικοποίηση της παροχής εκπαιδευτικών υπηρεσιών οφείλετε συνήθως στην αδυναμία των κυβερνήσεων να επωμιστούν το κόστος των υπηρεσιών που ζητάνε οι πολίτες ή είναι η ιδεολογική τους προσέγγιση τέτοια, ώστε να δοκιμάσουν νέες προσεγγίσεις σχετικά με το εκπαιδευτικό σύστημα. Η ιδιωτικοποίηση της εκπαίδευσης μπορεί να γίνει με προσέγγιση από πάνω προς τα κάτω (top down) και από κάτω προς τα πάνω (bottom up) (Gali & Schechter, 2021). Η ιδιωτικοποίηση από **πάνω προς τα κάτω**, προκύπτει από κυβερνητικές πρωτοβουλίες για την μεταφορά είτε μερικών είτε ολόκληρων των αρμοδιοτήτων για ορισμένες υπηρεσίες στον ιδιωτικό για τους λόγους που προαναφέρθηκαν παραπάνω. Στην περίπτωση της εκπαίδευσης λοιπόν μια top down ιδιωτικοποίηση θα έχει να κάνει με το εκπαιδευτικό σύστημα και τις παροχές του. Η από **κάτω προς τα πάνω** ιδιωτικοποίηση είναι αυτή που προκύπτει ύστερα από την ενεργοποίηση της κοινωνίας των πολιτών, η οποία εντοπίζει τα κενά που υπάρχουν, στο εκπαιδευτικό σύστημα στην προκειμένη περίπτωση, με

αποτέλεσμα να παρέχουν ιδιωτικές ή συμπληρωματικές υπηρεσίες παρακάμπτοντας τις κρατικές ρυθμίσεις και πρωτοβουλίες. (Gali & Schechter, 2021)

Υπό το πρίσμα του νεοφιλελευθερισμού η ιδιωτικοποίηση ,με οποιονδήποτε τρόπο έρθει αυτή, προκαλεί την μετάβαση από ένα συλλογικό εκπαιδευτικό σύστημα που βασίζεται στην εθνική πρωτοβουλία και τις αξίες σε ατομικά και προσωπικά συμφέροντα. Αυτή η τάση οδηγεί στην δημιουργία νέων μηχανισμών. (Gali & Schechter, 2021) .Η τάση για περισσότερη ανεξαρτησία και μετριασμό της κρατικής παρέμβασης, οδηγεί στην δημιουργία μηχανισμών για την αντικατάσταση των κρατικών ιδρυμάτων παροχής εκπαίδευσης με εναλλακτικούς πόρους ,όπως δράσεις η δωρεές των ΜΚΟ χρηματοδότηση του εκπαιδευτικού συστήματος μέσω ιδιωτικών κεφαλαίων και προσωπικών δωρεών. Αυτή η μετατροπή της εκπαίδευσης έχει ως αποτέλεσμα την βελτίωση των προτύπων που υπάρχουν στο χώρο αυτό και να υπάρχουν περισσότερες επιλογές στον τομέα της εκπαίδευσης.

Στο υπάρχον σύστημα οι ΜΚΟ παίζουν υποστηρικτικό ρόλο στην παροχή υπηρεσιών, πρώτα εστιάζουν κυρίως στην υπεράσπιση των θέσεων των πολιτών για την εκπαίδευση, πιέζοντας τις κυβερνήσεις να εκπληρώσουν τις δεσμεύσεις τους για πρόσβαση στο εκπαιδευτικό σύστημα όλων των ανθρώπων και για υψηλής ποιότητας εκπαιδευτικά προγράμματα. (Gali & Schechter, 2021) Ένας άλλος στόχος των ΜΚΟ είναι η βελτίωση της ποιότητας της δημόσιας εκπαίδευσης μέσω της ενεργής συμμετοχής τους στην βελτίωση των εκπαιδευτικών μονάδων μέσω προγραμμάτων «υιοθεσίας σχολείου». Τέλος μπορεί να προσφέρουν στο εκπαιδευτικό σύστημα με απευθείας παροχή εκπαιδευτικών υπηρεσιών που απευθύνονται ιδιαίτερα σε μαθητές που αποκλείονται λόγω κοινωνικών ανισοτήτων από την επίσημη κρατική εκπαίδευση.

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία (Momin, 2013), (Gali & Schechter, 2021) , (Yemini & Sagie, 2014) ,οι ΜΚΟ κατά κύριο λόγο στο τομέα της εκπαίδευσης επιδιώκουν μια πραγματική δέσμευση για την προώθηση κοινωνικών και εκπαιδευτικών θεμάτων επηρεάζοντας τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, όπως αναφέρεται σε προηγούμενα κεφάλαια. Οι ΜΚΟ έχουν την τάση να χρησιμοποιούν της οικονομική τους δύναμη ,που την αντλούν μέσω των δωρεών και των συνδρομών των μελών τους , για να συνδράμουν στην προσπάθεια των σχολείων που υπάρχουν σε φτωχότερες περιοχές, με σκοπό την ανακούφιση της κοινωνικής ανισότητας που δημιουργείται, αλλά και της ευαισθητοποίηση των πολιτών και την προσέλκυση νέων μελών και δωρεών. Η ποικιλομορφία τους είναι εμφανής σε μια ποικιλία πρωτοβουλιών τους. Οι πρωτοβουλίες και ο τρόπος δράσης είναι διαφορετικός ανάλογα με την ιδεολογική προσέγγιση που επιλέγει η εκάστοτε διοίκηση της ΜΚΟ , για να δραστηριοποιηθεί στα ζητήματα που προκύπτουν στο χώρο της εκπαίδευσης. Το πλεονέκτημα των ΜΚΟ της εκπαίδευσης είναι ότι έχουν οργανωτικές μορφές συνθέτουν ατζέντα και μελετάνε καλές πρακτικές που μπορούν να εφαρμοστούν στην κοινότητα στην οποία δραστηριοποιούνται. Επίσης μέσω των κινήτρων τους τα οποία είναι μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα καταφέρνουν να αποσπάσουν την εύνοια των φτωχότερων κοινωνικών στρωμάτων.

Οι παγκόσμιες τάσεις (Kolleck & Yemini, 2020) δείχνουν ότι οι κυβερνήσεις προσανατολίζονται προς μεταρρυθμίσεις που προωθούν την ιδιωτικοποίηση της εκπαίδευσης ελπίζοντας ότι οι ιδιωτικές δομές θα βελτιώσουν την αποδοτικότητα και την ποιότητα της εκπαίδευσης ,καθώς η εκπαίδευση θα ενταχθεί σε ένα πλαίσιο ανταγωνισμού στην ελεύθερη αγορά. Η μείωση των κρατικών δαπανών είναι ένας ακόμη λόγος αύξησης της απήχησης του νεοφιλελευθερισμού στην εκπαίδευση. Η αύξηση των ιδιωτικών συμφερόντων έχει ως

αποτέλεσμα την άνιση κατανομή δυνατοτήτων των οργανισμών να χρεώνουν για τις παροχές εκπαιδευτικών υπηρεσιών, με αποτέλεσμα να βλάπτουν την ικανότητα των χαμηλότερων στρωμάτων να έχουν πρόσβαση σε αυτές τις βασικές υπηρεσίες. Με την εφαρμογή αυτή της προσέγγισης είναι απορίας άξιος ο τρόπος με τον οποίο η εκπαίδευση θα παραμείνει προσβάσιμη από όλα τα κοινωνικά στρώματα και θα είναι εφικτό να υπάρξουν ίσες ευκαιρίες στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ένα ακόμη ερώτημα είναι η ποιότητα την οποία θα παρέχουν οι ιδιώτες που θα δραστηριοποιούνται στον χώρο της εκπαίδευσης, από τι στιγμή που εμπορευματοποιηθεί πλήρως το προϊόν είναι πολύ πιθανό το ιδιωτικό κεφάλαιο να επιζητά υψηλά κέρδη με όσο το δυνατόν λιγότερη επένδυση κεφαλαίων, κίνηση η οποία ενδεχόμενος να μειώσει την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Σε αυτά τα ζητήματα η λύση ίσως να είναι η ενεργοποίηση της κοινωνίας των πολιτών, των οργανώσεων και των ΜΚΟ οι οποίοι θα επέμβουν σαν ένα άλλο κράτος πρόνοιας για να εμποδίσουν όσο μπορούν την δημιουργία insiders/outsiders στην εκπαίδευση.

Μέχρι σήμερα οι κυβερνήσεις πολλών χωρών συνεχίζουν να αντιλαμβάνονται την εκπαίδευση ως ένα δημόσιο αγαθό, για το οποίο το κράτος έχει χρέος να μεριμνά για την χρηματοδότηση του και να αναζητά τρόπους, οι οποίοι θα αυξάνουν την ποιότητα της γνώσης. Η ιδιωτικοποίηση της εκπαίδευσης δεν έχει μετατρέψει ακόμη την δημόσια εκπαίδευση σε ιδιωτική και δεν δραστηριοποιείται σε μεγάλο βαθμό σε αυτό τον τομέα, αλλά επικεντρώνεται σε συμπληρωματικές υπηρεσίες, όπως ιδιωτικά σχολεία τα οποία ανταγωνίζονται τα δημόσια. Οι ΜΚΟ και φορείς της κοινωνίας των πολιτών έχουν κερδίσει έδαφος στη διαμόρφωση εκπαιδευτικών συζητήσεων με τον προσδιορισμό βασικών ζητημάτων και την προώθηση κατάλληλων διαδικασιών χάραξης πολιτικής. Προκειμένου να έχουν έρεισμα και απήχηση στην κοινωνία επενδύουν σημαντικούς πόρους στην οικοδόμηση και διατήρηση της δημόσιας εικόνας τους, με αυτόν τον τρόπο η δράση τους αποκτά την νομιμοποίηση της κοινωνίας, η οποία τις βοηθάει να επιτύχουν τους στόχους τους.

Οι ΜΚΟ έχουν σχεδιαστεί για να λειτουργούν ανεξάρτητα από το κράτος με σκοπό το δημόσιο καλό, ενεργώντας σε μία σειρά μη κερδοσκοπικών θεμάτων, συμπεριλαμβανομένης της ευημερίας, της υγείας και της εκπαίδευσης και δραστηριοποιείται στην κοινωνία μέσω κοινωνικών δράσεων οι οποίες αποσκοπούν στην ανακούφιση των ανισοτήτων και στην παροχή βοήθειας σε μέλη της κοινωνίας που το έχουν ανάγκη (Gali & Schechter, 2021). Ανάλογα με την ιδεολογική προσέγγιση της εκάστοτε κυβέρνησης και με τον τρόπο που θα χειριστεί την εκπαιδευτική πολιτική, επιτρέπεται σε κάποιον βαθμό η ανάμιξη των ΜΚΟ στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας. Κατά κύριο λόγο οι ΜΚΟ επηρεάζουν την δημόσια εκπαίδευση με τρεις τρόπους. Την παροχή υπηρεσιών που δεν παρέχονται από την κυβέρνηση, την υποστήριξη των πολιτών και την βοήθεια μερικών ιδρυμάτων μέσω επίσημων και ρυθμιζόμενων ρόλων, και ως φορείς που ασκούς πίεση στην διαμόρφωση της κυβερνητικής πολιτικής (Gali & Schechter, 2021). Η κυβέρνηση έχει έναν εποπτικό ρόλο, μοιράζει αρμοδιότητες και καθορίζει την χρηματοδότηση.

Οι κυβερνητικοί υπεύθυνοι χάραξη πολιτικής αντιλαμβάνονται την εμπλοκή των ΜΚΟ στις διαδικασίες ιδιωτικοποίησης ως δίκικο μαχαίρι. Από την μια πλευρά έχουν την ευκαιρία να εξοικονομήσουν πόρους, ενώ από την άλλη οι ΜΚΟ δεν είναι επίσημα υπεύθυνες για την παροχή υπηρεσιών, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής ανησυχούν επίσης ότι οι δραστηριότητες τους δεν πληρούν τα κατάλληλα επαγγελματικά πρότυπα, με αποτέλεσμα να μην είναι σε θέση να παρέχουν υψηλής ποιότητας προγράμματα σπουδών και να ακολουθήσουν τα προ

απαιτούμενα που ορίζει η κυβερνητική πολιτική. Ακόμη οι οργανώσεις ασκούν συχνά πίεση στους τοπικούς φορείς αλλά και στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής προκειμένου να εφαρμόσουν μια νέα πρακτική ή ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα ως μια νέα τοπική πρωτοβουλία το οποίο είναι αμφίβολο για το εάν θα πετύχει η θα αποτύχει.

Όμως οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής γνωρίζουν ότι με την ιδιωτικοποίηση της εκπαίδευσης αυξάνεται ο ανταγωνισμός, ο οποίος αποτελεί βασικό παράγοντα για τον εξορθολογισμό και τη βελτίωση της παροχής υπηρεσιών, τη μείωση του κόστους που δαπανά το κράτος για την εκπαίδευση, την ενθάρρυνση των φορέων να επενδύσουν στην επέκταση των εκπαιδευτικών υπηρεσιών και την προώθηση του λόγου και της λογοδοσίας στην εκπαίδευση, μέσω καλύτερη αξιολόγησης. Ακόμη υπάρχει το ενδεχόμενο η συνεργασία ανάμεσα σε ΜΚΟ και σχολικές μονάδες να βελτιώσουν το σχολικό περιβάλλον, να διευρύνουν το πεδίο των δραστηριοτήτων του σχολείου και αυξάνουν την αυτονομία της σχολικής μονάδας. Μια ενδεχόμενη συνεργασία μπορεί να βοηθήσει στην βελτίωση των προγραμμάτων σπουδών μέσω καινοτόμων ενεργειών οι οποίες θα κάνουν τα σχολεία πιο ελκυστικά και άκρως ανταγωνιστικά στην νέα αγορά της εκπαίδευσης.

3.4 Η εκπαίδευση των μεταναστών-προσφύγων

Η Συριακή κρίση που ξεκίνησε το 2011 έχει δημιουργήσει το μεγαλύτερο κύμα προσφύγων της εποχής μας. Περίπου 10.000.000 άνθρωποι έχουν εκτοπιστεί από την πατρίδα τους. Πάνω από 5.000.000 εκτοπισμένοι ζητούν άσυλο σε γειτονικές χώρες όπως η Τουρκία, η Ελλάδα, η Ιταλία και άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Λαμβάνοντας υπόψιν, ότι η συντριπτική πλειοψηφία των προσφύγων ζει εκτός κάποιου καταυλισμού, η κεντρική κυβέρνηση δεν είναι σε θέση να γνωρίζει την ακριβή κατάσταση που υπάρχει στην διαχείριση των προσφύγων. Η κατάσταση σε αυτό το ζήτημα είναι τόσο ρευστή που δεν γνωρίζουν οι αρχές του εκάστοτε κράτους για το εάν παραμένουν στην επικράτεια της χώρας υποδοχής ή έχουν επαναπατριστεί ή έχουν βρει κάποιον τρόπο για να φύγουν σε κάποια άλλη χώρα.

Οι ΜΚΟ (π.χ Amnesty International European Institutions Office, Save the Children European Network Against Racism κ.α) (European NGO Platform Asylum and Migration, 2021) για το άσυλο και την μετανάστευση χρησιμοποιούν κυρίως τακτικές διαβούλευσης με την Ε.Ε. μέσω της Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Οι ομάδες που συμμετέχουν στον οργανισμό δικαιωμάτων της Ε.Ε. και στην πλατφόρμα θεμελιωδών δικαιωμάτων, που έχει σχεδιαστεί για να αποσπάσει την γνώση που έχουν συλλέξει γύρω από το ζήτημα, αλλά και τη γνώμη τους σχετικά με το άσυλο και την μετανάστευση έχουν σημαντικό ρόλο στο να αντιληφθούν καλύτερα το μέγεθος του προβλήματος τα αρμόδια όργανα. Τα θέματα μετανάστευσης και ασύλου μετά την προσφυγική κρίση του 2015 έχουν γίνει μέρος της πολιτικής της Ε.Ε. . Ο έλεγχος των συνόρων θεωρείται παραδοσιακά, ότι εμπίπτει στην αποκλειστική κυριαρχική δικαιοδοσία των κρατών, πράγμα που σημαίνει ότι η πολυμερής συνεργασία σε ένα τέτοιο ζήτημα αποτελεί σημάδι εμβάθυνσης της ενωσιακής διαδικασίας. Αυτό το πεδίο πολιτικής λοιπόν δεν είναι τόσο πρόσφορο για να δραστηριοποιηθούν οι ΜΚΟ σε περιφερειακό επίπεδο.

Στο τομέα της μετανάστευσης οι ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται ποικίλουν αλλά σε γενικές γραμμές συνενώνονται γύρω από συγκλίνοντα ζητήματα και απαιτήσεις υπεράσπισης

(Thiel & Uçarer, 2014). Οι περισσότερες από αυτές είναι οργανώσεις έρευνας και συνηγορίας, ενώ ορισμένες παρέχουν επίσης υπηρεσίες στις ομάδες που το έχουν ανάγκη. Ορισμένες από αυτές είναι οργανώσεις που δραστηριοποιούνται σε όλη την Ε.Ε. και αντιπροσωπεύουν ένα ευρύ φάσμα ΜΚΟ, οι οποίες ασχολούνται με ζητήματα μετανάστευσης και ασύλου. Η διεθνής αμνηστία για παράδειγμα είναι οργάνωση ομπρέλα που ασχολείται με τα ανθρώπινα δικαιώματα, ενώ υπάρχουν και πολλές ομάδες που εκπροσωπούν χαρτοφυλάκια αποκλειστικά για την μετανάστευση και το άσυλο όπως η πλατφόρμα για τη Διεθνή Συνεργασία για τους Μετανάστες (Thiel & Uçarer, 2014).

Η σημασία της εκπαίδευσης των προσφύγων χρειάζεται να τονιστεί υπερβολικά δεδομένου του αυξανόμενου αριθμού προσφύγων, των αναγκαστικά εκτοπισμένων και ανιθαγενών παγκοσμίως. Η διαχείριση αυτών των ανθρώπων αποτελεί μια πρόκληση που χρήζει αντιμετώπιση σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Είναι αναγκαία, η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο η εκπαίδευση των προσφύγων γίνεται αντιληπτή από διάφορους ενδιαφερόμενους φορείς όπως η τριτοβάθμια εκπαίδευση, οι ΜΚΟ και η διεθνής κοινότητα. Αυτοί οι φορείς είναι απαραίτητοι για τη διαμόρφωση συνεχιζόμενων και μελλοντικών πολιτικών παρεμβάσεων στην προσφυγική κρίση.

Μόνο το 2015, υπάρχουν 12.400.000 νέοι εκτοπισμένοι λόγω συγκρούσεων η διώξεων και περισσότεροι από 1.000.000 άνθρωποι έφτασαν στην Ευρώπη μέσω της θάλασσας ενώ 35.000 έφτασαν μέσω της ξηράς σε κάποια ευρωπαϊκή χώρα (Chao & Skjerven, 2018). Μερικοί από τους σημαντικότερους παράγοντες που οδηγούν στον εκτοπισμό και στην αναζήτηση νέων ζωνών εκτός των χωρών καταγωγής είναι η βία, οι συγκρούσεις, η κακοποίηση και φυσικά η φτώχεια. Όσον αφορά τις ευρωπαϊκές χώρες υποδοχής αναπτύσσεται ένα ζήτημα στο κατά πόσο μια αναπτυγμένη χώρα εθνικά συμπαγής θα είναι φιλόξενη απέναντι στους πρόσφυγες. Το 2015 η Γερμανία, η Ουγγαρία, η Σουηδία, η Αυστρία, η Ιταλία, η Γαλλία και η Ελλάδα ήταν χώρες που φιλοξενούσαν τους περισσότερους αιτούντες άσυλο στην Ε.Ε. Η κοινωνία της κάθε χώρας είχε διαφορετική αντιμετώπιση απέναντι στους πρόσφυγες, χώρες όπως η Ουγγαρία και η Αυστρία αντιμετώπισαν με κάποιο φόβο τους μετανάστες που ήρθαν στη χώρα τους.

Οι αιτούντες άσυλο στην Ε.Ε., καθώς και σε άλλες χώρες και περιοχές υποδοχής, έπρεπε να υποστούν ένα επικίνδυνο ταξίδι και έχουν να αντιμετωπίσουν της αβεβαιότητα στις χώρες υποδοχής, διότι δεν γνωρίζουν το τρόπο με τον οποίο θα τους υποδεχθεί η τοπική κοινωνία αλλά και τις περισσότερες φορές δεν γνωρίζουν το καθεστώς που έχει η κάθε χώρα για τους πρόσφυγες. Επιπλέον αντιμετωπίζουν σημαντικά εμπόδια στην πρόσβαση τους στην εκπαίδευση, στην αγορά εργασίας και συνάμα στην έναρξη μιας νέα καλύτερης ζωής εάν αποφασίσουν να μείνουν (Chao & Skjerven, 2018). Ακόμη και αν αποφασίσουν να φύγουν και να επιστρέψουν στην χώρα καταγωγής τους η εκπαίδευση τους είναι απαραίτητη για να καταλάβουν μια θέση εργασίας στη χώρα τους. Συμπερασματικά λοιπόν η εκπαίδευση των προσφύγων είναι ένα σημαντικό κεφάλαιο καθώς οι δεξιότητες που θα αποκτήσουν θα τους είναι χρήσιμες τόσο στην χώρα υποδοχή όσο και όταν επαναπατριστούν. Ένας από τους λόγους μετανάστευσης δεν είναι άλλος και από την προοπτική της καλύτερης ποιότητας της εκπαίδευσης. Οι πρόσφυγες και οι εκτοπισμένοι είχαν προετοιμαστεί με τέτοιο τρόπο, ώστε να έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την αγορά εργασίας όμως τα σχέδια τους διακόπηκαν απότομα λόγω των συγκρούσεων. Η μη συμμετοχή τους στη γενική κοινωνική ζωή και η έλλειψη πρόσβαση στην εκπαίδευση και κατ' επέκταση στην εργασία

αποτελούν παράγοντες που οδηγούν στην ακραία φτώχεια αυτών των κοινωνικών ομάδων, την κοινωνική αναταραχή, της εξαφάνισης της πολιτισμικής κληρονομιάς (Chao & Skjerven, 2018). Οι ΜΚΟ που υπερασπίζονται τα δικαιώματα των προσφύγων προσπαθούν να πείσουν τα αρμόδια όργανα, ώστε να υιοθετήσουν πολιτικές ένταξης των προσφύγων στο εκπαιδευτικό σύστημα, ενώ πιο σπάνια δραστηριοποιούνται οι ίδιες προσφέροντας μερικά μαθήματα γλώσσας και βασικών δεξιοτήτων στους πρόσφυγες.

Ένας αποτελεσματικός τρόπος αύξησης της πρόσβασης στην εκπαίδευση θα ήταν η αναγνώριση των δεξιοτήτων και του εκπαιδευτικού επιπέδου των προσφύγων. Η καταγραφή των προσόντων αλλά και η αναγνώριση τους θα μπορούσε να γίνει από τις ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στα κέντρα υποδοχής προσφύγων, εάν η κεντρική κυβέρνηση δεν ήθελε να επωμιστεί το κόστος. Η αναγνώριση των προσόντων τους βοηθάει στο να έχουν πρόσβαση στην αγορά εργασίας αλλά ταυτόχρονα βοηθάει στην καλύτερη ένταξη τους στο εκπαιδευτικό σύστημα. Επιπλέον η ενεργή συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας λειτουργεί ως αρωγός στην μείωση του κόστους φιλοξενίας των προσφύγων ενώ ταυτόχρονα η εκπαιδευτική διαδικασία αλλά και η κοινωνικοποίηση τους στον χώρο εργασίας τους συνδράμουν στο να πραγματοποιηθεί με πιο ομαλό τρόπο η ένταξη τους στην κοινωνία.

Η εκπαίδευση εξυπηρετεί διάφορους σκοπούς συμπεριλαμβανομένης της εξάλειψης του αναλφαβητισμού, για την οποία έγινε αναφορά σε προηγούμενη ενότητα. Ακόμη συνδράμει στην ομαλή κοινωνική ένταξη, καθώς μέσω της εκπαίδευσης ο πρόσφυγας γνωρίζει την χώρα στην οποία βρίσκεται μαθαίνει την γλώσσα, την ιστορία της και κοινωνικοποιείται με αποτέλεσμα να ενσωματώνεται στην νέα χώρα. Ακόμη η παροχή εκπαίδευσης σε πρόσφυγες εξασφαλίζει την ικανότητά τους να λειτουργούν μέσα σε μια ολοένα και πιο περίπλοκη κοινωνία. Η εκπαίδευση παρέχει τις απαραίτητες δεξιότητες και ικανότητες που απαιτούνται για να εξασφαλίσουν την αυτάρκειά τους και να ζουν μια φυσιολογική ζωή ανεξάρτητα από το αν παραμείνουν στις χώρες υποδοχής τους, επαναπατριστούν, η διαλέξουν να βρεθούν σε μια άλλη χώρα. Μια ακόμη διάσταση της εκπαίδευσης των προσφύγων είναι να τους παρέχει είτε το κράτος, είτε οι δράσεις της κοινωνίας των πολιτών και οι ΜΚΟ τις κατάλληλες γνώσεις ώστε να αντιληφθεί κάθε πρόσφυγας τα δικαιώματα και τις ευθύνες που έχει προς το κράτος υποδοχής, οι οποίες με αυτόν τον τρόπο ενισχύουν τη δυνατότητα ενσωμάτωσής τους στις αντίστοιχες κοινότητες και χώρες υποδοχής.

Στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού διαλόγου πολιτικής για την ενσωμάτωση των προσφύγων σε συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη αναγνωριστική η σημασία της γλωσσικής επάρκειας, της πολιτισμικής ευαισθητοποίησης και της πιστοποίησης των ικανοτήτων και των γλωσσικών δεξιοτήτων μαζί με την επείγουσα πρόκληση για την εκπαίδευση των προσφύγων (Chao & Skjerven, 2018). Αυτός ο πολιτικός διάλογος ενίσχυσε την ανάγκη αντιμετώπισης των προβλημάτων στην πρόσβαση και την εφαρμογή ποιοτικών προγραμμάτων σπουδών για τους πρόσφυγες.

Η εκπαίδευση των προσφύγων θα πρέπει να θεωρείται προτεραιότητα, δεδομένης της ικανότητάς της να αντιμετωπίζει τις βραχυπρόθεσμες, μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες ανάγκες ενός αυξανόμενου πληθυσμού προσφύγων, αντιμετωπίζοντας ταυτόχρονα τις προκλήσεις για όλους τους ενδιαφερόμενους στις χώρες υποδοχής. Όλα τα θέματα πρόσβασης σε ποιοτική και συνεχή εκπαίδευση για τους πρόσφυγες πρέπει να αντιμετωπιστούν, όμως εάν αυτό δεν είναι δυνατό πρέπει να τονιστεί η σημασία και τα οφέλη που υπάρχουν από την συμμετοχή των προσφύγων στη εκπαιδευτική διαδικασία Παρά την εθνική μεταχείριση της

αναγνώρισης των εκπαιδευτικών προσόντων, υπάρχει επείγουσα ανάγκη για την θέσπιση διεθνούς πλαισίου αναγνώρισης των προσόντων των προσφύγων (Chao & Skjerven, 2018). Οι ΜΚΟ μπορούν να πιέσουν σε διεθνές επίπεδο μέσω των κεντρικών τους οργανώσεων προς την υιοθέτηση ενός διεθνούς πλαισίου σχετικά με την αναγνώριση των προσόντων των προσφύγων και να ευαισθητοποιήσουν την κοινωνία σχετικά με την αξία της εκπαίδευσης των προσφύγων.

Κεφάλαιο 4^ο: Μελέτη περιπτώσεων.

Σε αυτό το κεφάλαιο γίνεται παρουσίαση περιπτώσεων στις οποίες μελετάτε ο ρόλος των ΜΚΟ στην εκπαιδευτική πολιτική. Αρχικά σε αυτό το κεφάλαιο θα παρουσιαστεί η δράση των ΜΚΟ ως εξωτερικοί δρώντες στην λήψη αποφάσεων της Ανοιχτής Μεθόδου Συντονισμού, στο ζήτημα της ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής. Στην συνέχεια γίνεται μια περιγραφή του τρόπου δράσης των ΜΚΟ σε χώρες της Αφρικής, όπου η δράση τους θα είναι διαφορετικοί, διότι, όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο, είναι σημαντικό οι δυτικές ΜΚΟ να βρουν την «χρυσή τομή», ώστε να μπορέσουν να προσαρμοστούν στην κοινωνία στην οποία επιχειρούν. Τέλος η εργασία θα σταθεί στην λειτουργία των ΜΚΟ στην Τουρκία σχετικά με την μεταναστευτική κρίση. Οι ΜΚΟ είναι οι κύριες πηγές πληροφόρησης για την μεταναστευτική κρίση, κυρίως κατά την πρώτη περίοδο της κρίσης.

4.1 Η Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού και ο Ρόλος των ΜΚΟ στην Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική.

Μεγάλο μέρος της συμμετοχής της Ε.Ε. στην εκπαίδευση, ως τομέας πολιτικής τείνει να περιγράφεται ως η τελευταία άμυνα των εθνικών κρατών στις κοινές πολιτικές της Ένωσης. Στην Ευρώπη, ιστορικά, η εκπαίδευση συνδέεται στενά με την αναπαραγωγή των αξιών και της ιστορίας του εκάστοτε έθνους κράτους και αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της αναπαραγωγής της κοινωνίας. Η σημαντική εθνική και συστημική ποικιλομορφία στα εκπαιδευτικά συστήματα, τόσο ως προς την δομή, όσο και ως προς το περιεχόμενο της εκπαίδευσης, αποτελεί έναν καθρέφτη των εθνικών παραδόσεων αλλά και των δεσμών που έχουν αναπτυχθεί ανάμεσα στα έθνη-κράτη και στην εκπαιδευτική πολιτική και κατ' επέκταση στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η εκπαίδευση αποτελεί μέρος της σχέσης δικαιώματος-υποχρέωσης στο ευρύτερο πλαίσιο της σχέσης που αναπτύσσει το κράτος με τον πολίτη. Ο πολίτης έχει δικαίωμα στην μόρφωση και την παροχή βασικών γνώσεων δωρεά, ενώ από την πλευρά του το κράτος οφείλει να μεριμνά για την πρόσβαση όλων των πολιτών στην εκπαιδευτική διαδικασία χωρίς κοινωνικές διακρίσεις.

Τα σχολεία και τα πανεπιστήμια εκτός από χώροι που προάγουν την γνώση, αποτελούν και θεσμούς κοινωνικοποίησης του ατόμου στο πλαίσιο ενός σύγχρονου κράτους. Σε ότι έχει να κάνει με τον ρόλο των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων ως φορείς κοινωνικοποίησης, παρέχουν στους νέους πολίτες παιδεία, η οποία είναι απαραίτητη για την ορθή λειτουργία μιας δημοκρατίας και συνδράμει στην ένταξη των νέων στην δημοκρατική διαδικασία και την δημόσια σφαίρα. Σε επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μια από τις βασικές λειτουργίες των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων ήταν η εκπαίδευση των εθνικών ελίτ και η προετοιμασία τους για την είσοδο τους σε θεμελιώδεις εθνικούς θεσμούς, ιδίως στην δημόσια διοίκηση και στο εθνικό νομικό σύστημα. (Gornitzka, 2006) . Κατά την ανάπτυξη του κράτους πρόνοιας η πρόσβαση στην εκπαίδευση σε όλα τα επίπεδα θεωρήθηκε ως μέσο κοινωνικής ισότητας. . Ως εκπαιδευτικό επίτευγμα έχει θεωρηθεί σαν βασικός παράγοντας για τις εθνικές αγορές εργασίας και τον εκσυγχρονισμό της βιομηχανίας με απώτερο στόχο την οικονομική ανάπτυξη και την καινοτομία της εκάστοτε χώρας. Όμως κυρίως η εθνική πολιτική για την εκπαίδευση έχει το ισχυρό οικονομικό σκεπτικό και κόστος.

Οι προσπάθειες για την καθιέρωση ευρωπαϊκής διάστασης στην εκπαίδευση και κοινής πολιτικής προσέγγισης αντιμετώπιζαν παραδοσιακά ορισμένες προκλήσεις. Η ένταξη των εκπαιδευτικών συστημάτων ήταν εκτός ορίων όσο αφορά την νομική εναρμόνιση της. Η εκπαίδευση θεωρήθηκε επίσης ως οριακό ενδιαφέρον για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Τα όρια των εκπαιδευτικών συστημάτων και η δημόσια ευθύνη για την εκπαίδευση συμπίπτουν με τα όρια του εθνικού κράτους. Τα όρια ήταν λιγότερο διεισδυτικά στον τομέα της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και πιο πορώδη στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ιδίως στη σχέση μεταξύ των πανεπιστημίων. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο η ευθύνη έχει επικεντρωθεί κυρίως στην κινητικότητα των φοιτητών και γύρω από τα προγράμματα Erasmus.

Η επαγγελματική εκπαίδευση έχει αποδειχθεί ως το λιγότερο εθνικά ευαίσθητο ζήτημα. Η Ε.Ε. έχει ισχυρότερο νομικό πλαίσιο σε ότι έχει να κάνει με την επαγγελματική εκπαίδευση, το οποίο είναι αποτέλεσμα του γενικότερου πλαισίου ελεύθερης διέλευσης εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού και με την δημιουργία της οικοδόμηση της κοινής αγοράς. Παρ' όλα αυτά η ευρωπαϊκή συμμετοχή στο τομέα της εκπαίδευσης δεν έχει υποστηριχθεί μόνο με οικονομικούς όρους που οδήγησαν στην ανάγκη της διείσδυσης της ευρωπαϊκής πολιτικής στο τομέα της εκπαίδευσης. (Gornitzka, 2006) Ήδη στην πρώιμη ιστορία της Ε.Ε. η πρόταση για την ίδρυση ενός ευρωπαϊκού πανεπιστημίου έχει μια σαφή αναφορά στην ιδέα της καλλιέργειας μια κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας, η οποία είναι και το ζητούμενο.

Το εθνικό κράτος ως κυρίαρχος παίκτης στην διακυβέρνηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης αμφισβητήθηκε τα τελευταία χρόνια ότι έχει χάσει την δυναμική του σε αρκετούς τομείς της ευρωπαϊκής πολιτικής, όπως και στην εκπαιδευτική πολιτική. Όπως σε όλους τους τομείς της ευρωπαϊκής πολιτικής έτσι και στην εκπαίδευση η ανάπτυξη μεταβαίνει από την κυριαρχία του κράτους σε ένα καλά οργανωμένο σύστημα πολλαπλών επιπέδων. Οι εθνικές κυβερνήσεις δεν έχουν αφήσει το ρόλο τους σε ότι έχει να κάνει με την εκπαίδευση. Όμως υπάρχουν αρκετά σαφής ενδείξεις ότι οι εθνικές κυβερνήσεις στην Ευρώπη επανατοποθετούνται σε αυτόν τον τομέα σε σχέση με το περιφερειακό επίπεδο, με φορείς της ιδιωτικής αγοράς και τουλάχιστον σε σχέση με το θεσμικό επίπεδο. Με την πάροδο των ετών, το ευρωπαϊκό επίπεδο εμφανίστηκε ως επίπεδο διακυβέρνησης κάποιας συνέπειας ειδικά στον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης και την τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Το επίπεδο διακυβέρνησης της Ε.Ε. στην εκπαίδευση αποτελείται από πολλά στοιχεία. Το υπερεθνικό επίπεδο έχει θεσμοθετήσει την εκπαίδευση ως τομέα πολιτικής μέσω της σύστασης της Γενικής Γραμματείας για την εκπαίδευση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την θέση του Επιτρόπου για την εκπαίδευση τον πολιτισμό και τον αθλητισμό. Σε σχέση με άλλα χαρτοφυλάκια της Επιτροπής αυτό της εκπαίδευσης δεν αντιπροσωπεύει τεράστια διοικητική ικανότητα. Όμως υπονοεί ότι η εκπαίδευση έχει υποβληθεί σε συνεχή προσοχή και ικανότητα χάραξης πολιτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Όμως η Ε.Ε εξακολουθεί να δίνει περισσότερη βαρύτητα σε οικονομικά ζητήματα. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα έχουν διευρυνθεί σε έκταση και σε μέγεθος και αποτέλεσαν τη βάση για την δημιουργία πολλών δικτύων που έχει η επιτροπή με εθνικές διοικήσεις, διακρατικούς και κοινωνικούς φορείς. (Gornitzka, 2006)

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο η Γενική Γραμματεία της Επιτροπής για την εκπαίδευση απέχει πολύ από το να αποτελεί τον μοναδικό δρόμο της εκπαιδευτικής πολιτικής. Η Γενική Γραμματεία συνεργάζεται με άλλα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα όπως τον αρμόδιο Επίτροπο και την αρμόδια επιτροπή του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου. Στη δύσκολη απόφαση σχετικά με τα εκπαιδευτικά προγράμματα η Επιτροπή φαίνεται να έχει βρει σημείο επαφής με το

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, με απώτερο σκοπό την δημιουργία κοινού μετώπου ενάντια στο όργανο, όπου εκφράζονται οι θέσεις των εθνικών κρατών το Συμβούλιο των Υπουργών και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Συνολικά το ευρωπαϊκό επίπεδο διακυβέρνησης αντιπροσωπεύει ένα σύνθετο σύνολο διαδικασιών. Όμως το ευρωπαϊκό επίπεδο είναι ένα επίπεδο που δεν μπορεί να ανταγωνιστεί τα νομικά και οικονομικά μέσα διακυβέρνησης που έχουν στη διάθεσή τους τα εθνικά κράτη ή αυτά που βρίσκονται σε άλλους τομείς πολιτικής της Ε.Ε. Συγκεκριμένα τίποτα στις τυπικές νομικές παραμέτρους δεν έχει αλλάξει στις συνθήκες σε ότι έχει να κάνει με την αρχή της επικουρικότητας και τον σεβασμό του εθνικού προνομίου στην εκπαίδευση. Τα άρθρα 149 και 150 της ΣΕΕ εξακολουθούν να αναθέτουν στην Ε.Ε. ένα ρόλο συνδετικού κρίκου που παρέχει το έδαφος στα κράτη-μέλη για να συνεργαστούν στην εκπαίδευση και στην επαγγελματική κατάρτιση. (Périn, 2011)

Η Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού έχει σχεδιαστεί για να βοηθήσει τα κράτη μέλη να αναπτύξουν σταδιακά τις δικές τους πολιτικές. Περιλαμβάνει τον καθορισμό κατευθυντήριων γραμμών για την Ένωση σε συνδυασμό με συγκεκριμένα χρονοδιαγράμματα για την επίτευξη των στόχων που θέτονται είτε βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, την καθιέρωση ποσοτικών και ποιοτικών δεικτών και σημείων αναφοράς προσαρμοσμένα στις ανάγκες των διαφόρων κρατών μελών και τομέων με σκοπό την σύγκριση και την υιοθέτηση βέλτιστων πρακτικών. (Dehousse, 2003) Ακόμη η Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού ενθαρρύνει την προσαρμογή των ευρωπαϊκών κατευθυντήριων γραμμών σε εθνικές και περιφερειακές πολιτικές με τον καθορισμό συγκεκριμένων στόχων και την υιοθέτηση μέτρων. Τέλος στην Ανοιχτή Μέθοδο Συντονισμού γίνεται παρακολούθηση και αξιολόγηση των δράσεων που υιοθετούνται για την υλοποίηση των στόχων.

Επιπλέον σημαντικό στοιχείο της είναι η ευελιξία της. Η Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού δεν έχει σκοπό να καθορίσει μοναδικούς στόχους κατάλληλους για όλους, αλλά αποσκοπεί στην χάραξη κατευθυντήριων γραμμών που κάθε κράτος-μέλος πρέπει να τις μετατρέψει σε συγκεκριμένα σχέδια δράσης, εναρμονισμένα με τις ιδιαιτερότητες του κάθε κράτους. Η Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού εξ' αιτίας του αποκεντρωμένου χαρακτήρα της φέρνει σε επαφή την Ένωση τα κράτη-μέλη το περιφερειακό και το τοπικό επίπεδο καθώς επίσης και τους κοινωνικούς εταίρους και τις ΜΚΟ σε συνεργασία με σκοπό την υλοποίηση των στόχων και την εφαρμογή των κατάλληλων πολιτικών στην εκάστοτε χώρα, ανάλογα με το ζήτημα που αντιμετωπίζει (Dehousse, 2003)

Η ανάπτυξη ενός τρόπου διακυβέρνησης που σχετίζεται με την εκπαίδευση σε ευρωπαϊκό επίπεδο είναι σημαντική για την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο γίνεται δεκτή από τα κράτη-μέλη αλλά και ερμηνεύεται ως διαδικασία η Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Λισσαβόνα αντιπροσώπευσε την συρροή δυο γενικών διαδικασιών της διαδικασίας που οδήγησε στη διάγνωση των ελλείψεων της ευρωπαϊκής οικονομίας της γνώσης. Η αναγνώριση των κενών της οικονομίας της γνώσης σε ευρωπαϊκό επίπεδο στάθηκε η αφορμή, ώστε να εμπλακεί η ευρωπαϊκή πολιτική στην πολιτική της εκπαίδευσης.

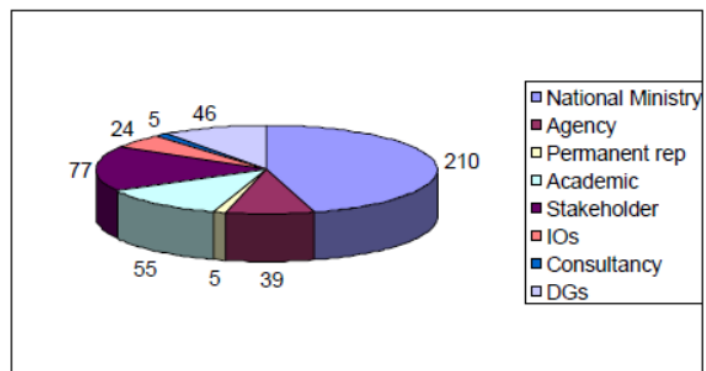
Η εκπαίδευση μετά την Λισσαβόνα μπήκε σε πρώτο πλάνο και έγινε μέρος μιας μεγαλύτερης ατζέντας και ενός πολιτικού σχεδίου το οποίο βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην διασύνδεση μεταξύ της οικονομικής και της κοινωνικής πολιτικής. Ο τομέας των δεξιοτήτων και γενικότερα της εκπαίδευσης ορίστηκε ως απαραίτητος παράγοντας για την μια στρατηγική

οικονομικής και κοινωνικής μεταρρύθμισης σε Ευρωπαϊκό επίπεδο (Gornitzka, 2006). Αυτή η προσέγγιση, όπως αναφέρθηκε και νωρίτερα είναι αποτέλεσμα της άθλιας κατάστασης της οικονομίας της γνώσης στην Ε.Ε.. Η Επιτροπή συνέλαβε επίσης στον τομέα της εκπαίδευσης μέσω της καθοδήγησης στη στρατηγική της Λισσαβόνας. Αναμφισβήτητα η στρατηγική της Λισσαβόνας συνεπάγεται με την ενίσχυση της βαρύτητας που δίνεται στον τομέα της εκπαίδευσης από τα Ευρωπαϊκά όργανα. (Gornitzka, 2006)

Η Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού στην εκπαίδευση υλοποιήθηκε μέσω μια διαδικασίας στόχων. Αυτή η διαδικασία ήταν αποτέλεσμα της παρότρυνσης του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τους Υπουργούς Παιδείας των κρατών να θέσουν τους μελλοντικούς στόχους για την εκπαιδευτική πολιτική. Το 2001 υιοθετήθηκαν τρεις στρατηγικοί στόχοι για τη βελτιωμένη ποιότητα και αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης, την πρόσβαση στην εκπαίδευση και στον στόχο του ανοίγματος των εθνικών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. Στόχος τους ήταν να καταστήσουν τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη σημείο αναφοράς (Péripin, 2011) Για να γίνει πράξη αυτό ο φιλόδοξος στόχος οι Υπουργοί Παιδείας καθόρισαν τρεις βασικούς στρατηγικούς στόχους: Τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης πρέπει να ανταποκριθούν στην πρόκληση της παροχής υπηρεσιών υψηλής ποιότητας σε συνδυασμό με την αποτελεσματικότητα. Πρέπει να είναι προσβάσιμα σε όλους με μια προοπτική διαβίου μάθησης και τέλος να είναι ανοιχτά για την κοινωνία (Péripin, 2011)

Υπάρχουν πολλές διαφορετικές θεωρητικές ερμηνείες για την Ανοιχτή Μέθοδο Συντονισμού όσο αφορά το είδος των παραγόντων που ενεργοποιούνται και τι ρόλο μπορούν να έχουν σε αυτόν τον τρόπο διακυβέρνησης. Στη βιβλιογραφία (Dehousse, 2003) (Gornitzka, 2006), υπάρχει η άποψη ότι η Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού με την επιμονή της για απλό συντονισμό και εθελοντισμό έρχεται πολύ κοντά στην παραδοσιακή διακυβερνητική συνεργασία, καθώς τα ίδια όργανα, το Συμβούλιο και η Επιτροπή, έχουν καθοριστικό ρόλο. (Gornitzka, 2006) Ακόμη θεωρείται ότι η Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού συμβάλει στη διεύρυνση του δημοκρατικού ελλείματος καθώς περιορίζει τη συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των εθνικών Κοινοβουλίων και καθιστά την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση ως μια κυρίως τεχνοκρατική προσπάθεια.

Η Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού στην εκπαιδευτική πολιτική έχει εμπλέξει πολλούς παράγοντες σε ένα αρκετά ευρύ φάσμα. Μετρώντας την επίσημη εκπροσώπηση στις θεματικές ομάδες εργασίας μέχρι το 2005 απαριθμούνται 500 εκπρόσωποι οι οποίοι συναντώνται σε τακτική βάση.

Εικόνα 1 (Gornitzka, 2006)

Παρόλο που οι εκπρόσωποι των Γενικών Γραμματειών της Επιτροπής είναι λιγότεροι από άλλους παράγοντες που συμμετείχαν στις ομάδες εργασίας. Η Γενική Γραμματεία για θέματα εκπαίδευσης φαίνεται να έχει περισσότερα περιθώρια για να προτείνει δράσεις και να συμμετάσχει στην κατάρτιση της στρατηγικής της Λισαβόνας. Η Γενική Γραμματεία για την παιδεία τον αθλητισμό και τον πολιτισμό χρησιμοποίησε τα επίσημα μέσα της και συμπλήρωσε τη διαδικασία κατάρτισης του σχεδίου με έγγραφα εργασίας του προσωπικού της Επιτροπής. Ακόμη συνεργάστηκε για την κατάρτιση ανακοινώσεων και συστάσεων τόσο σε συνεργασία με το Συμβούλιο όσο και με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. (Gornitzka, 2006) Οι οργανισμοί της Ε.Ε. στο τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης είχαν και αυτοί σημαντικό ρόλο στην σύσταση της πολιτικής του προγράμματος εκπαίδευσης και κατάρτισης. Σημαντικό ήταν ο ρόλος του CEDEFOP και του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος Κατάρτισης για τα νέα κράτη μέλη, καθώς αποτέλεσαν τη βάση για το πρόγραμμα ιδίως σε ότι έχει να κάνει με τις συνέπειες που θα είχε για τις νέες χώρες.

Η αρμόδια Γενική Γραμματεία, ωστόσο ζήτησε την έγκριση του Συμβουλίου για την νέα πολιτική στην εκπαίδευση. Αυτό φαίνεται από τις κοινές εκθέσεις του Συμβουλίου και της Επιτροπής σχετικά με την πρόοδο του προγράμματος. Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το 2000 στη Λισαβόνα η εκπαίδευση ήταν ένα σημαντικό θέμα στην ατζέντα του, γεγονός που επιβεβαιώνεται από τον αριθμό των πράξεων του Συμβουλίου σχετικά με την εκπαίδευση και την κατάρτιση και αναφέρεται εκτενώς στην Ανοιχτή Μέθοδο Συντονισμού, η Επιτροπή με την σειρά της εφάρμοσε την ατζέντα που της δόθηκε. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο φαίνεται να περιορίζεται στην έκδοση γνωμοδοτήσεων και να μην διαθέτει έναν δυναμικό ρόλο σε αυτή τη διαδικασία.

Η πλειοψηφία των δρώντων που συμμετείχαν στις ομάδες εργασίας για την κατάρτιση της στρατηγικής της Λισαβόνας ήταν εμπειρογνώμονες από τα εθνικά Υπουργεία Παιδείας των κρατών-μελών. (Gornitzka, 2006) Οι συζητήσεις εκκινούσαν από τους στόχους που είχε καθορίσει το Συμβούλιο και την πολιτική πρόθεση να ξεκινήσει ένα εκσυγχρονισμός της Ευρωπαϊκής Εκπαίδευσης. Η Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού δίνει τη δυνατότητα χάραξης πολιτικής από την πλευρά των κρατών μελών. Το εύρος των θεμάτων που καλύπτονται στις πολυάριθμες ομάδες εργασίας καθώς και οι δραστηριότητες που οργανώνονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο μπορεί να θεωρηθεί ότι η Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού έχει δημιουργήσει περισσότερους δεσμούς σε νέους θεματικούς τομείς μεταξύ του εθνικού και του υπερεθνικού επιπέδου διακυβέρνησης.

Η Επιτροπή αναθέτει σε εξωτερικούς συνεργάτες μέρος των εργασιών για την αξιολόγηση και τη συστηματοποίηση των εθνικών εκθέσεων προόδου που εκδόθηκαν το 2005. Στην Ανοιχτή Μέθοδο για θέματα εκπαίδευσης η Επιτροπή εξαρτάται από τη δημιουργία δικτύων για την ανάπτυξη και την εφαρμογή πολιτικών. Οι εθνικοί εμπειρογνώμονες και οι εκπρόσωποι των ΜΚΟ ασχολούνται με ζητήματα που έχουν να κάνουν με την χάραξη ευρωπαϊκής πολιτικής, αλλά αντιπροσωπεύουν ένα σημαντικό εργατικό δυναμικό που έχουν την κατάλληλη κατάρτιση. Η Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού έχει ενσωματώσει επίσης σε σημαντικό βαθμό τους κύριους ενδιαφερόμενους φορείς τόσο σε ευρωπαϊκό επίπεδο όσο και εθνικό. Μέχρι το 2005 περίπου 80 εκπρόσωποι (Gornitzka, 2006) από ενώσεις ενδιαφερόμενων και κοινωνικών εταίρων, οι οποίες συμμετείχαν σε θεματικές ομάδες εργασίας που σχετίζονται με την εκπαίδευση και την δια βίου μάθηση σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Αυτοί οι δρώντες και οι ΜΚΟ είναι ένα μικτό σύνολο ενώσεων που κυμαίνονται από ενώσεις

με δικαιώματα συμμετοχής και αναγνωρισμένους κοινωνικούς εταίρους στους κοινωνικούς διαλόγους της Ε.Ε. έως και δίκτυα εμπειρογνωμοσύνης (δεξαμενές σκέψης, ΜΚΟ, κλπ).

Η δημοκρατική νομιμότητα της Ανοιχτής Μεθόδου Συντονισμού υποστηρίζεται ότι εξαρτάται από το βαθμό στον οποίο οι διαδικασίες της είναι ανοιχτές σε ευρεία συμμετοχή κοινωνικών εταίρων, ΜΚΟ , αλλά εθνικούς και περιφερειακούς παράγοντες. Η συμμετοχή αυτή μπορεί να υποστηριχθεί με διάφορους τρόπους, όπως η εξέταση της διαδικασίας νομιμοποίησης ή η διασφάλιση της πρόσβασης σε πληροφορίες, εμπειρίες και απόψεις από ένα ευρύ φάσμα παραγόντων ή αυξάνοντας τη δημόσια λογοδοσία, την διαφάνεια και το δικαίωμα των πολιτών να ενημερώνονται για τη λήψη των αποφάσεων που τους επηρεάζουν. Όμως τα επιχειρήματα των ΜΚΟ, των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών αλλά και των θεσμικών οργανώσεων βασίζονται κυρίως σε επιχειρησιακά και τεχνοκρατικά ζητήματα που είναι δύσκολο να τα κατανοήσει ο μέσος ευρωπαίος πολίτης. Οι γνώσεις και η εμπειρία των μη κρατικών παραγόντων έχουν σημαντική συμβολή στις διαδικασίες αμοιβαίας μάθησης και διασφαλίζουν την εφαρμογή της στρατηγικής της Λισσαβόνας καθώς αυτοί είναι που ασκούν πίεση στις εθνικές κυβερνήσεις (Gornitzka, 2006). Η επιτροπή στο πλαίσιο της Ανοιχτής Μεθόδου Συντονισμού ενθάρρυνε τους κοινωνικούς εταίρους να ασκήσουν πίεση στις εθνικές κυβερνήσεις για την υλοποίηση των στόχων, η επιτροπή παρότρυνε τους κοινωνικούς εταίρους να θέσουν ζητήματα δράσεων στις εθνικές δομές παρακολούθησης της στρατηγικής της Λισσαβόνας.

Στο επίπεδο της εκπαίδευσης η επίσημη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων δρώντων ήταν ισχυρή σε σύγκριση με τις διαδικασίες της Ανοιχτή Μέθοδο Συντονισμού σε άλλους τομείς. (Dehousse, 2003) Σε ότι έχει να κάνει με τις πολιτικές έρευνας και ανάπτυξης η συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μελών ήταν απύσχα από τις ομάδες εργασίας για την αύξηση των επενδύσεων στην έρευνα και την ανάπτυξη. Στις ομάδες εμπειρογνομόνων που δημιουργήθηκαν για τον συντονισμό αυτής της διαδικασίας δεν υπάρχει εκπροσώπηση φορέων της κοινωνίας των πολιτών. Οι ΜΚΟ βλέπουν την Ανοιχτή Μέθοδο Συντονισμού ως μια πιθανή ευκαιρία για να λογοδοτήσουν οι εθνικές κυβερνήσεις για τις χαμηλές επιδόσεις τους σε βασικούς δείκτες που έχουν να κάνουν με την επίτευξη των στόχων που έχει ορίσει η Ευρωπαϊκή Ένωση.

Σε ότι έχει να κάνει με ζητήματα πολιτικής και κοινωνικής ένταξης η διαδικασία είναι πιο σταθερή σε αυτή την πολιτική, οι ΜΚΟ ισχυρίζονται ότι έχουν ενισχύσει τη θέση τους μέσω της Ανοιχτής Μεθόδους Συντονισμού, διότι δεν είχαν τυπικά κατοχυρωμένα δικαιώματα συμμετοχής στη χάραξη πολιτικής. Αντίθετα οι ομάδες συμφερόντων στον τομέα της αγοράς εργασίας και της πολιτικής απασχόλησης έχουν επίσημα δικαιώματα διαβούλευσης. Η συμμετοχή των ΜΚΟ στην Ανοιχτή Μέθοδο Συντονισμού στον τομέα της εκπαίδευσης είναι ικανοποιητική σε ότι έχει να κάνει με το ευρωπαϊκό επίπεδο διακυβέρνησης. (Gornitzka, 2006) Από την πλευρά των ομάδων συμφερόντων ένας σημαντικός παράγοντας όπως η ETUCE θεωρεί ότι η συμμετοχή η δικιά της αλλά και άλλων οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών αποτελεί επιβεβαίωση του ρόλου τους στην συζήτηση και στην λήψη αποφάσεων για την ευρωπαϊκή πολιτική για την εκπαίδευση. Όμως ο βαθμός στον οποίο η συμμετοχή των ΜΚΟ αναπαράγεται σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο κατά την διαδικασία εφαρμογής της στρατηγικής της Λισσαβόνας παραμένει υπό διερεύνηση. Στις εθνικές εκθέσεις προόδου για την εκπαίδευση και την κατάρτιση πολλά Υπουργεία ισχυρίζονται ότι έχουν καταρτίσει την εθνική τους ατζέντα σε συνεργασία με τις αρμόδιες ομάδες συμφερόντων. Μελέτες δείχνουν

ότι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και ομάδες συμφερόντων συμμετέχουν στην διαδικασία χάραξης πολιτικής όταν αναπτύσσονται εθνικά σχέδια δράσης αλλά στη διαδικασία διαβούλευσης δεν αντικατοπτρίζεται πλήρως η τελική συμμετοχή τους στο σχέδιο στο οποίο εφαρμόζεται. Μετά την εμπειρία της διαδικασίας της Μπολόνια φαίνεται ότι η ενεργοποίηση των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών ποικίλλει σε μεγάλο βαθμό από χώρα σε χώρα. Ορισμένοι έχουν πολύ στενή επικοινωνία και διαβούλευση με τις εθνικές κυβερνήσεις ενώ σε άλλες τα συνδικάτα και οι ΜΚΟ δεν είχαν καθόλου πρόσβαση στην συζήτηση σχετικά με την εκπαίδευση. Αυτό το γεγονός αντικατοπτρίζει πιθανότατα τις γενικές εθνικές παραδόσεις και κανόνες που ρυθμίζουν τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στη χάραξη και την εφαρμογή της εκπαιδευτικής πολιτικής σε εθνικό επίπεδο.

4.2 Οι ΜΚΟ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία στα Κράτη της Αφρικής

Η Αφρική αποτελεί μια ήπειρο, όπου δραστηριοποιείται μια πληθώρα Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, γεγονός που είναι αποτέλεσμα της οικονομική κατάσταση των περισσότερων χωρών. Η δύσκολη οικονομική κατάσταση και η οργάνωση των κρατών της Αφρικής, σε επίπεδο θεσμών και διοίκησης, άφησε τον απαραίτητο χώρο προκειμένου να δραστηριοποιηθούν ΜΚΟ και να μειώσουν τις ανισότητες και την κοινωνική εξαθλίωση.

Οι ΜΚΟ αξιοποιούνται όλο και περισσότερο για την εφαρμογή αναπτυξιακών προγραμμάτων στην Αφρικανική ήπειρο. Τα τελευταία χρόνια αυξανόμενα ποσά αναπτυξιακών πόρων διοχετεύτηκαν μέσω ΜΚΟ σε όλους τους τομείς. Με τη σειρά τους οι ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στην ανακούφιση της φτώχειας, τη βελτίωση της κοινωνικής ευημερίας και την ανάπτυξη της αστικής κοινωνίας έχουν εξαρτηθεί περισσότερο από διεθνείς δωρητές, με αποτέλεσμα να αναπτυχθούν τοπικές ΜΚΟ σε πολλές Αφρικανικές χώρες. (Miller-Grandvaux, Welmond, & Wolf, 2002). Αυτή η τάση μπορεί επίσης να βρεθεί στο τομέα της εκπαίδευσης, όπου οι περισσότεροι δωρητές έχουν αυξήσει τους πόρους που διαθέτουν μέσω ΜΚΟ για την υλοποίηση των εκπαιδευτικών τους προγραμμάτων. Όλο και περισσότερο οι δωρητές «χαρίζουν» τα χρήματά τους σε διεθνείς και τοπικές ΜΚΟ για την παροχή υπηρεσιών εκπαίδευσης τόσο επίσημης εκπαίδευσης, όσο και μη τυπικής.

Στις περισσότερες χώρες της Αφρικής υπάρχουν ΜΚΟ που υποστηρίζονται από χορηγίες και κατέχουν ένα σημαντικό ρόλο στο τομέα της εκπαίδευσης. Ενδεικτικά τέτοιες ΜΚΟ είναι η OxFAM, η Save the Children, η Build Africa η Africa Educational Trust κ.α. Οι ΜΚΟ δεν έχουν περιορίσει τις εκπαιδευτικές τους δραστηριότητες για παροχή υπηρεσιών. Συμμετέχουν επίσης σε διαδικασίες lobbying και υποστηρίζουν την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, επιπλέον εργάζονται ατομικά και μέσω δικτύων για τη συμμετοχή σε πολιτικό διάλογο σε πολλές Αφρικανικές χώρες. Στο πλαίσιο της αποκέντρωσης στην Αφρική οι ΜΚΟ δημιουργούν νέους χώρους για την συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στην εκπαίδευση. Συναντήσεις του προγράμματος Εκπαίδευση για Όλους στο Γιοχάνεσμπουργκ και στο Ντακάρ αναγνώρισαν τον ζωτικό ρόλο των ΜΚΟ στην προώθηση της καθολικής και ισότιμης εκπαίδευσης. Οι συζητήσεις του προγράμματος προανήγγειλαν τον νέο ρόλο των ΜΚΟ ως φορείς εναλλακτικής εκπαίδευσης και καινοτόμους συνεργάτες στην χάραξη πολιτικής.

Ενδεικτικά η Africa Educational Trust την περίοδο 1996 και 2005 επικεντρώθηκε στην ανάπτυξη νέων και καινοτόμων τρόπων παροχής προγραμμάτων βασικής και μη τυπικής εκπαίδευσης για μειονεκτούντα παιδιά και νέους, με έμφαση σε όσους ζουν σε αγροτικές

περιοχές. Η συγκεκριμένη ΜΚΟ έχει ανοίξει γραφεία στο Νότιο Σουδάν, την Σομαλία και την Ουγκάντα, τα οποία διοικούνται όλα από τοπικό προσωπικό. Μια καινοτομία που εισήγαγε η ΑΕΤ ήταν η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση με σκοπό να παρέχει προγράμματα εκπαίδευσης σε νέους και νέες που δεν έχουν την δυνατότητα να αποκτήσουν πρόσβαση στην επίσημη σχολική εκπαίδευση. Ενδεικτικά η ΑΕΤ μέσω της καινοτόμου αυτής δράσης κατάφερε να παρέχει εκπαιδευτικά προγράμματα σε 100.000 Σομαλούς, οι οποίοι μπόρεσαν να ολοκληρώσουν την βασική τους εκπαίδευση και να λάβουν πιστοποιητικά από το Υπουργείο Παιδείας της Σομαλίας. Σημαντικό είναι το γεγονός ότι πολλά εξ' αποστάσεως μαθήματα τα παρακολούθησαν μαθητές από νομαδικές και αγροτικές κοινότητες, τα οποία ήταν εναρμονισμένα με τις ανάγκες των μαθητών. Επιπλέον σημαντικό στοιχείο είναι ότι το 75% των μαθητών ήταν κορίτσια ή νεαρές γυναίκες (Brophy, 2020).

Οι ΜΚΟ που εργάζονται σε επίπεδο κοινότητας επηρεάζοντας με αυτόν τον τρόπο την κοινωνική αλλαγή, με τρόπο διαφορετικό από άλλους δρώντες οι οποίοι απέτυχαν να την πραγματοποιήσουν. Το πλεονέκτημα των ΜΚΟ είναι ότι μπορούν να εκπροσωπούν την κοινωνία των πολιτών και αυτό είναι ένα σημαντικό στοιχείο για τον εκδημοκρατισμό και τη βιωσιμότητα της κοινωνίας. Οι ΜΚΟ είναι απλώς πιο αποτελεσματικές από άλλους εταίρους εξαιτίας της άμεσης αλληλεπίδρασης με την κοινωνία.

Δυο μεταβλητές έχουν σημαντικό ρόλο στην επίδραση των προγραμμάτων των ΜΚΟ στον τομέα της εκπαίδευσης. Η πρώτη μεταβλητή είναι οι στόχοι και οι στρατηγικές των ίδιων των ΜΚΟ. Η δεύτερη είναι ο συνδυασμός κοινωνικών και πολιτικών στοιχείων που παρέχει η εκάστοτε χώρα στις ΜΚΟ, η οποία ορίζει και το πλαίσιο δραστηριοποίησής τους. Κατά κύριο λόγο οι ΜΚΟ εργάζονται σε κοινοτικό επίπεδο για να κινητοποιήσουν τους γονείς και άλλους τοπικούς φορείς για να βελτιώσουν τις συνθήκες της εκπαίδευσης και της λογοδοσίας στην βασική σχολική εκπαίδευση (Miller-Grandvaux, Welmond, & Wolf, 2002).

Οι ΜΚΟ που εργάζονται στην Αφρική τείνουν να πιστεύουν ότι η πλειοψηφία των κυβερνήσεων είναι αναποτελεσματικές σε ότι έχει να κάνει με την παροχή ποιοτικής εκπαίδευσης για όλα τα μέλη της κοινωνίας. Αυτή η θέση των ΜΚΟ επιβεβαιώνεται σύμφωνα με τους (Miller-Grandvaux, Welmond, & Wolf, 2002) από στατιστικά στοιχεία που καταδεικνύουν τις αποτυχημένες κυβερνητικές προσπάθειες να παρέχουν επαρκή ποιότητα εκπαίδευσης στις περισσότερες Αφρικανικές χώρες. Ωστόσο οι κυβερνήσεις ισχυρίζονται ότι δεν είναι αναποτελεσματικές οι πρακτικές τους αλλά αυτό το πρόβλημα στην ποιότητα της εκπαίδευσης είναι αποτέλεσμα της έλλειψης πόρων και ότι θα ήταν εξίσου αποτελεσματικές με τις ΜΚΟ εάν είχαν την απαραίτητη οικονομική στήριξη. Η παροχή εκπαίδευσης σε περιθωριοποιημένους πληθυσμούς και μακρινές κοινότητες συνοδεύεται με μεγάλο κόστος για τις κυβερνήσεις και δεν είναι δυνατόν να καλύψουν τις ανάγκες των πολιτών για ποιοτικής εκπαίδευση. Αυτό το κενό καλούνται να το καλύψουν οι ΜΚΟ, οι οποίες έχουν κάνει βήματα προς τα εμπρός για να είναι σε θέση να υλοποιήσουν δράσεις σχετικά με την παροχή της εκπαίδευσης.

Τα προγράμματα των ΜΚΟ αρκετές φορές δεν χαρακτηρίζονται από σαφείς κατευθυντήριες γραμμές ή πολιτική σχετικά με την εναλλακτική προσέγγιση βασικής εκπαίδευσης για παιδιά αλλά επικεντρώνονται κυρίως στην παροχή μη τυπικής εκπαίδευσης στους ενήλικους. Οι ΜΚΟ ξεκινούν το πρόγραμμά τους και στην συνέχεια προσπαθούν να επιλύσουν τα προβλήματα που θα προκύψουν. Τα περισσότερα ζητήματα συνήθως προκύπτουν όταν οι ΜΚΟ επιχειρούν να παρέχουν εκπαιδευτικά προγράμματα από μόνες

τους και όχι όταν υποστηρίζουν κυβερνητικά σχολεία μέσω κάποιας σχολικής επιτροπής. Οι ΜΚΟ είναι υποχρεωμένες να ακολουθούν τα κυβερνητικά πρότυπα για την κατασκευή σχολείων αλλά και την παροχή εκπαιδευτικών υπηρεσιών τα οποία διαφέρουν από χώρα σε χώρα, γεγονός που δημιουργεί προβλήματα στις ΜΚΟ.

Για πολλές ΜΚΟ η δημιουργία κοινοτικών σχολείων είναι η απάντηση στην αναποτελεσματικότητα στα αργά αντανάκλαστα των κυβερνήσεων. Κάποιοι αριθμός κοινοτικών σχολείων είναι σε λειτουργία στο Μάλι και σε άλλες τέσσερις Αφρικανικές χώρες. Τα σχολεία αυτά κατασκευάστηκαν και λειτουργούν μέσω ΜΚΟ με την χρηματοδότηση της USAID. Σε αυτά τα σχολεία στο ορεινό Μάλι παρατηρείται χαμηλός αριθμός εγγεγραμμένων αν και δεν υπάρχει κάποιο δημόσιο σχολείο, ενώ τα ποσοστά συμμετοχής των κοριτσιών στην εκπαίδευση στις συγκεκριμένες περιοχές είναι χαμηλά. Η τοπική κοινωνία ουσιαστικά εναντιώνεται στο εκπαιδευτικό σύστημα που προωθείται από την κυβέρνηση και προβαίνει σε κινητοποιήσεις. Σε ότι έχει να κάνει με την άποψη των πολιτών για τις ΜΚΟ, οι περισσότεροι Μαλιανοί ισχυρίζονται ότι οι ΜΚΟ είναι φερέφωνα και όργανα του Υπουργείου Παιδείας το οποίο κρίνεται αναποτελεσματικό (Miller-Grandvaux, Welmond, & Wolf, 2002). Ένα ακόμη σημαντικό πρόβλημα είναι η αναγνώριση των κοινοτικών σχολείων. Μέχρι το 1995 τα σχολεία δεν ήταν εγγεγραμμένα ως εκπαιδευτικά ιδρύματα με αποτέλεσμα οι μαθητές να μην μπορούν να μεταφερθούν σε κρατικά σχολεία ή να συμμετέχουν στις απολυτήριες εξετάσεις.

Στην περίπτωση της Αιθιοπίας κοινοτικά σχολικά προγράμματα που υποστηρίζονται από ΜΚΟ έχουν εμφανιστεί σε πολλά μέρη της χώρας. Οι τοπικές ΜΚΟ έχουν γενικά ξεκινήσει μικρά προγράμματα με υποστήριξη διεθνών ΜΚΟ. Η κυβέρνηση έχει ενημερωθεί και παρακολουθεί αυτά τα μικρά έργα, αλλά δεν προσπάθησε να τα ρυθμίσει, καθώς δεν εμπίπτουν στο πεδίο ευθύνης της. Σημαντική είναι η αποχή ενιαίας πολιτικής για μαθητές από μη τυπικά κοινοτικά σχολεία που επιθυμούν να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους σε επίσημα κρατικά σχολεία. Δεν υπάρχει σταθερή πρακτική, είτε για την μετεγγραφή των μαθητών είτε για αποφοίτηση, αλλά ούτε και για το εάν οι μαθητές που ολοκληρώνουν τα προγράμματα θα επιτραπεί ή όχι η εγγραφή τους σε επίσημα σχολεία και στο κατάλληλο επίπεδο τάξης. Η απόφαση συχνά εξαρτάται από το ποιος παίρνει τις αποφάσεις εκείνη τη στιγμή. Ένας διαμεσολαβητής ΜΚΟ στην Αιθιοπία ισχυρίστηκε (Miller-Grandvaux, Welmond, & Wolf, 2002): "Οι αξιωματικοί της εκπαίδευσης (περιφέρεια) θεώρησαν ότι η εναλλακτική προσέγγιση στο επίσημο σύστημα ήταν κατώτερη από το πρότυπο και σπαταλούσε τον χρόνο των παιδιών". Μέρος του εμποδίου στο να επιτρέπεται η μεταφορά μαθητών είναι η πεποίθηση των τοπικών κυβερνήσεων ότι τα σχολεία που παρέχονται από ΜΚΟ δεν πληρούν τα εθνικά ή περιφερειακά πρότυπα.

Ορισμένες από τις συνεχείς πιέσεις που ασκούνται στην εναλλακτική εκπαίδευση που υποστηρίζεται από τις ΜΚΟ έγκειται στις κυβερνητικές αντιλήψεις για την ικανότητα των ΜΚΟ στο να παρέχουν εκπαιδευτικές υπηρεσίες. Οι κυβερνήσεις έχουν προσλάβει άτομα με εμπειρία στον τομέα της εκπαίδευσης για να σχεδιάσουν και να διαχειριστούν το σύστημα της εκπαίδευσης της χώρας. Το Υπουργείο Παιδείας της εκάστοτε χώρας έχει θέσει τα κριτήρια για την πρόσληψη καθηγητών, καταρτίζει τα προγράμματα σπουδών, ορίζει κέντρα επιμόρφωσης των καθηγητών και θέτει τα πρότυπα που πρέπει να ακολουθεί κάθε εκπαιδευτική δραστηριότητα στο εκπαιδευτικό σύστημα. Επιπλέον έρχεται σε συνεργασία και επικοινωνία με νεοσύστατες ΜΚΟ σε τοπικό επίπεδο που δεν έχουν εμπειρία στον τομέα αυτό και τις ενημερώνει για το τι χαρακτηριστικά πρέπει να έχουν οι δράσεις τους. Οι κυβερνήσεις

βασίζονται περισσότερο στην εμπειρία διεθνών ΜΚΟ που έχουν περισσότερη εμπειρία στο τομέα της εκπαίδευσης και δεν είναι καθόλου σπάνιο να προσλάβουν και προσωπικό από αυτές για να ενισχύσουν το Υπουργείο Παιδείας τους. Οι διεθνείς ΜΚΟ με την σειρά τους χρησιμοποιούν τοπικές ΜΚΟ προκειμένου να υλοποιήσουν τα προγράμματά τους και να ικανοποιήσουν την απαίτηση των κυβερνήσεων για εποπτεία των δράσεων που υποστηρίζουν. Τέλος η τοπική γραφειοκρατία της κάθε χώρας που είναι αρμόδια για την εκπαίδευση οφείλει να παρακολουθεί τις δραστηριότητες των τοπικών ΜΚΟ δημιουργώντας μια κατάσταση σύμπραξης της κυβέρνησης με τις ΜΚΟ και κατ' επέκταση με τους δωρητές.

Αρκετές κυβερνήσεις, ότι η ευθύνη τους είναι να διατηρήσουν την ποιότητα και την ομοιομορφία του συστήματος εκπαίδευσης, ενώ συχνά προκύπτει ότι οι ΜΚΟ αγνοούν σκόπιμα την κυβερνητική πολιτική. Όλες οι κυβερνήσεις απαιτούν τη συνέχιση της νομιμοποίησης των πολιτικών μέσω των αποτελεσμάτων τους, όμως φοβούνται την επιρροή που θα ασκήσουν οι ΜΚΟ σε περίπτωση που επιδιώξουν να «πουλήσουν» ότι οι εκπαιδευτικές τους υπηρεσίες είναι ανώτερες. Τα κυβερνητικά πρότυπα είναι ένας τρόπος για τις κυβερνήσεις να ελέγχουν την δράση των ΜΚΟ αλλά στις περισσότερες περιπτώσεις, αυτά τα πρότυπα προϋπήρχαν της δραστηριοποίησης των ΜΚΟ. Στο Μαλάουι για παράδειγμα τα πρότυπα για την κατασκευή ενός σχολείου εμπόδισαν τους δωρητές και συνάμα τις ΜΚΟ να χτίσουν λιγότερο ακριβά σχολεία για πολλά χρόνια περιορίζοντας με αυτόν τον τρόπο την προσφορά ποιοτικών χώρων για διδασκαλεία. Η συμμετοχή της κυβέρνησης συχνά υπερβαίνει κατά πολύ την απαίτηση της από της ΜΚΟ για λογοδοσία. Σε πολλές περιπτώσεις η κυβέρνηση επεμβαίνει στη διοίκηση των ΜΚΟ πραγματοποιώντας απροσδόκητες επισκέψεις παρεμβαίνοντας στις προσλήψεις και απαιτώντας κυβερνητική παρουσία σε όλες τις δραστηριότητες των ΜΚΟ. Όλες οι κυβερνήσεις απαιτούν κάποια μορφή αναφοράς από ΜΚΟ.

Μερικές κυβερνήσεις όπως η κυβέρνηση του Μαλάουι και της Αιθιοπίας που αναφέρονται παρακάτω πιστεύουν πιστεύουν ότι οι χρηματοδότες των ΜΚΟ επικεντρώνονται κυρίως στην παρακολούθηση των αποτελεσμάτων των έργων και δεν δίνουν την πρέπουσα βαρύτητα στην οικονομική παρακολούθηση. Με αποτέλεσμα οι κυβερνήσεις συχνά να απαιτούν εκτενή οικονομική αναφορά από τις ΜΚΟ για να αποφύγουν φαινόμενα οικονομικού εγκλήματος. Οι κυβερνήσεις μπορούν να παρέμβουν στις δραστηριότητες των ΜΚΟ ζητώντας από το προσωπικό της τοπικής αυτοδιοίκησης να συμμετάσχει σε όλες τις επισκέψεις στην κοινότητα και στις επιτροπές που δημιουργούνται από τις ΜΚΟ. Σε ακραίες περιπτώσεις οι κυβερνήσεις μπορούν να αναβάλουν ή ακόμη και να ακυρώσουν δραστηριότητες των ΜΚΟ που θεωρούν ύποπτες ή αναρμόδιες. Στην Αιθιοπία τα έργα των ΜΚΟ μπορούν να μεταφερθούν από την κυβέρνηση σε ενώσεις περιφερειακής ανάπτυξης. Αυτοί οι οργανισμοί δημιουργήθηκαν με την υποστήριξη της κυβέρνησης, χρηματοδοτούνται κυρίως μέσω συνεισφορών εθνικής ιδιότητας μέλους και κρατικών χρηματοδοτήσεων έργων (Miller-Grandvaux, Welmond, & Wolf, 2002). Οι αναπτυξιακές ενώσεις είναι οι μόνες ΜΚΟ στην Αιθιοπία που ορίζονται από μια συνολική περιοχή, κάτι που επιτρέπει να λειτουργούν σε πολύ μικρότερη κλίμακα από τις άλλες ΜΚΟ.

Σε δύο περιπτώσεις στην Αιθιοπία όταν οι ΜΚΟ ξεκίνησαν προγράμματα αποταμίευσης και δανεισμού, η εθνική κυβέρνηση δήλωσε ότι οι διεθνείς ΜΚΟ δεν έχουν την δυνατότητα να προβούν σε αυτή την ενέργεια στην συγκεκριμένη εποχή, με αποτέλεσμα να μεταφέρει την αρμοδιότητα για τέτοια προγράμματα σε περιφερειακές ενώσεις ανάπτυξης. Σε μια άλλη περιοχή της Αιθιοπίας μια περιφερειακή κυβέρνηση αποφάσισε ότι όποιος ξένος

επιθυμεί να τρέξει κάποιο πρόγραμμα χρηματοδότησης της εκπαίδευσης δεν μπορεί ο ίδιος, αλλά μπορεί να μεταφέρει το έργο αυτό στην ένωση περιφερειακής ανάπτυξης αφού όμως εξασφαλίσει χρηματοδότηση από τις τοπικές επιχειρήσεις. Στις περισσότερες χώρες της Αφρικής η κεντρική κυβέρνηση αντιμετωπίζει μια δυσκολία στις μετακινήσεις με αποτέλεσμα να παραχωρεί πολλές αρμοδιότητες στην τοπική αυτοδιοίκηση. Έτσι οι ΜΚΟ αναπτύσσουν στενές σχέσεις με τα στελέχη της τοπικής αυτοδιοίκησης, οι οποίες μερικές φορές είναι και ύποπτες για διαφθορά. Από όλες τις χώρες βγαίνει το συμπέρασμα ότι στα αποκεντρωμένα συστήματα οι ΜΚΟ, βρίσκουν έφορο έδαφος για να εκκινήσουν τις δραστηριότητές τους και γίνονται αρωγοί στην βελτίωση της αποτελεσματικότητας της αποκέντρωσης.

Οι ΜΚΟ που εργάζονται στον τομέα της εκπαίδευσης επηρεάζουν την εκπαιδευτική πολιτική με την ίδια τους την παρουσία και τις παρεμβάσεις τους. Σε χώρες με μικρή εμπειρία και ελάχιστη κυβερνητική συμμετοχή παρατηρείται ένας πολλαπλασιασμός των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων που υποστηρίζονται από ΜΚΟ. Το γεγονός αυτό αποτελεί την γένεση μιας νέας προσέγγισης στην εκπαίδευση καθώς η εκπαιδευτική πολιτική αλλά πόσο μάλλον η εκπαιδευτική δράση περνάει στην διαχείριση ενός νέου φορέα, των ΜΚΟ και των δωρητών τους. Μερικές φορές οι κυβερνήσεις δίνουν κίνητρα και αλλάζουν την νομοθεσία με τέτοιο τρόπο, ώστε να στηρίζουν τις δράσεις των ΜΚΟ και να διευκολύνουν τις προσπάθειές τους. Από την πλευρά τους οι ΜΚΟ επιθυμούν να επηρεάσουν μια υπάρχουσα πολιτική ή να διασφαλιστεί η επιβολή μιας πολιτικής ή να βοηθήσουν στην ερμηνεία μιας πολιτικής (Miller-Grandvaux, Welmond, & Wolf, 2002)

Σχεδόν σε όλες τις περιπτώσεις οι διεθνείς ΜΚΟ ήταν στην πρώτη γραμμή προσπαθώντας να επηρεάσουν την πολιτική εθνικής εκπαίδευσης ή την εθνική διαδικασία πολιτικής εκπαίδευσης. Στη Γουινέα οι τοπικές και εθνικές ΜΚΟ απουσιάζουν εντελώς από τον τομέα της πολιτικής. Οι εθνικές και τοπικές ΜΚΟ δεν έχουν αναλάβει ηγετικές προσπάθειες για την αλλαγή της εθνικής εκπαίδευσης ή δεν έχουν θέση στη διαδικασία πολιτικής για δυο λόγους. Πρώτον οι περισσότερες εθνικές ΜΚΟ τείνουν να λειτουργούν από την άποψη της παροχή υπηρεσιών. Λίγες που εργάζονται στον τομέα της εκπαίδευσης υιοθετούν μια ολοκληρωμένη πολιτική ατζέντα για να αλλάξουν την υπάρχουσα κατάσταση ή τη σχέση μεταξύ εθνικής κυβέρνησης και πολιτών. Δεύτερον οι διεθνείς ΜΚΟ είναι πολύ πιο ισχυρές σε οικονομικό και πολιτικό επίπεδο από τις τοπικές και εθνικές ΜΚΟ. Σε αντίθεση με τις τοπικές και εθνικές ΜΚΟ που δυσκολεύονται, όταν η εκπαιδευτική πολιτική παρεμποδίζει τα προγράμματα τους, οι διεθνείς ΜΚΟ μπορούν να χρησιμοποιήσουν επαφές και δίκτυα εντός και εκτός της χώρας όπου εργάζονται για την εφαρμογή μια στρατηγικής για την επίδραση της πολιτικής. (Miller-Grandvaux, Welmond, & Wolf, 2002)

4.3 Η Προσφορά των ΜΚΟ στην Μεταναστευτική Κρίση.

Στον τομέα της μετανάστευσης δραστηριοποιούνται κατά κύριο λόγο ανθρωπιστικές ΜΚΟ. Οι ανθρωπιστικές ΜΚΟ επιδιώκουν να παρέχουν άμεση και βραχυπρόθεσμη βοήθεια για τη διάσωση της ζωής ατόμων που υποφέρουν από φυσικές καταστροφές πολέμους η συγκρούσεις. Τέτοιου τύπου ΜΚΟ θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι εργαζόμενοι είναι σε θέση να απαλύνουν τον πόνο ευάλωτων ατόμων και να μην έχουν πολιτικό όφελος από αυτή τη παρέμβαση.

Ιδιαίτερα σημαντικές είναι οι αρχές της ουδετερότητας, της αμεροληψίας κι της ανεξαρτησίας των ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται σε αυτά τα ζητήματα. Παρ' όλα αυτά οι μελετητές είναι σκεπτικοί για τον βαθμό προσήλωσης των ΜΚΟ σε αυτές τις αρχές. Οι

γραμμές μεταξύ της ανθρωπιστικής βοήθειας και της πολιτικής σφαίρας έχουν γίνει ολοένα και πιο θολές. Οι ανθρωπιστικές ΜΚΟ πρέπει να ισορροπήσουν σε αυτή τη λεπτή γραμμή μεταξύ ουδετερότητας αμεροληψίας και ανεξαρτησίας. Ενώ ταυτόχρονα προετοιμάζονται να αναλάβουν έναν πιο ενεργό πολιτικό ρόλο εάν αυτό είναι απαραίτητο. Η ένταση μεταξύ πολιτικοποίησης και αποπολιτικοποίησης είναι εγγενής στη παγκόσμια διακυβέρνηση και οι μελετητές συζητούν το ρόλο που παίζουν οι ΜΚΟ σε αυτές τις διαδικασίες.

Ορισμένες μελέτες περιγράφουν τις ΜΚΟ, ιδιαίτερα τις ανθρωπιστικές ΜΚΟ ως πρωταρχικούς παράγοντες της αποπολιτικοποίησης. Ο όρος αυτός αναφέρεται σε διαδικασίες που αφαιρούν ή εκτοπίζουν την επιλογή συλλογικής αντιπροσώπευσης και συζήτησης γύρω από ένα συγκεκριμένο θέμα. Οι ανθρωπιστικές ΜΚΟ συχνά συνεργάζονται στενά με τα θεσμικά όργανα της Ε.Ε. ιδιαίτερα με τη Γενική Διεύθυνση Ευρωπαϊκών Επιχειρήσεων Πολιτικής Προστασίας στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή καθώς η ΕΕ είναι σημαντικός χορηγός ανθρωπιστικής βοήθειας και έχει δεσμευτεί ιδιαίτερα στις ανθρωπιστικές αρχές. (Dany, 2019)

Σημαντική είναι λοιπόν η συνεισφορά των ανθρωπιστικών ΜΚΟ στις χώρες της Μεσογείου κατά την διάρκεια της προσφυγής κρίσης. Η αρωγή τους δεν είναι μόνο χρήσιμη σε ζητήματα παροχής στατιστικών στοιχείων και στο επιχειρησιακό κομμάτι της διάσωσης, αλλά φαίνεται να είναι απαραίτητη την διαδικασία ένταξης των προσφύγων στις χώρες διαμονής. Αν και η Τουρκική κυβέρνηση εισάγει πολιτικές και πρακτικές για την ένταξη των μεταναστών από το 2013 (Sunata & Tosun, 2018) οι διφορούμενες πολιτικές του κράτους δημιούργησαν μορφές επισφάλειας και ανασφάλειας στις κοινότητες των Σύριων προσφύγων.

Στην Τουρκία λόγω των ακατανόητων και αναντιστοιχιών των χαρακτηριστικών του νομικού πλαισίου και της πραγματικότητας στην οποία ζουν οι πρόσφυγες, σε αυτή την αναντιστοιχία στηρίζουν την δραστηριότητά τους οι ΜΚΟ «προστατεύοντας» τους πρόσφυγες. Η ενεργοποίηση των ΜΚΟ σε αυτή την έκτακτη κατάσταση συνέλαβε στην άνοδο του τομέα της κοινωνίας των πολιτών στην Τουρκία. Οι επιχορηγήσεις και οι δωρεές από το διεθνή παράγοντα αποτέλεσαν την κινητήριου δύναμη για την δραστηριοποίηση των ΜΚΟ στον τομέα της προσφυγικής κρίσης και στις προσφυγικές δομές. Η Τουρκική κυβέρνηση αν και υιοθέτησε επίσημες πολιτικές και μεταρρυθμίσεις για την διαχείριση των προσφύγων δεν κατάφερε να καλύψει πλήρως τις ανάγκες τους, διότι τα Υπουργεία δεν κατάφεραν να έρθουν σε συνεννόηση με τους δήμους και τους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης .

Με βάση αυτά τα γεγονότα φαίνεται ότι επαληθεύεται η νεοφιλελεύθερη θεωρία, διότι οι ΜΚΟ κάλυψαν τα κενά που δημιουργήθηκαν στην πολιτική της Τουρκικής κυβέρνησης για τους πρόσφυγες. Ωστόσο η κοινωνική προστασία που παρέχεται από ΜΚΟ μπορεί να ερμηνευθεί ως μια δυνατότητα δημιουργίας μιας εξαιρετικά εύθραυστης δομής στήριξης του βιοπορισμού μιας εξαιρετικά ευάλωτης κοινωνικής ομάδας, όπου τα μέσα κοινωνικής προστασίας εξαρτώνται από διαφορετικές ηθικές υποχρεώσεις και δωρεές ενώ θα έπρεπε να βασίζονται στα ανθρώπινα δικαιώματα και την κοινωνική δικαιοσύνη.

Η κοινωνία των πολιτών στην Τουρκία αναπτύσσεται από την δεκαετία του 1980 με δραστηριότητες που σχετίζονται με την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αλλά και με τον εκδημοκρατισμό της κοινωνίας . Όμως οι ΜΚΟ έκανα αισθητή την παρουσία τους στην πολιτική ζωή της Τουρκίας τα τελευταία χρόνια με σκοπό να βοηθήσουν επειγόντων τα άτομα τα οποία έχουν ανάγκη, όταν οι επίσημοι φορείς κρίνονται ανεπαρκείς. Ενδεικτικά το 2011 στην Τουρκία δραστηριοποιούνταν 88,646 και το 111,307 το 2017. (Sunata & Tosun, 2018)

Εκτός από την εμφάνιση νέων οργανισμών υπήρξε η τάση των υπαρχόντων ΜΚΟ να προσαρμόσουν το έργο τους για να αντιμετωπίσουν τα ζητήματα των Σύριων προσφύγων είτε αυξάνοντας είτε αλλάζοντας τις δραστηριότητές τους.

Πρέπει να σημειώσουμε ότι η κινητοποίηση της κοινωνίας των πολιτών για τους πρόσφυγες αντιμετωπίζει τις προκλήσεις που οφείλονται στις αντιλήψεις της κυβέρνησης Ερντογάν σχετικά με τον ρόλο της κοινωνίας των πολιτών και τον αυξανόμενο αυταρχισμό στην Τουρκία. Αρχικά το κυβερνών κόμμα προσπάθησε να δημιουργήσει και να εδραιώσει την κατανόηση της κοινωνίας των πολιτών με βάση τη θρησκευτική ιδεολογία και το λόγο της. Έτσι αφενός το κυβερνών κόμμα δημιούργησε τις δικές του ΜΚΟ ή υποστήριξε εκείνες που βρίσκονται κοντά στην ιδεολογία του. Από την άλλη απέκλεισε άλλες ΜΚΟ και πρωτοβουλίες για να ασκήσει επιρροή πάνω τους. (Sunata & Tosun, 2018) Σε ότι έχει να κάνει με τις Διεθνείς ΜΚΟ η Τουρκική κυβέρνηση τους επέβαλε αυστηρότερους κανόνες και τις απαξίωσε δημόσια κατηγορώντας τις ως κατασκόπους. Τα πολιτικά κόμματα έχουν γενικά αυτά τα επιχειρήματα εναντίον των ΜΚΟ για να διατηρήσουν αποτελεσματικότερη εποπτεία και έλεγχο σε αυτές.

Οι θρησκευτικές αντιλήψεις και τα κίνητρα πεποιθήσεων συνδέονται γενικά με την δημιουργία των ΜΚΟ και την ανάπτυξη ανθρωπιστικής βοήθειας. Αυτό εγκυμονεί κινδύνους για την ανάπτυξη διακρίσεων και αποκλεισμού με κριτήριο το θρησκευτικό υπόβαθρο του ατόμου που βρίσκεται σε κίνδυνο και χρειάζεται βοήθεια. Λαμβάνοντας του πρόσφυγες ως προσωρινούς επισκέπτες, οι τουρκικές ΜΚΟ καθυστερούν να εφαρμόσουν τη διαδικασία βοήθεια των προσφύγων σε ότι έχει να κάνει με την εκπαίδευση τους και την ανάπτυξη των ικανοτήτων τους, καθώς επίσης και η ανάπτυξη των ικανοτήτων των μεταναστών στο βαθμό που μπορούν να συνεισφέρουν στην οικονομία της χώρας. Οι ΜΚΟ έπαιξαν σημαντικό ρόλο με την πάροδο των ετών στην ανάπτυξη των ικανοτήτων στην παροχή υπηρεσιών σε πρόσφυγες σε όλα τα επίπεδα αλλά η έρευνα των ρόλων τους που εστιάζουν στους μετανάστες και στην διαχείριση των ροών φαίνεται αρκετά επαναλαμβανόμενη και παρωχημένη.

Επίλογος-Συμπεράσματα

Η εκπαιδευτική πολιτική, ως δημόσια πολιτική αποτελεί μια διανεμητική πολιτική, διότι παρέχει στους πολίτες το αγαθό της γνώσης, το οποίο είναι ιδιαίτερης σημασίας καθώς συμβάλει τόσο στην αναπαραγωγή της κοινωνίας, όσο και στην μείωση των κοινωνικά αποκλεισμένων πολιτών. Η κοινωνία των πολιτών και οι ΜΚΟ σε αυτή την πολιτική συμμετέχουν ενεργά στον λεγόμενο «κύκλο» της δημόσια πολιτικής, δηλαδή συμμετέχουν στην διαδικασία για την κατάρτιση και την εφαρμογή της πολιτικής. Σημαντικός είναι ο ρόλος τους κατά την πρώτη φάση του κύκλου την συγκρότηση της κυβερνητικής ατζέντας. Αντλώντας την ισχύ τους μέσω της αποδοχής που έχουν από την κοινωνία, βρίσκουν βήμα στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, μέσω των οποίων παρουσιάζουν τα προβλήματα που ανακύπτουν από την πολιτική που εφαρμόζεται και ασκούν πίεση, ώστε το ζήτημα που θίγουν να αναρριχηθεί σε περίοπτη θέση στην κυβερνητική ατζέντα. Εκτός από τα ΜΜΕ, μπορούν, με την βοήθεια των μελών τους να κινητοποιήσουν τους πολίτες που αντιμετωπίζουν κάποιο ζήτημα και να προβούν σε κινητοποιήσεις, με σκοπό να πιάσουν την εκάστοτε κυβέρνηση για την δημιουργία μιας νέα πολιτικής που θα διορθώσει τα ζητήματα που παρουσιάζουν.

Εξίσου σημαντική είναι η συμμετοχή τους στη δεύτερη φάση, στην οποία γίνεται, από την πλευρά των επίσημων φορέων χάραξης πολιτικής, η εξέταση των δεδομένων και των λύσεων που μπορούν να επιλέξουν. Οι ΜΚΟ, οι οποίες διαθέτουν ερευνητικό τομέα και οι δεξαμενές σκέψης (think tanks), μέσω ερευνών που έχουν υλοποιήσει, παρουσιάζουν στους λήπτες αποφάσεων εξειδικευμένα στοιχεία, τα οποία θα οδηγούν στην επίλυση του ζητήματος σύμφωνα με την ιδεολογική προσέγγιση και τις θέσεις που εκφράζουν. Το ερώτημα που χρήζει περεταίρω διερεύνηση είναι ο τρόπος με τον οποίο επιλέγονται από τους κυβερνητικού δρώντες οι ΜΚΟ και οι δεξαμενές σκέψης που θα παρουσιάσουν τα ευρήματα των ερευνών τους.

Στο επόμενο στάδιο οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών δεν έχουν ιδιαίτερη δράση καθώς είναι η σειρά των διαμορφωτών της πολιτικής να επιλέξουν την πορεία δράσης για την επίλυση του ζητήματος ή των ζητημάτων. Από αυτή τους την απόφαση εξαρτάται η συμμετοχή των ΜΚΟ και της κοινωνία των πολιτών στο επόμενο στάδιο του κύκλου. Εάν οι επίσημοι δρώντες αποφασίσουν να παραχωρήσουν μερικές αρμοδιότητες και δράσεις στην κοινωνία των πολιτών, τότε αποκτούν ρόλο και στο στάδιο της εφαρμογής της πολιτικής. Αυτό εξαρτάται από την ιδεολογική προσέγγιση των δρώντων και φυσικά από την οικονομική κατάσταση του εκάστοτε κράτους. Τέλος σημαντική είναι η συνδρομή των ΜΚΟ κατά την διαδικασία του ελέγχου της εφαρμογής της πολιτικής (monitoring). Σε αυτό το στάδιο συλλέγουν στοιχεία που έχουν να κάνουν με τα κενά που παρουσιάζονται στην πολιτική που εφαρμόζεται, αλλά και στοιχεία που σχετίζονται με νέα προβλήματα. Βέβαια υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να ενεργήσουν και να καλύψουν οι ίδιες τα κενά που εντοπίζουν κατά την διάρκεια του Monitoring.

Στο σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον οι ΜΚΟ δεν δραστηριοποιούνται μόνο σε τοπικό περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, αλλά είναι ανάγκη να έχουν πρόσβαση και στους Διεθνείς διακυβερνητικούς οργανισμούς. Σε έναν κόσμο πολύ-επίπεδης διακυβέρνησης οι ΜΚΟ βρίσκουν έναν νέο «δρόμο» για να επηρεάσουν τις πολιτικές μέσω των διεθνών οργανισμών, για να το κάνουν όμως αυτό κρίθηκε αναγκαίο να έχουν και αυτές κάποια χαρακτηριστικά, δηλαδή να χωριστούν και αυτές σε κοινοτικές, εθνικές και διεθνείς. Σε πολλές

περιπτώσεις οι εθνικές και κοινοτικές ΜΚΟ υιοθετούν θέσεις των διεθνών οργανισμών προκειμένου να πιέσουν τις εθνικές κυβερνήσεις να λάβουν τις πολιτικές αποφάσεις, που οδηγούν στην υλοποίηση των στόχων που έχουν θέσει οι διεθνείς οργανισμοί, με σκοπό την ενίσχυση της ευημερία της κοινωνίας στην οποία δραστηριοποιούνται. Επιπλέον η ενεργή συμμετοχή των ΜΚΟ σε διεθνές επίπεδο μέσω της συμμετοχής σε συζητήσεις που διοργανώνεται από διεθνείς οργανισμούς επιτυγχάνουν δύο ζωτικούς για αυτές στόχους. Από την μία απολαμβάνουν την αναγνώριση από τους πολίτες και την αποδοχή, με αποτέλεσμα μερικοί από τους πολίτες, ενδεχόμενος, να ενεργοποιηθούν και να γίνουν μέλη τους και από την άλλη πλευρά κερδίζουν την προσοχή των ΜΜΕ που του δίνουν βήμα όπως προαναφέρθηκε αλλά και προβολή η οποία προσελκύει δωρεές. Η χρηματοδότηση βέβαια μπορεί να γίνει και μέσω των διεθνών οργανισμών. Αρκετές φορές προκειμένου να επιτευχθούν κάποιοι στόχοι που τίθενται σε παγκόσμιο επίπεδο, οι διεθνείς οργανισμοί χρηματοδοτούν την δράση των ΜΚΟ, ώστε να αποκτήσουν έναν ακόμη «σύμμαχο» στην εφαρμογή της πολιτικής, την επίτευξη του στόχου, αλλά και στην προσπάθεια νομιμοποίησης των ενεργειών τους από την κοινωνία.

Η νεοφιλελεύθερη ιδεολογία βοηθάει στην ανάπτυξη των ΜΚΟ καθώς προωθεί την ενεργή συμμετοχή και την δραστηριοποίηση των πολιτών, αυξάνοντας με αυτόν τον τρόπο τους πολίτες που συμμετέχουν ενεργά στα κοινά μέσω της εγγραφής τους σε αυτές, Επιπλέον η ελευθερία που δίνει στις εταιρίες να κυριαρχήσουν στου διεθνείς οργανισμούς δημιουργεί την ανάγκη ύπαρξης ενός αντίβαρου που θα εκφράζει την επιθυμία και της θέσεις της κοινωνίας και των πολιτών που ζουν στο περιθώριο. Σε ότι έχει να κάνει με την εκπαιδευτική πολιτική, από την στιγμή που έπαψε πλέον να είναι υπόθεση αποκλειστικά των εθνικών κυβερνήσεων και ενεπλάκησαν περισσότερο οι διεθνείς οργανισμοί, αυξήθηκε και η εμπλοκή των ΜΚΟ σε αυτόν τον τομέα της δημόσιας πολιτικής. Αυτό συμβαίνει διότι πλέον οι ΜΚΟ δεν εστιάζουν αποκλειστικά στην εθνική πολιτική σκηνή για να θίξουν ζητήματα που αφορούν την εκπαίδευση αλλά μπορούν εκφράσουν τους προβληματισμούς τους, τις θέσεις τους και τις προτάσεις τους στου διεθνείς οργανισμούς και μέσω αυτών να επηρεάσουν τις εθνικές κυβερνήσεις.

Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης οι ΜΚΟ εκτός από τον ρόλο που έχουν στην χάραξη της πολιτικής έχουν και επιχειρησιακό ρόλο. Η Ε.Ε. πιστεύει ότι μέσω δράσεων της κοινωνίας των πολιτών, οι Ευρωπαίοι πολίτες μπορούν να καλλιεργήσουν περισσότερο το αίσθημα του ανήκειν σε μια ευρωπαϊκή κοινωνία, αλλά και να ενημερωθούν για τις δράσεις της Ε.Ε. και τον τρόπο που επηρεάζουν την καθημερινότητά τους. Ακόμη μέσω των δράσεων της κοινωνίας των πολιτών, μπορούν οι πολίτες να μάθουν για τα όργανα της Ε.Ε. και τον τρόπο με τον οποίο μπορούν οι ίδιοι να συμμετέχουν σε αυτές μέσω της ενεργής συμμετοχής τους.

Ένα κίνητρο για την Ε.Ε., προκειμένου να ενισχύσει την συμμετοχή των ΜΚΟ στην διαδικασία λήψης πολιτικών αποφάσεων και να ενισχύσει δράσεις της κοινωνίας των πολιτών, είναι η βούληση της για επίλυση του σημαντικότερου προβλήματός του Δημοκρατικού ελλείματος. Ανάλογα με τις αρμοδιότητες της Ε.Ε. σε μια πολιτική, εξαρτάται και η κινητοποίηση των ΜΚΟ σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, αλλά και η δυναμική τους. Σε ζητήματα όπως η μετανάστευση, η οποία αποτελεί μια πολιτική που βρίσκεται στην δικαιοδοσία των εθνικών κυβερνήσεων, οι ΜΚΟ περιορίζονται σε άτυπες συζητήσεις με την Επιτροπή ή με μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, γεγονός που περιορίζει την δυναμική τους στην κοινωνία. Συμπερασματικά σε πολιτικές που δεν βρίσκονται στην αρμοδιότητα της Ε.Ε. αλλά

οι εθνικές κυβερνήσεις έχουν την ευθύνη χάραξης πολιτικής, είναι καλύτερο για τις ΜΚΟ να δρουν με κάθετο τρόπο στο πλαίσιο του έθνους κράτους και από εκεί να επιχειρήσουν να πιάσουν για την υιοθέτηση μιας Ευρωπαϊκής πολιτικής. Ένα ακόμη ζήτημα για τις ΜΚΟ και την επιρροή που μπορούν να ασκήσουν στην Ε.Ε. είναι τα όργανα που συμμετέχουν στην διαδικασία λήψης αποφάσεων αλλά και στον τρόπο με τον οποίο παίρνονται οι αποφάσεις. Η λήψη αποφάσεων στην Ε.Ε διαφέρει από πολιτική σε πολιτική. Οι ΜΚΟ μπορούν να επηρεάσουν πιο εύκολα πολιτικές, στις οποίες παίζουν καθοριστικό ρόλο το Κοινοβούλιο και η Επιτροπή, ενώ αντίθετα όταν οι αποφάσεις παίρνονται από το Συμβούλιο, το όργανο όπου εκφράζονται οι θέσεις των εθνικών κυβερνήσεων, η επιρροή και η συμμετοχή των ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται σε ευρωπαϊκό επίπεδο περιορίζονται και αρκούνται μόνο σε ότι έχουν πετύχει οι εθνικές ΜΚΟ με τις οποίες συνεργάζονται.

Προκειμένου να δημιουργηθεί ένας χώρος δημοσίου διαλόγου γύρω από τις πρωτοβουλίες και πολιτικές της Ένωσης, απαραίτητη προϋπόθεση είναι η συμμετοχή Ευρωπαίων πολιτών με όλη τη σημασία της λέξης. Για να δημιουργηθεί όμως η συνείδηση του Ευρωπαίου πολίτη είναι απαραίτητη η πολιτική κοινωνικοποίηση. Η πολιτική κοινωνικοποίηση είναι μια διαρκή διαδικασία η οποία δεν περιορίζεται μόνο στην οικογένεια και τους επίσημους φορείς εκπαίδευσης, αλλά σχετίζεται και με την ενεργή συμμετοχή σε δράσεις της κοινωνίας των πολιτών. Η συμμετοχή λοιπόν σε ΜΚΟ που έχουν ως σκοπό την προώθηση της Ευρωπαϊκής συνείδησης και την δημιουργία μιας Ευρωπαϊκής ταυτότητας συνδράμουν σημαντικά στην ενημέρωση των πολιτών σχετικά με τα όργανα της Ε.Ε.. Επιπλέον μέσω της συμμετοχής σε δράσεις των ΜΚΟ συμμετέχουν και στην διαδικασία λήψης αποφάσεων με έμμεσο τρόπο την οποία την γνωρίζουν από πρώτο χέρι.

Όμως έχουν ανακύψει πολλά προβλήματα σχετικά με την χρηματοδότηση αλλά και με την διοίκηση των ΜΚΟ. Η χρηματοδότηση από την Επιτροπή μπορεί να αποτελέσει μια διαδικασία που δημιουργεί διακρίσεις. Η πρακτική χρηματοδότησης αποκλειστικά σε ΜΚΟ με τις οποίες προτιμάει να συνεργάζεται η Επιτροπή φέρνει στην επιφάνεια ζήτημα διαφάνειας αλλά και αξιοπιστίας για τα επιστημονικά ευρήματα που παρουσιάζουν οι ΜΚΟ αυτές. Ένα επιπλέον ζήτημα είναι ο τρόπος με τον οποίο διοικούνται οι ΜΚΟ. Ένα ολίγον τι ειρωνικό στοιχείο για μερικές ΜΚΟ είναι ότι η διοίκηση τους και η λήψη αποφάσεων τους δεν γίνεται με Δημοκρατικούς τρόπους. Είναι ένα ζήτημα αξιοπιστία το γεγονός ότι δεν υπάρχουν αρκετές μελέτες που δείχνουν την δυσανεμία των μελών των ΜΚΟ για τον παθητικό τους ρόλο ή για το γεγονός, ότι δέχονται ελλιπή ή και καθόλου εκπαίδευση για τα Ευρωπαϊκά ζητήματα.

Μέσω της παγκοσμιοποίησης έχει δοθεί η ευκαιρία σε πολλές ΜΚΟ να συμμετέχουν σε έναν σημαντικό σκοπό, στην εξάλειψη του αναλφαριθμητισμού ενηλίκων. Αποτελεί πρόκληση για του Δυτικού τύπου ΜΚΟ να καταφέρουν να καταρτίσουν προγράμματα σπουδών που θα έχουν απήχηση και αποτελεσματικότητα σε κοινωνίες με διαφορετική κουλτούρα. Η συμμετοχή των ΜΚΟ στο εκπαιδευτικό σύστημα έχει άμεση σχέση με την νεοφιλελεύθερη ιδεολογία. Με την συμμετοχή των ΜΚΟ αυξάνεται η αυτονομία των εκπαιδευτικών δομών ενώ ενθαρρύνεται η συνεννόηση και η ανταλλαγή καλών πρακτικών μεταξύ των μονάδων χωρίς την παρέμβαση του κράτους. Οι επικριτές αυτής της προσέγγισης στην εκπαίδευση θεωρούν, ότι οι αλλαγές αυτές στη χάραξη της εκπαιδευτικής πολιτικής αποτελούν προκλήσεις για την αυτονομία το επαγγελματικό ήθος, τις γραφειοκρατικές ευθύνες της εξουσία και τους πόρους του εκάστοτε εκπαιδευτικού συστήματος. Φαίνεται στο νεοφιλελεύθερο μοντέλο οι ΜΚΟ να μετατρέπονται από εταίροι στην χάραξη πολιτικής σε δρώντες που συμμετέχουν και

στο επιχειρησιακό κομμάτι της εκπαίδευσης. Σήμερα κατά κύριο λόγο οι ΜΚΟ επηρεάζουν την δημόσια εκπαίδευση με τους εξής τρόπους. Την παροχή υπηρεσιών που δεν παρέχονται από την κυβέρνηση, την υποστήριξη των πολιτών και την βοήθεια μερικών ιδρυμάτων μέσω επίσημων και ρυθμιζόμενων ρόλων.

Αν και έχει τονιστεί ότι στον τομέα της μετανάστευσής η καλύτερη προσέγγιση είναι η κάθετη, το μέγεθος της προσφυγική κρίση ανάγκασε τις ΜΚΟ να στραφούν στα όργανα της Ε.Ε., ώστε να βρεθεί μια λύση που θα βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσης των εκτοπισμένων προσφύγων. Σε αυτό το ζήτημα οι επιχειρησιακές ΜΚΟ είναι αυτές οι οποίες μπορούν να παραχωρήσουν στην κυβέρνηση τα καλύτερα στοιχεία που έχουν να κάνουν με τον αριθμό των προσφύγων που εισέρχονται στα σύνορα, καθώς τους διασώζουν, αλλά και για τις ανάγκες τις οποίες διατρέχουν. Οι περισσότερες ΜΚΟ είναι οργανώσεις έρευνας και συνηγορίας, ενώ ορισμένες παρέχουν υπηρεσίες στις ομάδες που το έχουν ανάγκη για λογαριασμό των οποίων συμμετέχουν σε προσπάθειες υπεράσπισης. Στο συγκεκριμένο ζήτημα είναι σημαντική για την διατήρηση της ομοιογένειας της Ε.Ε. η προώθηση θέσεων ΜΚΟ που θα περιορίσουν ακραίες φωνές της κοινωνίας και θα την κατευθύνουν προς την αλληλεγγύη προς το πρόσωπο των εκτοπισμένων, και αναγκασμένων να διαφύγουν από την χώρα καταγωγής τους ανθρώπων. Συμπερασματικά λοιπόν η εκπαίδευση των προσφύγων είναι ένα σημαντικό κεφάλαιο καθώς οι δεξιότητες που θα αποκτήσουν θα τους είναι χρήσιμες τόσο στην χώρα υποδοχής όσο και όταν επαναπατριστούν, όμως οι ΜΚΟ δεν φαίνεται να συμμετέχουν σε μεγάλο βαθμό για την παροχή εκπαίδευσης στους πρόσφυγες. Έτσι περιορίζονται κατά κύριο λόγο στο να ασκούν πίεση στις κυβερνήσεις, για να υιοθετήσουν μέτρα για την ένταξη των προσφύγων στο εκπαιδευτικό σύστημα. Σημαντική όμως είναι η συνδρομή των ΜΚΟ στην ενημέρωση των προσφύγων για τα δικαιώματά τους και τις ευθύνες που έχει προς το κράτος υποδοχής, αλλά και την κοινωνία.

Στην Στρατηγική της Λισσαβόνας για την εκπαίδευση η οποία βασίστηκε στην Ανοιχτή Μέθοδο Συντονισμού, επιβεβαιώνεται η παραδοχή ότι οι ΜΚΟ δεν μπορούν να επηρεάσουν τις Ευρωπαϊκές πολιτικές όταν οι κατευθυντήριες γραμμές προέρχονται από το Συμβούλιο. Ωστόσο η συμβολή τους ήταν σημαντική στην παροχή στατιστικών στοιχείων και στην συμμετοχή τους στον διάλογο με την Επιτροπή. Σε ότι έχει να κάνει με τον ευρωπαϊκό χώρο στην εκπαίδευση οι ΜΚΟ έχουν ιδιαίτερη επιρροή, όπως έχει τονιστεί, στην Επιτροπή και στο Ευρωκοινοβούλιο. Έτσι στην Στρατηγική της Λισσαβόνας οι ΜΚΟ περιορίστηκαν σε συμβουλευτικό ρόλο και στην συμμετοχή τους στις ομάδες εργασίας της Επιτροπής. Βέβαια σημαντικός ήταν ο ρόλος τους κατά της διάρκειας του ελέγχου προόδου των κρατών για την επίτευξη των στόχων που τέθηκαν, αλλά και ως εργαλεία πίεσης για την υιοθέτηση πολιτικών από τις εθνικές κυβερνήσεις με σκοπό την υλοποίηση των στόχων. Ωστόσο στο επίπεδο της εκπαίδευσης η επίσημη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων δρώντων ήταν ισχυρή σε σύγκριση με τις διαδικασίες της Ανοιχτής Μέθοδο Συντονισμού σε άλλους τομείς. Σε ότι έχει να κάνει με τις πολιτικές έρευνας και ανάπτυξης η συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μελών ήταν απύσχα από τις ομάδες εργασίας για την αύξηση των επενδύσεων στην έρευνα και την ανάπτυξη.

Βέβαια, η δημοκρατική νομιμότητα της Ανοιχτής Μεθόδου Συντονισμού υποστηρίζεται ότι εξαρτάται από το βαθμό στον οποίο οι διαδικασίες της είναι ανοιχτές σε ευρεία συμμετοχή κοινωνικών εταίρων, ΜΚΟ, εθνικών και περιφερειακών παραγόντων. Οι ΜΚΟ ισχυρίζονται ότι έχουν ενισχύσει τη θέση τους μέσω της Ανοιχτής Μεθόδου Συντονισμού, διότι δεν είχαν τυπικά κατοχυρωμένα δικαιώματα συμμετοχής στη χάραξη

πολιτικής. . Στις εθνικές εκθέσεις προόδου για την εκπαίδευση και την κατάρτιση πολλά Υπουργεία ισχυρίζονται ότι έχουν καταρτίσει την εθνική τους ατζέντα σε συνεργασία με τις αρμόδιες ομάδες συμφερόντων αλλά και την αρωγή των ΜΚΟ όπου χρειαζόταν.

Στις αναπτυσσόμενες Αφρικανικές χώρες η συμμετοχή των ΜΚΟ είναι περισσότερο επιχειρησιακή και λιγότερο ακτιβιστική. Οι ΜΚΟ στην Αφρική παρέχουν τόσο τυπική εκπαίδευση όσο και μη τυπική. Για αυτές τις ΜΚΟ η χρηματοδότηση μέσω δωρεών είναι ιδιαίτερα σημαντική καθώς αντιμετωπίζουν πολλές φορές προβλήματα με τις εθνικές κυβερνήσεις. Ανάλογα με την προσέγγιση που έχει η κάθε κυβέρνηση, όπως και στον υπόλοιπο κόσμο, εξαρτάται και η συμμετοχή των ΜΚΟ στην διαδικασία λήψης αποφάσεων. Μια σημαντική διαφορά όμως είναι ότι αρκετά στελέχη των ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται σε χώρες με μικρή εμπειρία στην εκπαίδευση μπορούν να εργαστούν ως συνεργάτες των κυβερνήσεων για να συνδράμουν στην οικοδόμηση του νέου εκπαιδευτικού συστήματος. Δυο μεταβλητές έχουν σημαντικό ρόλο στην επίδραση των προγραμμάτων των ΜΚΟ στον τομέα της εκπαίδευσης. Η πρώτη μεταβλητή είναι οι στόχοι και οι στρατηγικές των ίδιων των ΜΚΟ. Η δεύτερη είναι ο συνδυασμός κοινωνικών και πολιτικών στοιχείων που παρέχει η εκάστοτε χώρα στις ΜΚΟ, η οποία ορίζει και το πλαίσιο δραστηριοποίησής τους. Ένα σημαντικό ζήτημα στις προσπάθειες των ΜΚΟ για την εκπαίδευση του πληθυσμού της Αφρικής είναι οι περιορισμοί που τίθενται από τις εθνικές κυβερνήσεις. Το πρόβλημα γίνεται πιο δύσκολο να επιλυθεί όταν οι κυβερνήσεις δεν επιτρέπουν στις ΜΚΟ να συμμετάσχουν στην διαδικασία λήψης των πολιτικών αποφάσεων.

Όπως σε όλο τον κόσμο έτσι και στην Αφρική είναι σημαντική η απήχηση των ΜΚΟ στην κοινωνία, διότι δίχως την αρωγή της δεν μπορούν να επιτευχθούν οι στόχοι που έχουν θέσει και ενδεχομένως να σταματήσουν την δραστηριότητά τους λόγω έλλειψης χρηματοδότησης. Είναι αξιοσημείωτη η κατάσταση στο Μάλι, όπου οι ΜΚΟ έχουν δημιουργήσει κοινοτικά σχολεία αλλά οι κάτοικοι τις θεωρούν είναι φερέφωνα και όργανα του Υπουργείου Παιδείας το οποίο κρίνεται αναποτελεσματικό

Πιο περίπλοκη είναι η κατάσταση στο ομοσπονδιακό κράτος της Αιθιοπίας . Η κυβέρνηση έχει ενημερωθεί και παρακολουθεί αυτά τα έργα των ΜΚΟ , αλλά δεν προσπάθησε να τα ρυθμίσει, καθώς δεν εμπίπτουν στο πεδίο ευθύνης της. Ακόμη για ένα χρονικό διάστημα μερικές τοπικές κυβερνήσεις της Αιθιοπίας μετέφερε τα έργα των ΜΚΟ σε ενώσεις περιφερειακής ανάπτυξης. Σε μια άλλη περιοχή της Αιθιοπίας μια περιφερειακή κυβέρνηση αποφάσισε ότι όποιος ξένος επιθυμεί να τρέξει κάποιο πρόγραμμα χρηματοδότησης της εκπαίδευσης δεν μπορεί ο ίδιος, αλλά μπορεί να μεταφέρει το έργο αυτό στην ένωση περιφερειακής ανάπτυξης αφού όμως εξασφαλίσει χρηματοδότηση από τις τοπικές επιχειρήσεις. Αντίθετα μερικές κυβερνήσεις δίνουν κίνητρα και αλλάζουν την νομοθεσία με τέτοιο τρόπο, ώστε να στηρίζουν τις δράσεις των ΜΚΟ και να διευκολύνουν τις προσπάθειές τους.

Σε ότι έχει να κάνει με την μετανάστευση σημαντική είναι η συνεισφορά των ανθρωπιστικών ΜΚΟ στις χώρες της Μεσογείου κατά την διάρκεια της προσφυγής κρίσης. Η αρωγή τους δεν είναι μόνο χρήσιμη σε ζητήματα παροχής στατιστικών στοιχείων, αλλά φαίνεται να είναι απαραίτητη την διαδικασία ένταξης των προσφύγων στις χώρες διαμονής. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Τουρκίας, όπου λόγω της δυσκολία στην συνεννόηση κεντρικής κυβέρνησης και τοπικής αυτοδιοίκησης οι ΜΚΟ κάλυψαν τις ανάγκες των προσφύγων. Ακόμη η ενεργοποίηση των ΜΚΟ σε αυτή την έκτακτη κατάσταση συνέλαβε

στην άνοδο του τομέα της κοινωνίας των πολιτών στην Τουρκία. Ενδεικτικά το 2011 στην Τουρκία δραστηριοποιούνταν 88,646 και το 111,307 το 2017.

Σε ότι έχει να κάνει με το παράδειγμα της Τουρκίας αξίζει να γίνει ιδιαίτερη μνεία στις αντιλήψεις της κυβέρνησης Ερντογάν σχετικά με τον ρόλο της κοινωνίας των πολιτών και τον αυξανόμενο αυταρχισμό στην Τουρκία. Το κυβερνών κόμμα προσπάθησε να δημιουργήσει και να εδραιώσει την κατανόηση της κοινωνίας των πολιτών με βάση τη θρησκευτική ιδεολογία και το λόγο της. Έτσι αφενός το κυβερνών κόμμα δημιούργησε τις δικές του ΜΚΟ ή υποστήριξε εκείνες που βρίσκονται κοντά στην ιδεολογία του. Αφετέρου απέκλεισε άλλες ΜΚΟ και πρωτοβουλίες για να ασκήσει επιρροή πάνω τους. Επιπλέον στις Διεθνείς ΜΚΟ επέβαλε αυστηρότερους κανόνες και τις απαξίωσε δημόσια κατηγορώντας τις ως κατασκόπους.

Συμπερασματικά λοιπόν οι ΜΚΟ αποτελούν ένα εξωτερικό παράγοντα στις δημόσιες πολιτικές. Ανάλογα με την ιδεολογική προσέγγιση της κάθε κυβέρνησης, αρωγός στο να διαδραματίσουν πιο σημαντικό και ενεργό ρόλο τόσο στην εκπαιδευτική πολιτική όσο και γενικότερα στη χάραξη των δημόσιων πολιτικών είναι η νεοφιλελεύθερη ιδεολογία και η υιοθέτηση τέτοιων προσεγγίσεων από τις κυβερνήσεις. Βέβαια η παγκοσμιοποίηση και η εμπλοκή των διεθνών οργανισμών στις εθνικές πολιτικές λειτούργησε με δύο τρόπους αντιφατικούς για τις ΜΚΟ. Από την μια πλευρά τις ανάγκασε να διαχωριστούν σε κοινοτικές, εθνικές και διεθνείς ΜΚΟ περιορίζοντας με αυτόν τον τρόπο την δυναμική των εθνικών ΜΚΟ να έχουν απήχηση στην κοινωνία και να πιέζουν τις εθνικές κυβερνήσεις, διότι η δημοσιότητα στράφηκε στις Διεθνείς ΜΚΟ. Από την άλλη όμως δημιουργήθηκε ένας νέος τρόπο επιρροής και αυτή τη φορά στο ανώτερο επίπεδο της πολύ-επίπεδης διακυβέρνησης. Σε επίπεδο Ε.Ε. φαίνεται οι ΜΚΟ να έχουν έναν ρόλο συμβούλου για τεχνοκρατικά και επιχειρησιακά ζητήματα, αλλά διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο και στην λήψη αποφάσεων όποτε έχουν εξέχοντα ρόλο το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και η Επιτροπή στην χάραξη της Ευρωπαϊκής Πολιτικής. Σε ότι έχει να κάνει με την εκπαίδευση φαίνεται από την στρατηγική της Λισσαβόνας ότι η Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού ενίσχυσε την θέση τους στον έλεγχο της εφαρμογής και της υλοποίησης των στόχων και την βαρύτητα των θέσεων τους στις ομάδες εργασίας.

Από το παράδειγμα της Αφρικής φαίνεται, ότι το παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον σε συνδυασμό με την έλλειψη πολιτικής βούλησης και πόρων από τις Αφρικανικές κυβερνήσεις, βοήθησαν τις ΜΚΟ στο να επιχειρήσουν στον τομέα της εκπαίδευσης με σκοπό την προώθηση της εκπαίδευσης για όλους τους ανθρώπους. Σε μερικές περιπτώσεις όπου οι κυβερνήσεις στερούνται τις κατάλληλες γνώσεις για την χάραξη και την εφαρμογή της εκπαιδευτικής πολιτικής, οι ΜΚΟ έχουν καθοριστικό ρόλο στην εκπαιδευτική πολιτική, τόσο ως δρώντες στην κατάρτιση της πολιτικής όσο και στην εφαρμογή της. Από την άλλη οπτική βέβαια δεν είναι λίγα τα φαινόμενα όπου οι κυβερνήσεις για λόγους, οι οποίοι έχουν ένα ενδιαφέρον να διερευνηθούν, θεσπίζουν αυστηρά κριτήρια για την υλοποίηση των δράσεων των ΜΚΟ με σκοπό να τις περιορίσουν. Σημαντική βέβαια παραμένει η αποδοχή τους από την τοπική κοινότητα. Κυρίως σε προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων οι ΜΚΟ πρέπει να λάβουν υπόψη τους την κουλτούρα της χώρας στην οποία δραστηριοποιούνται, ώστε τα προγράμματα τους να είναι αποτελεσματικά και να προσελκύσουν όσο το δυνατόν περισσότερους πολίτες της τοπικής κοινωνίας να συμμετάσχουν σε αυτά και να τα προωθήσουν στους συμπολίτες τους. Αξίζει να ερευνηθεί, λοιπόν περαιτέρω η άποψη των πολιτών για τις ΜΚΟ όχι μόνο σε χώρες

τις Αφρικής, αλλά και σε ολόκληρο τον κόσμο. Στην Αφρική είναι χαρακτηριστικός ο χαρακτηρισμός των ΜΚΟ ως φερέφωνα των Υπουργείων Παιδείας που επιδιώκουν να καλύψουν τις αδυναμίες της πολιτικής.

Σε ότι έχει να κάνει με τον τομέα της μετανάστευσης, η συνδρομή των ΜΚΟ φαίνεται να είναι σημαντική σε σχέση με την καταγραφή τους, την έρευνα και την διάσωση τους, αλλά και την μερική ένταξη τους στη χώρα παραμονής τους. Οι εκπαιδευτικές δράσεις περιορίζονται κυρίως στην ενημέρωση των προσφύγων σχετικά με τα δικαιώματά τους και υποχρεώσεις τους. Σε ότι έχει να κάνει με την ανάμειξή τους σε Ευρωπαϊκό επίπεδο στην μεταναστευτική πολιτική ,πριν την προσφυγική κρίση, οι ΜΚΟ προσπαθούσαν να φτάσουν σε ευρωπαϊκό επίπεδο μέσω των εθνικών κυβερνήσεων. Όμως οι ανάγκες που δημιουργήθηκαν τις ανάγκασαν να δραστηριοποιηθούν άμεσα σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Με τη σειρά τους τα Ευρωπαϊκά Όργανα θεώρησαν ότι μέσω των ΜΚΟ μπορούν να περιορίσουν τις ευρωσκεπτικιστικές φωνές που αναπτύχθηκαν την περίοδο της συγκεκριμένης κρίσης. Το παράδειγμα της Τουρκίας δείχνει για ακόμη μια φορά ότι οι ΜΚΟ δραστηριοποιούνται έντονα όταν δημιουργούνται κενά στην εφαρμογή της πολιτικής και δημιουργούνται ανισότητες στην κοινωνία. Στο τομέα της μετανάστευσης μπορεί να ζητάνε από την κυβέρνηση μέτρα για την ένταξη των προσφύγων στην εκπαιδευτική διαδικασία αλλά δεν παρέχουν προγράμματα σπουδών όπως στην Αφρική. Η ομοιότητα που συναντάται με την Αφρική είναι η προσέγγιση της κυβέρνησης γύρω από τις ΜΚΟ, όπου η κυβέρνηση Ερντογάν προκειμένου να «ελέγξει» την κοινωνία προωθεί και χρηματοδοτεί ΜΚΟ που εξυπηρετούν τα συμφέροντα της και ταυτόχρονα καλλιεργεί την άποψη ότι οι διεθνείς ΜΚΟ, αποτελούν απειλή για την ασφάλεια του κράτους.

Κλείνοντας λοιπόν φαίνεται ότι η παγκοσμιοποίηση ανάγκασε τις ΜΚΟ να δρουν περισσότερο στο διεθνές επίπεδο, περιορίζοντας την δύναμη των εθνικών ΜΚΟ (Heywood, 2013). Ωστόσο τους έδωσε την δυνατότητα, μέσω των διεθνών οργανισμών, να επηρεάσουν από έναν άλλο «δρόμο» την λήψη πολιτικών αποφάσεων. (Reimann, 2006) Ο ρόλος των ΜΚΟ φαίνεται να γίνεται πιο σημαντικός στην εκπαιδευτική πολιτική, όταν οι κυβερνήσεις αποφασίζουν να υιοθετήσουν πολιτικές που πηγάζουν από τον πυρήνα της νεοφιλελεύθερης ιδεολογίας, (Gali & Schechter, 2021) αλλά και σε χώρες που αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα και δεν μπορούν, ή δεν θέλουν, να επωμιστούν το κόστος για την παροχή εκπαιδευτικών υπηρεσιών. Σε αντίθετη περίπτωση η δράση των ΜΚΟ περιορίζονται στο πρώτο , μερικές φορές όταν τους επιτρέπεται στο δεύτερο και στο τελευταίο στάδιο του κύκλου της δημόσιας πολιτικής (Λαδή & Νταλάκου , 2016). Φαίνεται ότι η εκπαιδευτική πολιτική συνεχίζει να έχει ως κύριο δρώντα τις εθνικές κυβερνήσεις, αλλά πλέον είναι πιο εύκολη η επιρροή των πολιτικών τους μέσω των διεθνών οργανισμών και των απαιτήσεων που δημιουργεί η παγκοσμιοποιημένη αγορά.

Βιβλιογραφία

- Επίσημη Εφημερίδα Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. (18/12/2000). *Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης* .
- Ευρωπαϊκή Ένωση . (2021). *ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΔΙΚΤΥΑΚΗ ΠΥΛΗ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ*. Ανάκτηση από https://europa.eu/youth/home_el (Ανακτήθηκε στις 6/11/2021)
- Λαδή , Σ., & Νταλάκου , Β. (2016). *Ανάλυση Δημόσιας Πολιτικής* . Αθήνα : Παπαζήσης .
- ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ. (2013, Απρίλιος). ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
- Brinkerhoff, D. (2016, June 22). Exploring State–Civil Society Collaboration: Policy Partnerships in Developing Countries. *Policy Partnerships in Developing Countries*, σσ. 59-86.
- Brophy, M. (2020). The Role of NGOs in Supporting Education in Africa. *Journal of International and Comparative Education*, σσ. 45-56.
- Chao, R., & Skjerven, S. (2018). REFUGEE EDUCATION: INTERNATIONAL PERSPECTIVES FROM HIGHER EDUCATION AND NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS (NGOs). *Strategies, Policies and Directions for Refugee Education Innovations in Higher Education Teaching and Learning*, σσ. 85-99.
- Dany, C. (2019, February 14). Exploring the Political Agency of Humanitarian NGOs: Médecins Sans Frontières During the European Refugee Crisis. *Global Society*, σσ. 184-200.
- Dehousse, R. (2003, March). The Open Method of Coordination: a New Policy Paradigm. *Les Cahiers européens de Sciences*, σσ. 2-26.
- European NGO Platform Asylum and Migration. (2021). *European NGO Platform Asylum and Migration*. Ανάκτηση από Browse EPAM members by area of work: <http://www.ngo-platform-asylum-migration.eu/about-epam/members/>
- Gali, Y., & Schechter, C. (2021). *NGO Involvement in education policy implementation: exploring policymakers' voices*. JOURNAL OF EDUCATIONAL ADMINISTRATION AND HISTORY.
- Gornitzka, Å. (2006). *The Open Method of Coordination as practice A watershed in European education policy?* Oslo: Center for European Studies .
- Green, S. (2002). Rationa Choice Theory: An Overview . (σσ. 1-75). Baylor: Baylor University Faculty Development Seminar .
- Heywood, A. (2013). *Διεθνείς Σχέσεις και πολιτική στην παγκόσμια εποχή* . Αθήνα : Κριτική .
- Jönsson, C., & Tallberg, J. (2010). *Transnational Actors in Global Governance Patterns, Explanations, and Implications*. PALGRAVE MACMILLAN.
- Jutta, J., & Birgit, L. (2009). Institutions and civil society organizations in the EU's multi-level system. Στο J. Greenwood, , *Transnational Activism in the UN and the EU* (σσ. 90-100). New York: Routledge.
- Kolleck, N., & Yemini, M. (2020, March 05). Environment-Related Education Topics within Global Analysis. *The Journal of Environmental Education*, σσ. 1-15.
- Lee, J., & Rwanda, K. (2006). *Programme on NGOs & Civil Society, Comparing NGO Influence in the EU and the U.S*. Geneva: Centre for Applied Studies in International Negotiations.

- Leuze, K., Brand, T., Jakobi, A., Martens, K., Nagel, A., Rusconi, A., & Weymann, A. (2008). *Analysing the two-level game: international and national determinants of change in education policy making*. Bremen: Universität Bremen.
- Miller-Grandvaux, Y., Welmond, M., & Wolf, J. (2002). *Evolving Partnerships: The Role of NGOs in Basic Education in Africa*. Washington, DC.: Academy for Educational Development.
- Momin, M. (2013, June). Social and Environmental NGOs' Perceptions of Corporate Social. *Accounting Forum*, σσ. 150-161.
- OECD. (2021, 09 16). *OECD*. Ανάκτηση από OECD-Education : <https://www.oecd.org/education/>
- Pépin, L. (2011). Education in the Lisbon Strategy: assessment and prospectsejed_1459 25.. *European Journal of Education* 46(1), σσ. 25-35.
- Platform of European Social NGOs. (2001). *DEMOCRACY, GOVERNANCE AND EUROPEAN NGOS Building a Stronger Structured Civil Dialogue*. Brussels : Platform of European Social NGOs.
- Princen , S., & Kerremans, B. (2011, April 02). Opportunity Structures in the EU Multi-Level System. *West European Politics*, σσ. 1129-1149.
- Princen, S. (2011, Aug 11). Agenda-setting strategies in EU policy processes. *Journal of European Public Policy* 18(7), σσ. 927-943.
- Reimann, K. D. (2006, Μάρτιος). A View from the Top: International Politics, Norms and the Worldwide Growth of NGOs . *International Studies Quarterly Vol 50 No 1* , σσ. 45-67.
- Sunata, U., & Tosun, S. (2018, September 17). Assessing the Civil Society's Role in Refugee Integration in Turkey: NGO-R as a New Typology. *Journal of Refugee Studies*, σσ. 683-703.
- Thiel, M., & Uçarer, E. (2014). Access and agenda-setting in the European Union: Advocacy NGOs in comparative perspective. *Interest Groups & Advocacy*, σσ. 99-116.
- Warleigh, A. (2001, November). 'Europeanizing' Civil Society: NGOs as Agents of Political Socialization. *Journal of Common Market Studies Vol 39 No4*, σσ. 619-639.
- Yemini, M., & Sagie, N. (2014, July 18). School-Nongovernmental Organization Engagement as an Entrepreneurial Venture: A Case Study of Sunlight's Engagement with Israeli Schools. *Educational Administration Quarterly*, σσ. 543-547.
- Zarestky, J., & Ray, S. M. (2019, November 19). Adult education programmes of NGOs operating in Non-Western contexts: a review of empirical literature. *International Journal of Lifelong Education*, σσ. 657-672.

